

KARYS

1967
BIRŽELIS - JUNE
№ 6

KARYS

1967
Nr. 6 (1433)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis	Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas	Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Administratorius — Leonas Bileris	Atskirus skyrius redaguoja: P. Petrušaitis — Tremties Trimitas E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje	Bronius Balčiūnas — Karinės žinios
Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis		Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

L. Tamošaitis — VLIKo pirm. K. Valiūnas ir prel. J. Balkūnas lie- tuviškojo kryžiaus išklmėse, birželio 18 d., New Yorke	viršelis
J. Vizbaras — Jų vardai niekadus nebus pamiršti	161
P. Būtėnas — Ten lietuvių, ne gudo šalis	162
K. Plukas — Mums vis miela, brangi Lietuva	171
J. Vaičieliūnas — Lietuvos kariuomenėje	175
B.B. — Mes atlikome savo pareigą	179
Tremties Trimitas	181
Šaulė Tremtyje	184
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	187
Karinės žinios	188
K r o n i k a	190

ATSTOVAI: Baltimore	M. ŠIMKUS	Los Angeles	O. ŽADVYDAS
Chicago	J. STANKŪNAS	Philadelphia ..	A. IMPOLĖNAS
Cleveland	L. LEKNICKAS	Australija	V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE	Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius	AUSTRALIJOJE:
Boston, Mass. — "Baltic Florists"	Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"	A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia
Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Margi- niai, H. Naujoks, "Parama", K. Rožanskas, G. Šilingaitė. Kareckas, Edv. Štangenbergas.	Waterbury, Conn. — V. Vaitkus	P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.
Detroit, Mich. — V. Perminas ir S. Malinauskas	KANADOJE:	L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firie So. Australia
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis	Hamilton, Ont. — Z. Orvidas	VENEZUELOJE:
Kenosha, Wis. — B. Juška	Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius	Kun. A. Perkumas, SDB Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas	Montreal, Que. — "Parish Library"	
Newark, N.J. — Kazys Trečiokas	ANGLIJOJE:	
	"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey	

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS"—916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A. Subscription \$6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

KARYS

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1433)

BIRŽELIS - LIEPA - JUNE

1967

JŲ VARDAI NIEKADOS NEBUS UŽMIRŠTI

J. VIZBARAS - SŪDUVAS

Pavasario skaidrumas ir žydinčio birželio romantika neturėtų išblaškyti mūsų prisiminimų apie anas netolimos praeities klaikiąsias birželio dienas, kada tūkstančiai jaunų Lietuvos sūnų paaukojo savo gyvybes, gindami tautos laisvės idealą, arba mirė kankinių mirtimi Sibiro plotuose.

Šių dienų Graikijoje prie istorinio Termopilų praėjimo yra pastatytas didingas balto marmuro paminklas su tokiu įrašu: "Keleivi, kas bebūtum, prisimink, kad šioje vietoje, 480 metų prieš Kristų, žuvo Spartos karalius Leonidas su 400 vyrų, gindamas Vakarų civilizaciją nuo aziatiškųjų persų barbarijos!"

Broliai lietuvai! — Pavasario dvelkime prisiminkime mūsų brolius, miško partizanus, didvyriškai kovojusius ir žuvusius nelygiose kovose prieš Maskvos satrapų primestą antrąją Lietuvos okupaciją. Šiandieną okupanto prispausta tauta nedrįsta jų garbei pastatyti net paprasto granito kryžiaus, o jų kapai tenai šiandieną yra išniekinti azijatų atėjūnų siautėjimu.

Mes, laisvojo pasaulio kariai, neturėtume niekados pamiršti mūsų ginklo brolių kraujo aukos, sudėtos ant tėvynės laisvės aukuro. Jie žuvo už tėvų kapus ir gimtojo kaimo sodybas ir kad mes gyventume laisvi. . . *Redde quod debes* — gražink, ką esi gavęs — skambėjo įrašas Nežinomojo Kareivio kapo kryžiuje. Jei nieko daugiau, tai bent savo pagarbą privalome mes jiems gražinti. Pastatykime jiems nenykstantį paminklą savo širdyse, kad ateinančios Lietuvos kartos dar su didesne pagarpa minėtų jų atminimą.

Sunku būtų surašyti nesuskaitomas didvyrių pavardes, kurių kapais išpuošti Lietuvos miškų plotai. Nesuskaitomų didvyrių pavardes čia tegul atstovauja dviejų didvyrių vardai: tai Juozo Lukšos-Daumanto ir Julijono Būtėno. Juozas Lukša-Skrajųnas . . . Suvalkijos lygumų sūnus, knygos "Partizanai" autorius, palikęs universiteto auditoriją, išėjo į miškus, kur žygis po žygio, virsta Laisvės kovų sąjūdžio vadovaujančiu vyru, turė-

jusiu, pasak pulkininko Burlitskio, visuotinai pripažintą autoritetą ir taip tampa tautiniu herojumi (plk. Burlitskis NKVD dalinių Lietuvoje vadovas, pabėgęs į Vakarus ir liudijęs Kersteno rezoliucijoje). Būdamas rezistencijos įgaliotinis, Juozas Lukša 1948 m. atvyksta į Vakarus ir čia parašo knygą "Partizanai". Nors ir turėdamas galimybę pasilikti laisvajame pasaulyje, J. Lukša, vykdydamas savo ginklo draugams duotą priesaiką, grįžta į pavergtą kraštą ir ten miršta didvyrio mirtimi, kovodamas savo vadovaujamų partizanų eilėse. Tokio būdo asmenybių, kaip J. Lukša, reta istorijos puslapiuose. Tuo jis prilygsta garsiajam istorinės Romos senatoriui Regului, kuris taip pat vykdydamas duotą priešui priesaiką, grįžo į Kartaginą ir ten mirė kankinio mirtimi.

Julijonas Būtėnas Augštaitijos sūnus, žurnalistas, didelės erudicijos vyras, daugelio Europos kalbų žinovas, gyvendamas laisvuose Vakaruose, sekė pasaulio politikos vadų užtikrinimus ir demokratinės spaudos pareiškimus. Jų įtakos veikiamas, Julijonas Būtėnas idealiai tikėjo, kad po II-jo Pasaulinio karo chaoso pavergtoms tautoms išauš laisvės rytojūs. Didžiai trokšdamas laisvės savo tėvynei Lietuvai, jis pasiryžo įsijungti į greitesnį jos išvadavimą. Tuo metu jis kaip tik susitiko iš kovojančios Lietuvos atvykusį Juozą Lukšą ir jo pakalbintas, be jokio dvejojimo, išvyko į pavergtąją Lietuvą. Ten, kovodamas partizanų eilėse, jis žuvo, klastingai išduotas įsiskverbusių komunistų agentų.

Julijonas Būtėnas buvo laisvojo pasaulio lietuvių šviesioji auka prie pavergtos Lietuvos dešimčių tūkstančių aukų rezistencijos kovose (J.L. Partizanai, psl. 493).

Idejos nemiršta, kaip žmonės, jei yra kam už jas mirti: daumantų-būtėnų ir daugybės kitų nežinomų didvyrių mirtys, paaukotos Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės idėjai tebūna mums švyturiu, rodančiu kelią dar uoliau dirbti Jos laisvei.

TEN LIETUVIŲ, NE GUDO ŠALIS!

Etnografinis vaizdas

PETRAS BŪTĖNAS

Artėjame į lietuvių tautos atsikurtosios Lietuvos valstybės 1918.II.16 metų nepriklausomybės paskelbimo 50 metų sukaktį 1968 metais. Tai sukakčiai yra visokių svarbių ir neatidėliotinių reikalų ir dalykų. Vienas iš jų, sakausi, bus ir šitoks,—baisiai užsendinto etnografinio atvejo toks epizodas.

*

Trumpai pasikalbėkime apie 1918.II.16 metais atsikūrusios Lietuvos valstybės rytinės pusės vieną lietuvišką plotą, Lietuvos sostinės Vilniaus ir lietuvių jotvingių - sūduvių - dainuvių statytosios pilies Gardino prie Garda-Gardelė upės žiočių aps. miesto tarpe esantį, dabar naujai lietuvių darbščiai susikurto Marcinkonių apskrities centro lietuviškoje apskrityje ir tos apskrities pašaliais, Nemuno vidurupio dešinėje-rytinėje pusėje ir senosios Lietuvos valstybės "Lietuva—ist. vad. sen. slav. Litŏeva" plataus valstybinio branduolio pietinėje dalyje, tarp Neries, geriau sakant — Merkio upės ir Nemuno augštupio.

O tas aprašomas tarpas yra kertamas carų Rusijos kolonijinės imperijos laikais lietuvių darbo jėgos nutiesto geležinkelio: prie Nemuno augštupio staigaus linkio Gardinas, Grandys, Kopyčia, Virtiliškės, Rozalimas, Putriškės, Ruseta-Rusata (Nuo čia tas geležinkelis 20 km eina Gardino ir Ašužos-Ašašninkų miškais), Ribnyčios, Sabalėnai, Druskininkų gst. prie Pariečės mstl., Varanavas ež., Salotas ež. (Ligi čia Sov. Rusija 1940 metais atėmė iš Lietuvos valstybės), Senovė, Kabeliai, Marcinkonių aps. mst., Ūla upė, Varėna, Matuizos, Merkys upė, Valkininkas, Spengla ar Spingla ež., Klepačiai, Rūdiškės, Sklėriai, Sen. Trakai, Liutavariškės - Lentvaris, Vokė upė ir gst., Paneriai ir Vilniaus sostinė prie Neries upės.

*

Kadangi Amerikose ir Kanadoje ar kur kitur yra atkeliavusių ir apsigyvenusių lietuvių iš Lietuvos anos šalies, tai ir jiems, norint ir nesididžiuojant, būtų ko pasiskaityti ir prisiminti. O šiaipjau praverstų ir Lietuvos valstybės rytinių sienų komisijai bei Vilniaus lietuvių draugijai, kai jos, laukdamos iš visuomenės talkos, pereitą vasarą laikraščiuose buvo rašiusios joms, turbūt, panašių etnografinių žinių suteikinti.

Šis straipsnis yra iš didesnio etnografinio ra-

šinio apie Lietuvos valstybės žiemryčių—padauguvių, rytų—paberžūnių, pietryčių—augštutinių panemunių ir pietų—pabebrių sienas.

A.

Ištisinis girių masyvas—plotas: *Druskininkų* giria veik visa Lietuvos valstybei palikta ir *Ašužos* — čiabuviškai *Ašašninkų* bei *Gardino* girios 1940 metais Sov. Rusijos atimtos, nors visų trijų girių pvz. gyventojai lietuviai ir gausūs vietovardžiai iš seno tebėra baltiški lietuviški.

"Vilniaus krašte, į pietus nuo sraunaus *Merkio*, tarp *Varėnos*, *Perlojos*, *Marcinkonių* ir *Ratnyčios* (Jei į pietus, tai čia tuoj praeina 1940 m. Sov. Rusijos dekretiškai pravarytoji "siena", nuo Nemuno vidurupio Pervalko bžk. šiaurinės pusės į rytus ligi Katros vidurupio atimtų Beržtų bžk. apylinkėje turinti 35 km ilgumo, o nuo tos "sienos" į šiaurę palikta Lietuvos valstybei, ir čia yra ta naujoji Marcinkonių apskritis. PB.) tįso didžiuliai miškai, kuriuos vietos gyventojai vadina *Gudo šalimi*, gudai gi vadina — *Ruska Pūščia*. Per šį didžiulį miškų plotą eina *natūrali etnografinė* (? PB.) Lietuvos ir Gudijos siena. Tad ši giria ir yra Lietuvos teritorijos *pakraštys* (?PB.), o už jos *jau* (? PB.) prasideda Gudija. Nėra Lietuvoj kito krašto, kuris pasižymėtų būdinga ir gan turtinga gamta, kaip ši didžiulė giria. Prie šios didžiulės girios yra prisiglaudę didoki sodžiai *Musteika*, *Kabeliai*, *Ašašnykai*, *Daržinėlės*, *Marcinkonys* ir kiti (...). Seniau šiuose miškuose ūždavę spečiai bičių. Gudų girioj buvo daug drevių, pradedant nuo *Eišiškių*, *Nočios*, *Dubičių*, *Rudnios*, *Musteikos*, *Marcinkonių*, *Ratnyčios*, *Druskininkų*, *Kabelių*, *Ašašnykų* ir kitų vietovių, o ypač gausu jų buvo *Rūdninkų* girioje" (Jonas Miškinis, *Mano Dzūkija*, atsiminimai, išl. Nida, 1966 m.; 7-8 p.). "Šiame miškingame plote sodžių nedaug. Sodžlus nuo sodžiaus už 6-12 kilometrų. Beveik visų kaimų sodybos glaudžiasi prie didesnių upių bei sraunių upelių (...). Dvarų čionai prie lietuviškų sodžių kaip ir nebuvo. Mat, lenkai bajorai nevertino šios miškingos ir nederlingos žemės, užleisdami ją neturtingiesiems kaimiečiams. Todėl čia neįsigalėjo lenkų įtaka ir išliko mažai kuo pasikeitę lietuvių etnografiniai bruožai. — *Lietuviškiausieji* sodžiai yra šiaurinėje Gudo girios dalyje, būtent: *Musteika*, *Ka-*

beliai, Ašašnykai, Daržinėlės, Šklėriai, Marcin-konys, Zarvinos (=Zervynos, -ū 4, ds. vd. PB.), Margionys, Kapiniškiai, Darželiai, Kašėtos, Lyn-ažeris (Lŷn+ež-er-is 1. PB.), Vartavalakis, Pu-vočiai, Žiūrai, Mančegerė (trm. dar ir Mānčiage-ris 1, slav.-vok. Manczagiry Vokštž. bus ršk. *Mañč(ia)+girė 1*, t.y. Mañčio, -iū giria. PB.) ir kiti. Tai gryniausiai lietuviški kaimai” (t.p. 15-16).

Apie šiuos ir kitus kaimų ar ir vandenų pavadinimus šiame straipsnyje smulkiau nekalbu. Tik turiu pastebėti, kad šičia autorius surašytieji kaimai stovi ne vien vad. “Gudo girios” šiaurėje: jų kaikurie randami yra į vakarus ir pietvakarius nuo minėtosios girios. Matai, galop, gaila, kad autorius smulkiau geografiškai nenustatė tos savo vad. “Gudo girios” gairių.

B.

Antanas Bendorius, parecenzuodamas J. Miškinio “Mano Dzūkija” knygą, — Darbininkas, 57 nr. 1966 m., rašo: “O tas miškas, kuris iš trijų pusių supa Miškinio gimtąjį *Musteikos* kaimą, apima apie 150.000 ha ir vadinamas *Gudų Šalimi*, arba *Gudo giria* (Visdėlto žr. “D” skirsnį. PB.). *Marcinkonys* yra 18 km į pietus nuo Perlojės mstl., o *Musteika* yra dar 12 km už *Marcinkonių*. Tat autorius — tikrai pietietis, *Lietuvos pakraščio* (? PB.) gyventojas. Dėl to jis ir sako, kad toliau už *Gudų Šalies* miško gyvenama *gudų*. Tačiau ir nuo to miško į rytus yra išlikusios lietuviškos vietos, pvz. *Pelesa, Matyliai* ir kt.”

Autoriaus Jono Miškinio gimtasis *Musteikà 2*, *Must-eik-a*, kaimas (Mano Dzūkija 8, 31 ir kt. psl.) ir *Musteikà 2* — Grūdos (Merkio žemupio kairio-pietinio įtako, Nemuno vidurupio dešinio-rytinio įtako) augštupio dešinys-rytinis įtakas, į pietus nuo *Marcinkonių* apsc. LAVietose yra šaknies *Mast-, Most-* ir *Must-* vietovardžių. Dar žr. “Gal praverstų?!” su 2 žml., — *Karys 1, 2* ir 3 nr. 1964 metais. Taigi, *Musteika* kaimas yra lietuviškojo *Kabelių* bžk. apylinkėje, Iietuviškosios *Marcinkonių* apskrities pietuose ir netoli nuo 1940 metų pietinės “sienos”, nuo kurios į pietus eina taip pat daugiausia lietuviškų vietovardžių *Gardino* apskrities du trečdaliai, kurie Sov. Rusijos negražinti Lietuvos valstybei kartu su negražintu *Gardino* aps. miestu, betgi 1920.VII.12 metų Lietuvos ir Sov. Rusijos sutartimi pasilikusiu Lietuvos valstybės sienose, kaip ir reikia. Jau vien *Musteikos* upė ir kaimas savo etnika ir geografija liudija, kad net ir niekur aplink nėra kokios tariamosios “Gudo šalies”: ten yra *Druskininkų girios* rytiniai tęsiniai, o nuo *Musteikos* ir *Kabelių* į pietus prasideda ir nueina *Ežeronių* ir *Gardino girios* jau dabartinėje *Gardino* apskrityje; tą patį paliudija ten ir geležinkelio ruožo

baltiškieji vietovardžiai, kur yra surašyti šio straipsnio labiau pradžioje. — Apie *Pelesą* ir *Matylius* žr. straipsnio “K ir L” skirsnius.

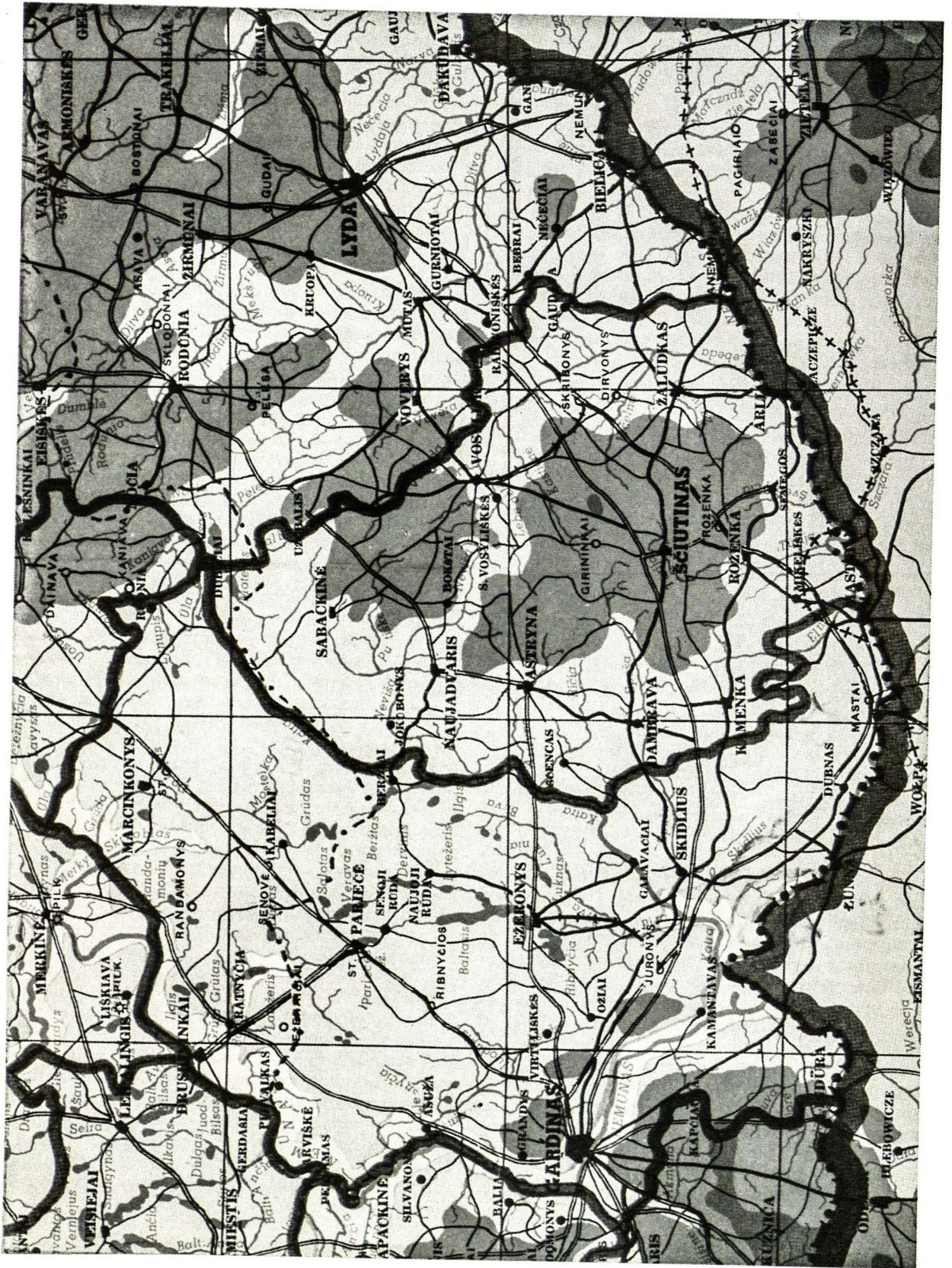
Gi kas tie tokie įdomūs ir reikalingi geografo “ir kiti”, — kas gi žino. Jei tie “ir kiti” būtų buvę pateikti, nurodyti ir paaiškinti, — būtų buvę realios naudos sienų komisijai. Mūsų net ir visi lietuviškieji laikraščiai ir žurnalai nors kartą galėtų pradėti remti Lietuvos valstybės sienų tyrinėjimo darbą, nes tai vienas iš svarbių svarbiausiųjų lietuvių tautai reikalų, o ir šiaip jau labai įdomus ir kiekvieną skaitytoją priverčias geriau savąją Lietuvą pažinti. Apie *Pizos* pakrypusius bokštus, *Florencijos gondolas*, *Japonijos geišas*, *Australijos juodąsias gulbes* ir *baltuosius velnius*, ar *baigiančius, -ias nusišliurpti bekakčius, -ias bitnikus, -es* ir kitokius “interneišenus”, kiek tik norima, galima įvairiomis naujomis kalbomis ir visokių leidinių bei “leidinių” pasiskaitinėti ir “televiženuose” prisispoksooti.

Geografas A. Bendorius, galima tarti, tam tikrai abejoja dėl čia kokios “Gudo šalies ar girios” buvimo. Tai yra teisingas suabejojimas, kaip netrukus ir iš kitko pamatysime. Taigi, čia nėra nė “Lietuvos pakraščio”, kaip irgi dar išvysime.

C.

Privalau pasakyti, kad Jono Miškinio “Mano Dzūkija” yra net labai žininga ir nuoširdžiai parašyta 192 psl. knygą — atsiminimai (esą, jų būsią ir daugiau išspausdinta), neturį jokių atsiminimininko pasiaugštinių ir pasigyrimų, nors jis ir anos lietuviškos bei įdomios šalėlės žmogus, ir buvęs šakotas veikėjas, geras faktų (gaila, kad vietomis gana šykščiai, posiauriai) registruotojas ir vaizduotojas, ir (reikia lietuviui prieš lietuvi pagerbiant lenkti galvą) net nukentėjęs dėl Lietuvos. Šis leidinys pravartus yra ir įvairioms li-tuanistinio mokslo šakoms, ne tik didžiai naudin-gai pasiskaitinėti.

Kadangi atsiminimų autorius yra kilimo nuo Lietuvos miškingojo kampo, ir todėl kaip čiabu-vis geriausia viską pažįstąs, žinąs bei suprantąs, tai yra prašomas net specialiai pavaizduoti *Druskininkų, Ašužos-Ašašninkų, Gardino, gal* ir kitas girias, net ir pačio *bemiškio pagardinio* plotą etnografiškai ir kitais lietuvybei reikalingais požiūriais, taip pat pateikiant kiek galint ir visus vietovardžius bei vietovardėlius su jiems būtinomis metrikėlėmis, o tie vietovardžiai neišsakytai geri liudininkai ir plebiscitininkai, pabrėžiantieji, kad ten visur lietuvių tautos žmonių nuo amžių tebegyvenama. Tuo būdu kartu būtų galutinai paneigtas ir tas kaikurių mūsų inteligentų išminčių pigus ir pūstai saloninis neargumentuotas tvirtinimas, kad pvz. aplink *Gardiną* nėra ko jieškoti lietuvius gyvenus ir gyvenant.

D.

Visdėlto ėmus smarkiai užkliūva “Gudo šalis” ir dar šis tas. Reikia aiškintis:

1. “Gudo Šalis” ir “Ruska Pūšcia” pavadinimai prieštarauja vienas kitam, ir tuo būdu naikina vienas kitą, nes *gudas* jau senų seniai nebesąvokojamas kaip “slovianin-slavėnas ar rusas, ar lenkas”, bet sąvokojamas *gudas* kaip vėliau atsiradęs *bielorus-baltarusis-baltgudis*, ir slavas *gudas* nėra slavas velikorosas-rusas-moskvičius. O geografiškai, — lietuviai susisiečia su *gudais* “bielorusais-baltgudžiais”, bet su rusais-velikorosais-moskvičiais *ne*. Pvz. jei “polskos wiaros” ir “polskos newiaros” kada į Lietuvą kurie atkeliavusieji lenkai kolonistai Lietuvos valstybės sostinės Vilniaus Aušros Vartus vadina savaip “Ostrobrama, Ostrobramska”, tai dar ne įrodymas, kad Vilnius ir Aušros Vartai būtų kokių Wielkopolskos ar Małopolskos. Taip pat ir dėl anų “Gudo Šalies” bei “Ruskos Pušchos” jau nesusipratimas aiškinimuose, nevienodumas laike—chronologijoje ir distancinis skirtumas “gudo” bei “ruso” žemių geografinėje padėtyje.

2. Kuriais duomenimis galėtų būti paremtas pasakymas “per šį didžiulį miškų plotą eina *naturali etnografinė* Lietuvos ir Gudijos siena”, autorius neaiškina, o neparemtas tvirtinimas liškės pasilieka bergždinis.

3. “Tada ši giria ir yra Lietuvos teritorijos *pakraštys*”. Ne! Jokiu būdu ne *pakraštys*!

Štai kas pvz. neleidžia nors ir bent kiek anaip tvirtinti:

a) Tų šaknies *gud-* vietovardžių, galima sakyti, pasimaišoma yra betkur D. ir M. Lietuvoje, ir niekam dar neatėjo ir neateis į galvą sakyti, kad ten kokios “gudo šalys” ar “gudo žemės”.

b) Yra netoli aprašomojo miško masyvo, tik jau Merkio labiau žemupio dešinėje-šiaurinėje pusėje *Gudžių miškas* Varėnos urėdijoje, Alytaus aps. Daugų vls., 139 ha ploto (LE.VIII.38), kitados buvęs daug didesnis, ir niekas niekur nesaiko, kad to tokio pavadinimo giria galėtų skelbti ar kam įtaigoti kokią “sieną” tarp lietuvių ir gudų ar net tarp Lietuvos ir Gudijos. Mat, Gudija (tikroji Gudija!) nuo čia dar toli į rytus, net ir nuo šiamo straipsnyje jau minėtųjų visų trijų girių — Druskininkų, Ašužos-Ašašnikų ir Gardino.

c) Tam reikalui žemėlapiuose susiradus pravartu žiūrėti rytuose Lithuania Propria “Nuolatiniosios Lietuvos” 1566 metų ribas ir 1920.VII.12 metų sutarties sienas, kurios pastarosios sutarties rytinė siena visdėlto (Taip sutarta!) nebesiekia ryčiau esančios Lithuania Propria ribos. Be to, įvardas “Lithuania Propria” neturi nė mažiausios tautovardžio “*gudas*” užuominos.

d) Čia net nė gilaus plataus stačiakrančio Nemuno vidurupis nedaro jokios “sienos” tarp baltų ir slavų (tarp lietuvių ir gudų), nuo to Nemuno vidurupio kiaurai į rytus lietuviams visa

← Ši žemėlapių iškarpa yra iš J. Andriaus Lietuvos 1566 metų žemėlapis, kuriame žr. ir visus sutartinius ženklus.

PB. prierašas: I. Žemėlapyje yra matomas Dniepro upės vien tik 1500 km ilgio augštupys sulig Pripetės ir Desnos upių žiotimis, kurio baseinas senovėje yra buvęs aiškių-baltų “lietuvių+latgalių+latvių+rytinių galindų” žemė, ir tai yra rytinių aiškių-baltų rytinė teritorija. — II. Ir Dauguvos net viso augštupio baseinas yra buvęs aiškių-baltų “latgalių-latvių+lietuvių” žemė, ir tai yra rytinių aiškių-baltų žiemrytinė teritorija. — III. “Gudija” žodžio raidžių pozicija žemėlapyje geografiškai terodo tik *stumdomąją stumiamąją* Gudiją į vakarus — į lietuvių (ir į latgalių-latvių) žemę, ir istorijoje to “stūmimo” į vakarus yra žinomi keli etapai. — IV. Kur už Nemuno augštupio Naugarduko aps. miestas, tai ten yra Zietelos-Zytelos valsčiaus ir parapijos lietuvių oazė, o kitos jau už to valsčiaus ribų ten yra plačiai išsimėčiusios; tai yra Lietuvos Jotvos-Sūduvos vidurinėje juostoje; trūksta žemėlapyje, svarbu, Nemuno pačio augštupio ir versmių, t.y. didžiulių *Varlakaiš 3h, Varl-ak-iai*, rus. Vor-o-l-6č-i iš kamieno *Varl-ak-, balų. — V. Sienos išlinkimas ties Liet. Brastos aps. miestu, — tai, mat, Gudijai čia atiduota didžiulė Baltvyžio giria, kame aplink yra tebegyvų lietuviškųjų pėdsakų, o tai esama Lietuvos Jotvos-Sūduvos pietuose. — VI. Kur stovi Drūjos mūsų piliavietė ir mstl. Drūjos žiotyse, tai ten pagal sen. Lietuvos valstybės palatinatų sistemą, pagal Lithuania’os Propria’os 1566 metų ribas ir pagal 1920.VII.12 metų tarptautinę sutartį sunkiomis nepriklausomybės politinėmis ir karinėmis kovomis 1918.II.16 metais atsikūrusioji Lietuvos valstybė bent

keletą kilometrų aiškiai prieina Dauguvos kairį-pietinį krantą; sen. Lietuvos valstybės buvo ir plotas tarp Dauguvos ties Daugpilio (čia prieš ordininio Duenaburg’o atsiradimą buvo lietuvių pasistatytoji *Naujnio* pilis) aps. mst. ir Zarasų, Drūjos ir kt. — VII. Kaip baigiasi įstrižųjų linijų plotas savo vakariniame šone tarp Nemuno vidurupio ir Dauguvos, tai ten tuoj dabar eina Sov. Rusijos dekretiškai nustatytoji 1940 metų “siena”, ir matome: Lietuvos valstybės Vilniaus sostinė nebeturi sau reikiamo rytinio bei pietrytinio užnugario (žr. koks keistas vaizdas tarp Vilniaus sostinės ir Gudijos sostinės Minsko, nors čia kiaurai visur lietuvių žemė!), Lietuvos valstybei atimta Gardino aps. mst. ir taip pat lietuvių žemės Nemuno vidurupio bei augštupio abiem pusėmis, ir Lietuvos valstybė prie Dauguvos upės, taigi ir prie latgalių-latvių tėvynės Latgalos, visiškai nebeprileista, iš jos atėmus veik visą Braslavo-Brėslaujos apskritį. — VIII. Tarp Suvalkų aps. mst. ir Gardino aps. mst. žemėlapyje ne taip parodyta, kaip yra nustatyta 1920.VII.12 metų sutarties sienų tarp Lietuvos valstybės ir Sov. Rusijos apraše; tai yra Lietuvos lietuvių Dainavos vidurinė juosta, pvz. į vakarus nueinanti ir apimanti visą Prūsų 100x80 km ežeryną, o į pietus — ligi Baltstogės aps. miesto ir dar už jo, kuris taip pat yra Lithuania’oje Propria’oje. — IX. Mažoji Lietuva daug didesnė, negu 1945 metų Potsdamo “trijų didžiųjų” nepabaigtinės konferencijos Karaliaučiaus sritis, okupantų rusų be jokio pagrindo ir be jokios teisės perkrikštyta vad. Kaliningradskaja oblast’. — X. Baltstogės aps. miestas stovi Lietuvos lietuvių Dainavos pietinėje dalyje, taip pat Lithuania’oje Propria’oje ir gerų lietuvių ūkininkų žemėje.

platės nueinant (Rytinės Lietuvos Nemuno augštapys bei Neris ir jų įtakų baseinai nuo amžių yra baltų lietuvių gyvenami, o ne rytinių slavų gudų; gi apie rytinius slavus velikorosus-rusus-moskvičius ir vakarinius slavus lenkus čia visur nėra kalbos niekadados nebuvo, nėra ir negali būti.) — tai kaip gi galėtų kokią etnografinę miškų „sieną“ daryti Nemuno vidurupio dešinės-rytinės pusės nors ir didžiausi miškai, net dar ir aplink visur plačiai lietuvių gyventojų sodybų apsupti iš senų laikų! Čia Nemunas ir rytinės užnemunės miškų masyvai, kaip paprastai, tegali daryti lietuvių kalbos kurią tarminę ribą, ne daugiau ir ne kitką. Ir šitaip daug kur pasitaiko visame lietuvių kalbos plote. Nors ten rytinėje užnemunėje ir didžiuliai miškų plotai, bet senieji bei smulkieji žemėlapiai ir tyrinėjimai rodo, kad patogiose miškų oazėse ir miškų protarpuose, kur vis prie baltiškųjų pavadinimų upių ir ežerų ar aplink tuos miškus, tebėra lietuvių senosios sodybos ir lietuviškieji vientovardžiai, tie niekieno svetimo nepriveikiami papirkti ir suklastoti praeities ir dabarties lietuviybės sargai liudininkai.

E.

“Vilniaus gubernijos lietuviai *gudais* vadina savo kaimynus “bielorusus”. Trakų apskrities (Marcinkonių, Merkinės vls.) dzūkai “Bielorusija” vadina *Gudo šalis*. Gudo šalis tai “Bielaja Rus’”. Sakant *gudų šalis* man nėra tekę girdėti (ir žr. plg. “B” skirsnį. PB.). Gudo šalis — Gudo žemė ieškotina yra į rytus ir į pietus nuo Lietuvos (Bet žr. apie “Lietuvos — sen. slav. Litūva” valstybinio branduolio plotą šio straipsnio pradžioje. PB.). Rytuose gyvena “bielorusai”, o pietuose — lenkai ir “mozūrai” (Bg. III. 782).

Lenkai, mozūrai, gyvena kažkur toli pietuose — už Naros, slav. Narev, upės, betgi atsikraustę baltų pietinių jotvingų-sūduvių žemėje, ir, žinoma, gyvena pačioje sen. Lenkijoje, kuri tik “sen. Lenkija” tėra savojoje slavų žemėje.

O “malorosai = mažarusiai” yra nesenai ir negeras pavadinimas, tiesa, slaviškai, bet ne rusiškai tautai = tai yra *ukrainiečiai*.

Ir ten (=Bg. III. 782) žr. visą “Gudai” straipsnį, kurio rankraštis yra Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštyne ir spausdinamas pirmą kartą. Atrodo, kad tas straipsnis išspausdintas ar nėra baigtas, ar kas be ko, kaip ten įprastinai, Maskvos rusofilinės politbiurinės cenzūros pacenzūruotas, slavams nepatinkamas ir nepatogias vietas iš to straipsnio pašalinant, pasinaudojus jų pačių padaryta “geležine uždanga”, net ir tokiems (mokslo!) reikalams, kad iš laisvojo pasaulio dėl tos “geležinės uždangos” buvimo niekas negalėtų prieiti pvz. ir rankraščių patikrinti.

F.

Kraštovardis *Gudija* betkam lengva yra ištarti ir pasirodyti pasigirti išmanant. Bet nevisi pagalvoja, kam gi tas kraštovardis atstovauja ir kur kokios kodėl tos Gudijos ribos. Todėl, jei taip, labai nesunku pradėti sukti nors ir dabartinio Maskvoje suformuluoto “sovietinio slavofilų mokslo” malūną, čia nukreiptą prieš baltus lietuvius ir latgalius-latvius. O tada betkokių pasaulėžiūrų slavofilai, ypač velikorosai-rusai-moskvičiai, tokiems neapdairuoliams iš džiaugsmo ploja ir plos ligi delnų sutinimo.

Mat, yra *dvi* Gudijos: *tikroji* Gudija ir Sov. Rusijos velikorosų-rusų-moskvičių savo naudai, o baltų (lietuvių ir latgalių-latvių) nenaudai *stumdomoji* *stumiamoji* Gudija vis gilyn į vakarus į Lietuvos lietuvių ir į Latvijos Lātgalos latgalių-latvių žemę. Tam reikalui žr. LE. VIII. 29 p. Gudijos žemėlapi, bet tik labai apdairiai ir supratingai, nes jame “Gudija” išdriekiamai tenurodyta tik aplaminė jos vakarinėje pusėje, — taigi, į tą vakarinę pusę ji perdaug išplėsta aborigenų - autochtonų baltų visiškai nenaudai.

Antra vertus, ten nėra dregovičių ir krivičių plotų ribų, o šiaipjau nė enciklopedijoje, -ose nėra reikiamai išaiškinti nei dregovičiai su krivičiais bei “pusvardžiais” poločanais, nei drevlianai su polianais, nei uždniepriniai baltai rytiniai galindai, nei nustatytinos etninės priklausomybės radimičiai su viatičiais uždnieprinų baltų žemėje, nei pavolgio suomiai-ugrai: čeremisai (per dvi vietas), erzia, mariai-merja, meščera, mokša, mordva (liet. mardvā), muroma, vesis. Tie visi dalykai priklauso “Gudijos” reikalams aiškinti ir suprasti. To nepadarius, “Gudija” likusi pasiliks neaiški: *tikroji* Gudija ir Sov. Rusijos *stumdomoji* *stumiamoji* Gudija.

Ypač *stumdomosios* *stumiamosios* Gudijos ir rytinių baltų (rytinių lietuvių ir latgalių-latvių) reikalams suprasti ir nušviesti iš LE. VIII. 30-34 p. gana praverčia Kazimiero Pakšto “Gudijos plotas ir gyventojai”. Bet apie anokią dvilypią Gudiją mūsų geografai, gaila, ten nekalba ir net neužsimena.

G.

Rytinės pusės, kur ta tariamoji “Gudo Šalis”, vaizdas, kad tos “Gudo Šalies” nė šešėlio nebelieka. Nuo Druskininkų ir Ašužos-Ašašninkų girių į *rytus* yra:

- a) Nuo prie Merkio upės Varėnos miestelio 30 km ligi dar Lietuvos valstybės pagal 1940 metų “sienas” Eišiškių miestelio;
- b) Nuo prie Merkio upės Perlojės miestelio 38 km ligi Eišiškių miestelio;
- c) Nuo Ūlos žiočių 38 km dar Lietuvos vals-

tybės upės ištisumo pagal 1940 metų “sienų” nustatymą;

d) Nuo Grūdės ir Skruoblo žiočių 38 km ligi Lietuvos valstybės 1940 metų rytinės “sienos” ties atimtu Nočios miesteliu;

e) Nuo Kabelių bažnytkaimio 11 km ligi Katros upės (Visiška dirbtinis “sienos” užkirtimas sulig ta žymesne upe, ir tai yra Lietuvos valstybės nenaudai), t.y. ligi 1940 metų rytinės “sienos” ties Ščiutino apskritimi;

f) *Gardino giria* trunka nuo Ašužos-Ašašnikų girios, t.y. nuo geležinkelio į rytus vietomis ligi 25-30 km, kol susitinka Katrą — Nemuno augštupio dešini-šiaurini įtaką, kur sulig taja upe baigiasi Gardino apskritis, o ryčiau Katros upės tuoj prasideda augštesnė ir nemiškinga Ščiutino apskritis, kur yra gyvenama irgi lietuvių gerų ūkininkų, bet jau mišrai su iš rytų atkeliaujančiais slavais gudais.

H.

Bet ir nuo anų visų trijų girių į rytus kiauurai nueina lietuviški vietovardžiai ir lietuvių gyvenvietės, nors rytinių slavų kolonistų (gudų) ir prisimaišoma. Ir čia visur aborigenai-autochtonai yra lietuviai, o slavai tik ateiviai per carų ir jų įpėdinės Sovietų Rusijos “kolonizacinę malonę” ir prievartą. Jei imama teisybė ir teisė pagrindan, tai pirmenybė visados yra aborigenam-autochtonams, o ne ateiviams, ne kolonistams.

Žemėlapis nuotrauka yra iš LE. VIII. 29 psl.

Gudijos geografinę poziciją gerai parodantis ir veik visų aisčių-baltų erdvę apimantis žemėlapis yra dailininko Adomo Drako, ir žr. “Premijuotina mūsų istorijos painiava”, — KARYS, 8 nr. 1966 m. Ten yra šio žemėlapio ir

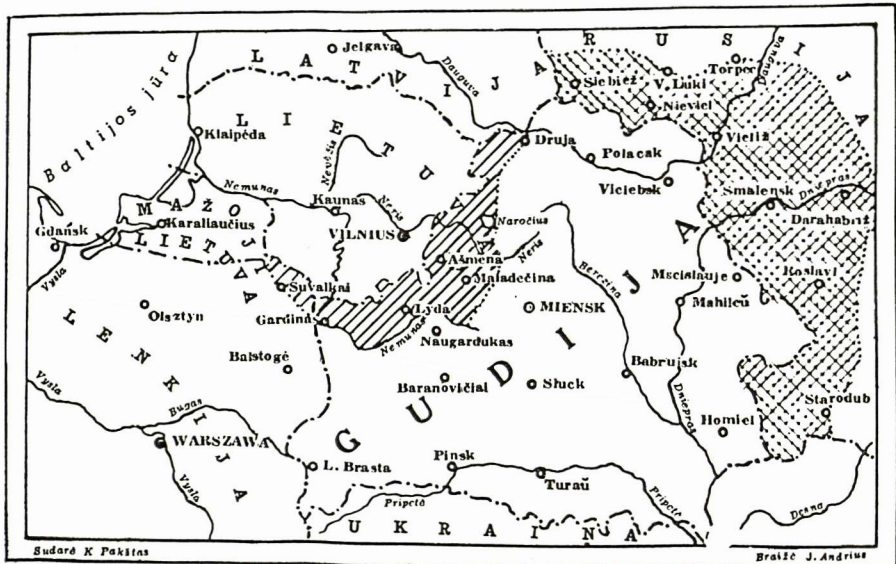
Baltų žemėje aborigenai-autochtonai tėra baltai, — čia visur lietuviai, o pvz. Latvijos Lātgaloje latgāļiai-latviai.

Šiam visam minėtajam reikalui patogesnę, ryškesnę ir būdingesnę gairę šikart imkime *Žirmūnų*, Žir-m-ūn-ai 1, rus. Žirmuny, lenk. Żyrmuny, taigi lietuviško pavadinimo vlsc., parc., miestelių, Lydos aps., prie *Žirmūnos* upės — Ditvos (Nemuno augštupio dešinio-šiaurinio įtako) augštupio kairio-rytinio įtako, sen. Lietuvos valstybės kūrimosi branduoliniame plote.

Žirmūnai stovi: 25 km į rytus nuo Lietuvos valstybės 1940 metų rytinės “sienos”; 15 km į šiaurę nuo Lydos apsc.; 57 km į rytus nuo Marcinkonių aps. mst.; 70 km į rytus nuo Merkio žiočių; 73 km į pietus nuo Vilniaus sostinės, ir tai natūralu Lietuvos valstybės sostinei etnografiniu, politiniu, geografiniu ir ekonominiu atžvilgiu, jei Žirmūnai ir jų kraštas nebūtų 1940 metais buvę atplėšti nuo Lietuvos valstybės; 63 km į šiaurę nuo lietuvių iš seno išlikusios užnemuniškos oazės (dabar Sov. Rusijos genocidiškai beveik išdraskytos) Zietelos-Zýtelos mstl., vlsc., parc., Dainavos Giežgalų, Pagirių, Zasečių ir kt. kaimų Naugarduko aps.; apie 100 km į vakarus nuo Lithuania Propria rytinės ribos. Vadinas, ir šiuo požiūriu Druskininkų, Ašužos-Ašašnikų bei Gardino girios ir jų rytiniai tęsiniai, būdamas lietuvių gyvenamos teritorijos branduolyje, negali būti pravardžiuojamas nei “Gudo Šalimi”, nei “Ruska Pūščia”, nei “Rusine giria”.

platokas aprašas, net nurodytas M. Lietuvos patrioto veikėjo dailininko Adomo Brako skaudus likimas. Ar šis jau lietuviui 1910 metais (prieš 56 metus) sukurta žemėlapis bus aprašytas LE-jos žemėlapių skiltyje, — pamatysime, kai išeis tas enciklopedinis tomas.

1. Taškais ir brūkneliais pažymėtos vad. Sovietinių valstybių ribos; 2. Ketvirtainiais taškais pažymėti rytiniai Gudijos etnografiniai pakraščiai; 3. Įstrižomis linijomis pažymėta etnografinės Lietuvos rytys priskirtos Lietuvai 1920 sutartimi su S. Rusija; 4. Gudų etnografinės srityse žemėlapyje užrašai gudų kalba.

I.

Žirmūnų valsčių šičia paėmiau tik kaip vieną iš daugelio pavyzdžių, norėdamas pavaizduoti, kiek nuo anų trijų girių ir jų rytinių pagirių dar toli į rytus nueina tebeaiškioji lietuvių žemė. Ir nesvarbu, jei sakoma tas tokias žirmūnines apylinkes esant vadinamai apgudintas, o pilsudskiniams-želigovskiniams laikais dar ir appolskawiarintas-aplenkintas, — tikriau sakant, diktatūriškai visokiais Maskvos ir Varšuvos terorais “ap-tuteišintas” (Tai istorijos vienas iš monstrumų!), kai ten lietuvių vieni atspariausi ir pasiliko lietuviams, nors valdomųjų organų politiškai skriaudžiamais; antri lietuviai ilgainiui spaudimais iš-versti pravoslavais, ir todėl jie ėmė nelemtai galvoti, kad jie dėl to pravoslaviškumo jau tarsi nebe lietuviai; o treči lietuviai tiek pat pabeždžioniavo esą geresnės “polskos wiaros”, negu jie būdami katalikai lietuviai, imdami sakytiis paliokais-lenkais, nelyginant kaip ir kokiais bajorais-šlėktomis, betgi ir abeji pastarieji namie tarp savęs dažnai tebešnekėdami tik lietuviškai ir savo visą gyvenimą tvarkydami įprastiniais lietuviškaisiais papročiais.

Tą tautinę neigiamybę padarė šovininė slavofilinė pravoslaviškos ir polskos wiaros kunigija ir jos viešieji bei slaptieji slavinio kolonializmo rėmėjai aborigenuose lietuviuose. Ten Lietuvos rytuose ar ir pietuose jų tokio juodo darbo tęsinį dabar perėmęs varo Sov. Rusijos kolonialinės imperijos rusofilinis Maskvos politbiuras su savo gausiomis pagalbinėmis rusiškai sovietinėmis įstaigomis.

O kaip atrodo panašių “tuteišų” (=čiabuvių, taigi vistiek lietuvių) valsčius, — sakysime, nors ir tų pačių Žirmūnų? Jau prieš gerokai metų yra tekę parašyti ilgesnis rašinys, iš kurio matyti net smulkesnieji (laukų, palaukių, miškų miškelių, pievų, upelių, kalnelių, balų . . .) Žirmūnų valsčiaus vietovardžiai ir vietovardėliai, ištisinai ir be kompromisų liudija, kad tai yra lietuvių gyventas ir tebegyvenamas valsčius. Šiuo pavyzdžiu panašiai spręstina ir apie kitus visus Vilnios, Gardino apylinkių, Baltstogės šono, Bebro (Naros vidurupio dešinio-šiaurinio įtako Laukų balose) baseino, Padauguvio, Padysnio, Ašmenos ir Kriavo augštumų, Beržūnos baseino ir kitus valsčius tolimuose Lietuvos rytuose, žiemryčiuose, pietryčiuose ir pietuose.

K.

Pelesa. Geografo A. Bendoriaus recenzijoje (žr. “B” skirsnį) minėtasis lietuvių *Pelesa* 3b, Pel-es-a, trm. Pel-as-a, vieno kilometro ilgumo ir 70 sodybų turįs kaimas stovi *Pelesos* (Ūlos, Merkio kairio-pietinio įtako, augštupio pietinio įtako) augštupyje. *Pelesos* 30 km ilgio upė teka Lydos

apskrityje, o tik jos pats žemupys su *Pėlesas* 3b, ežeru ir Dubičių bžk. tėra Lietuvos valstybės pagal 1940 metų “sienas”. Apylinkių vietovardžiai ir čia visur mūsiški.

Reikia pasakyti, kad vietovardžiuose (ir ypač vandenvardžiuose, o tai itin svarbu yra lietuviškajam vietovardynui) priesaga -es-, kaip Pel-es-a, Lank-es-a, Lauk-es-a, Pyv-es-a, trm. Pyv-as-a, ir daug kitų, yra baltiška lietuviška

Pelesos kaimas dabar yra 12 km į rytus nuo 1940 metų “sienos”. Tuo būdu ir dėl *Pelesos*, *Matylių* (žr. “L” skirsnį) bei *Žirmūnų* etnografinės bei geografinės padėties kokiam “*Gudo Šalis*” ar “*Gudo žemė*” pavadinimui niekur vietos nelieka. Be to, tas viskas gi yra Lithuania’oje *Propria*’oje ir 1920.VII.12 metų sienų Lietuvos valstybėje; žr. “M” skirsnį.

Taip pat *Pelesa* turi savo seną mūsišką istoriją, žr. Bg. III. 517 ir 611 p., kurios neišsimoka užmiršti sienų tyrinėtojams ir nustatinėtojams lietuviams. Apie *Pelesą* ir jos apylinkę vaizdžiai prirašyta LE. XXII 262-263 p., o rašo čiabuvis istorikas Simas Sužiedėlis. Dar žr. ir Br. Kviklys, *Mūsų Lietuva*, I. 1964 m. 295-297 p.

L.

Matyliai 2, lenk. Motyle, rus. Motily, kaimas Ščiutino apskrities šiaurinėje dalyje, kaip ir *Pelesos* kaimas, *Žirmūnų* msl. ir kt., yra “Lietuvos — sen. rus. Litóva” valstybinio kūrimosi branduoliniame plote, jo pietuose. Jų nėra nei LE-je, nei Br. Kviklio “*Mūsų Lietuva*” leidinyje.

Matyliai stovi 3 km į šiaurę nuo Sabackinė 1 (Anž.) — Sabakinaĩ (Lietuvos topogr. žml.) — lenk. Sabakińce, rus. Sabakincy (= greičiausia bus *Sapackinė 1), miestelio; 6 km į pietvakarius nuo Mótertis 1, Mot-er-t-is, ež., lenk. Jez. Motora, Mot-or-a, bus iš *Mot-ar-a, o tas ežeras yra Dubičių bžk. pietuose, — abu Lietuvos valstybės 1940 metų “sienose”; 7-8 km į vakarus nuo Užū-bal-is 1, arba Žū-bal-ait-is 1 (Anž.), lenk. Zabłoc, bažnytkaimio, kuris stovi prie Balbatą 2, Bal-b-at-a, lenk. naujai Nizanka, upelės — Moterčio ežero pietrytinio įtako; 8-10 km į rytus nuo Katros augštupio ir Lietuvos valstybės 1940 metų “sienos”, o čia tarp Katros ir *Matylių* želia didžiulis miškas, irgi ne “*Gudo šalis* ar *Gudo giria*”, kurio to miško kaimynystėje, tik Katros dešinėje-vakarinėje pusėje, trunka *Musteikos* upės bei kaimo ir *Kabelių* bažnytkaimio apylinkių miškai, irgi ne “*Gudo giria*”, — žr. “A” skirsnį; 20 km į pietus nuo *Pelesos* kaimo; 23 km į rytus nuo *Kabelių* bžk. ir tiek pat kilometrų į pietryčius nuo *Marcinkonių* aps. mst.; 38 km į pietvakarius nuo *Žirmūnų* msl.; 60 km į šiaurę nuo *Nemuno* ties *Mastų* mstl. ir gst. augštupio ir Lithuania *Propria*

pietinės ribos; 62 km į žiemryčius nuo Gardino aps. mst.; 92 km į pietvakarius nuo Vilniaus sostinės; 140 km į vakarus nuo Lithuania Propria rytinės ribos; 190 km į vakarus nuo Gudijos sostinės Minsko (stovinčio irgi baltų, t. y. rytinių lietuvių žemėje), — vadinasi, daugiau kaip dukart toliau nuo Minsko, negu nuo Lietuvos valstybės Vilniaus sostinės, ir betgi Matyliai, Pelesa, Žirmūnai ir čia kitos mūsų gyvenvietės vistiek Sov. Rusijos 1940 metais išjungtos iš Lietuvos valstybės ribų, nepaisant tarptautinės 1920.VII. 12 metų sutarties ir baltiškiosios etnografijos.

1940 metų “siena” nuo prie Nemuno vidurupio Pervalko bžk. (atimtas) į žiemryčius eina labai “tobulai” išraitinėta iškreipinėta, nepaisant net nė Vilniaus sostinei reikalingo čia turėti atakančio pietinio ir pietrytinio užnugario. Bet, mat, taip bosiškausiai pasielgta okupantės Sov. Rusijos. Raizgyčiausias 1940 metų “sienos” tarpas šiame sektoriuje yra 107 km ilgio ir eina nuo Beržtų bžk. (atimtas) per Sabackinės mstl. (*Matyliai* stovi šiaurėliau, bet irgi atimti), Užubalio bžk., Pelesos kaimą, Žirmūnų mstl., Trakelių mstl., Dainavos kaimą, Geranainių mstl., Trobų miestelį.

Už tos raizglios 1940 metų “sienos” Sov. Rusijoje lieka: Gardino du trečdaliai apskrities su pačiu Gardinu; Ščiutino apskritis visa be šiaurinio trupučio; Lydos visa apskritis be šiaurinės dalelės; toliau Ašmenos kalnuotoji apskritis be Kauleliškių ir Dieveniškų miestelių sūrmaišiškos apylinkės, tokio keisto spenio.

Čia visur baltų lietuvių žemėje savininkų lietuvių reikalų visai nepaisyta: Gudijos sostinei Minskui į vakarus ruožas iš lietuvių atimtas net per 205 km; iš lietuvių atimtas Gardino miestui užnugaris padarytas ko didžiausias, — net ir Nemuno vidurupio dešinėje-vakariniėje pusėje visas lietuvių sodybų irgi geros žemės ruožas taip pat atimtas. Tuo tarpu aborigenuose - autochtonuose baltuose (kur ir čia visur jokių slavų senovėje niekadoms negyventa) Lietuvos valstybės Vilniaus sostinei ypač į rytus ir į pietryčius užnugaris tepalikytas net perdaug siauras, tartum specialiai pasityčiojant iš lietuvių tautos.

Kalbant apie mūsų Matylius, Pelesą, Žirmūnus ir kitus čia stiprius lietuviškus punktus, supamus ir lietuviškųjų vandenvardžių, visados dėmesyje turėtini: *Zietelos* - *Zýtelos* lietuvių oazė užnemuninėje Naugarduko apskrityje; *Astryną* 4, bus *A-str-yn-a*, mstl. Ščiutino aps. ir *Vosyliškės* 1 - *Vasýliškės* 1, mstl. ir bžk. Ščiutino aps., *Vos-yl-išk-ės*, kur priesaga *-išk-* taip pat išduoda lietuviškumą. Daugiau apie juos visus būtinai žr. K. Būgos Rinktinius raštus ir iš dalies LE-diją, bet apie Astryną enciklopedijoje, deja, nieko gera nėra.

Mat-yl-iai 2, su priesaga *-yl-*, bet galėtų būti ir pries. *-il-*, plg.: 1) *Matygalos durpynas* Rokiškio aps. Panemunėlio ir Skapiškio vls. (LE. XVIII 504), *Mat-ý+gal-a* 1, darybos kaip *Bet-ý+gal-a* 1, *Ram-ý+gal-a* 1, *Bais-ó+gal-a* 1, *Saud-ó+gal-a* 1, ir dar žr. plg. *+gala* žemėlapi R. Schmittlein, Etudes sur la nationalité des Aestii, I. 1948 m. 161 p.; 2) *Matilėnai* 1, k. Unturkės par. (Bg. I. 258), t. y. ršk. *Añturkė* 2, trm. *Iñturkė* 1, bžk. (Anž.), *Utenos* aps., *Mat-il-én-ai*, bus iš **Mat-il-as* 2 ar ir **Mat-yl-is* 2, pav.; 3) *Mattyl* = *Mattel*, skalvis, plg. liet. *Matilėnai* 1, vtv. (Trtm. PN. 56), kamienas **Mat-il-* ar ir **Mat-il-* bei **Mat-el* = **Matýlis*, -as, **Matilis*, -as, **Matėlis*; ir kt.

Šaknies *Mat-*, kartais *Mot-*, gyvenviečių pavadinimų, šiek tiek ir asmenvardžių ar pavardžių su kitomis priesagomis yra plačiai: *Braslavo - Brėslaujos* aps., *S. Daukanto rankraštys* “*Privilegia*” (Bg. I. 202), *Kaišiadorių* aps., *Kauno* aps., *Kretingos* aps., *Creuzburgo* apyl. M. Lietuvoje, *Pagudės “pakrūmės”* srities *Marungo* aps., *Pamedės srityje* netoli *Vyslos* žemupio, *Raseinių* aps., *Rokiškio* aps., *Skalvos srityje* M. Lietuvoje, *Šakių* aps., *Tauragės* aps., *Telšių* aps., *Trakų* aps., *Utenos* aps., *Vilkaviškio* aps. ir *Zarasų* aps. Dėl visko dar žr. A. Salio “*Motiejus*” aprašą LE. XVII 313-315 p.

Priesaga *-yl-*: akýlas, -a 1, žem. ausýlas, -a 1, barzdylà 2, debesýlas 2 — krūm. augalas (inula. LKV), *pa-tek-yl-ai* 2, *tek-ěl-as* 2 ir *tėk-ěl-as* 3b (LKV), o trm. *tėk-yl-as* 3b (Dov.); *jaunýlis*, -ė 2, o trm. *jaun-ěl-is*, -ė 2, *mažýlis*, -ė 2, o trm. *mažėlis*, -ė 2; pavardės: *Aurylà* 2, *Baudylà* 2, *Brauk-yl-à* 2 ir *Brauk-il-à* 2, *Penčylà* 2, *Spetylà* 2 ir kt.; *Maž-ýl-is* 2.

Priesaga *-il-*, žr. ir plg. pries. *-yl-*: *dóbilas* 3b — žolė (trifolium, LKV), *eřzilas* 3b — kumelýs 3b, *krėtilas* 3b, *rātilas* 3b — lankas, apskritimas (LKV) ir *rat-il-ěl-is*, -iai 2 — tokia gydomoji žolė (Dov.), *sprāgilas* 3b — kùltuvas 3b (LKV), bet trm. *kùl-t-uv-as* 1 (Dov.), *vaidilas* 2 — *vaidilà* 2 ir *vaid-il-ūt-ė* 2, *žviñgilas* 3b; *dagilis* 2 — *dagýs* 4 — augalas (carduus) ir paukštis (frigilla carduelis. LKV), o trm. *dag-yl-is* 2 — augalas ir paukštis (Dov.), *vagilis*, -ė — *vagilius*, -ė 2, o trm. *vag-yl-is*, -ė (Dov.), *vingilis*, -ė 2, *avilýs* 3b — žem. aulýs; pavardės: *Brauk-il-à* 2 - *Brauk-yl-à* 2 . . . , *Dag-yl-is* 2. — Žr. Rygiškių *Jonas*, Liet. k. grm. *Kaunas - Vilnius*, 1922 m.; 204-205 p.

Matylių kaimo apylinkėje yra šie mūsiškiai vietovardžiai:

1. *Benkaĩ* 4, k. (S. Griežė), lenk. *Bienki*, ir plg.: a) *Beñkaimis* 1, vok. *Benkheim*, *Benk+heim*, bžk. (Anž.), iš **Benk+kaim-is*, į pietus nuo *Darkiemo* aps. mst., tarp *Galdapės* aps. mst. ir savo *Unguros* apsc., į pietus nuo potsdaminės linijos; b) *Benkūnai* 1, k. *Benk-ūn-ai*, slav. *Ben-*

kuny 1683 m. Trakų vaiv. Paparčių dv. (Lietuvos inv. XVII a. 339 p.); c) *Beñkus*, pav. Vilniaus aps. Valkininko vls. Mištūnų k. (S. Griežė), *Benkus* šalia *Bentkus*, pav. (Klv. 8). Šaknies *Benk-* vtv. žr. LAVietose ir J. Endzelyno Lat. vtv. 1 d. 1 sėj. 99 p.

2. *Domeikiai* 2, k., Dom-eik-iai, lenk. Domejki, ir plg. *Domeikà* 2, pav., o latv. *Dam-* (liet. *Dom-*) žr. J. Endz. Lat. vtv. 1 d. 1 sėj. 201 p.

3. *Klaik-* ar ir *Kleik-*, lenk. *Klaik-ow-c-e*, k., bus **Klaikiai* 4 ar ir **Kleikiai* 4, ir plg. *klaikùs*, -ì 4 — neįaukus, niūrus, nykus, šiurpus, siaubingas (LKV) ar ir *klaikšis*, -è 2, *klaik-š-is*, -è — menkaprotis, kvaiša (LKV; Bg. I, 295).

4. *Kuderki* lenk., k., Kud-er-k-i, gal *Kudirkos* 1, ds. vd., Kud-ir-k-os, ir plg.: a) prūsų *Kudare*, asmv. (Bg. III. 138), **Kud-ār-è* 2 ar ir **Kud-ār-is*, -as 2; b) *Kudrus* ir *Kudr-uv-ait-is* 1, pav. (Klv. 12).

5. *Kuliėšiai* 2, k., Kul-ieš-iai, lenk. Kulesze, plg. *Kuliėšis* 2, pav. Šiaulių aps. Linkuvos vls., ir kitur.

6. *Mikōliškės* 1, ds. vd., k. (S. Griežė), Mik-ol-išk-ės, lenk. Mikuliszki, kur ir liet. pries. -išk-, ir plg.: a) *Mikōliškiai* 1, bžk. (Anž.) Kretingos aps., ir kt.; b) *Mikulaitis*, pav. (Klv. 14), žem. Mik-ul-at-is, o ršk. Myk-ul-ait-is 1 ar ir Myk-ol-ait-is 1.

7. *Nevišà* 4 (Anž.), Nev-iš-a, lenk. Niewisza, bet upėvardis baltiškasis, net ir pries. -išk-; ji yra Katros vidurupio kairys-rytinis įtakas, į pietus nuo Matylių k., Ščiutino aps., ir plg. *Nevýčia* 1 (Anž.), Nev-yč-ia — Ušos (Neries vidurupio kairio-pietinio įtako) kairys-pietinis įtakas, Maladėcinos aps.; ir kt.

8. *Pečiūliai* 2, k. (S. Griežė), trm. dzūkų Pec-iul-iai 2, lenk. Pieciulowce, ir plg. *Pečiūlis* 2 ir *Peč-iul-at-is*, pav. (Klv. 15), o ršk. Peč-iul-ait-is 1.

9. *Putiškė* 2, Put-išk-ė, lenk. Pucisko (Anž.), ir su liet. pries.-išk-; ji yra Nevišos (Katros vidurupio kairio-rytinio įtako) dešinys-šiaurinis įtakas į pietus nuo Matylių k., Ščiutino aps., ir plg.: a) *Putatis*, pav. (Klv. 16), t.y. Put-ait-is 1; b) *Pùteliai* 1, k., lenk. Puteliańce, 1609 m. Ukmergės aps. (dabar Rokiškio aps.) Panemunio dvaro (Liet. inv. XVII a. 42 p.); c) *Pùt-el-is* 1, pav. Šiaulių aps. Linkuvos vls. Dvariūkų k.

10. *Skarbaĩ*, k., turbūt 4-osios paradigmos, lenk. Skarby, ir plg.: a) *Skarbs*, pav. (Klv. 16), taigi Skarbas; b) *Skarbatiškiai*, vsd. Ukmergės aps. Pabaisko vls. (LAV. 497), turbūt, Skarb-āt-išk-iai 1; c) *Skarbinai*, vsd. Kauno aps. Jonavos vls. (t.p. 79), turbūt, Skarb-in-ai 3b; d) *Skarbinė* 2, Skarb-in-ė — Kelmės apyl., taip vad. Kražaņtė (Dubysos dešinys-vakarinis įtakas) ties Kazokų k.

(Lupež. 147); e) *Skarbiškiai*, k. Trakų aps. Kruonio vls. (LAV. 394), turbūt, *Skaŗb-išk-iai* 1.

11. *Vėziaĩ* 3, k., nuo žodžio *vėžys* 3, anglų crayfish (upės), lobster, crab (jūros), rus. ir lenk. *rak*, ir liet. *Vėžys* 3, pav. Tokių vietovardžių daug D. ir M. Lietuvoje; lenk. *Weż-ow-szcz-yz-n-a* “Vėžių, pav. gyvenama ar vėžių prisilaikoma vieta”.

12. *Žalābiškės* 1, ds. vd., k. (S. Griežė), lenk. *Żaloby*, *Żal-ab-išk-ės* su liet. pries. -ab- ir -išk-.

M.

Parama etnografinėms valstybinėms sienoms nustatyti 1918.II.16 metais atsikūrusios Lietuvos valstybės žiemryčiuose, rytuose, pietryčiuose ir pietuose (tik ne kitose pusėse, apie kurias vėl atskira kalba). — Tad pirmučiausia reikalinga yra 1566 metų ribų Lithuania Propria “Nuolatinioji Lietuva” (kurios šiais laikais vengte vengia visi Lietuvos priešai arba tos Lithuania’os Propria’os ir nežinantieji), ir Lietuvos valstybės bei Sov. Rusijos (kaip carinės Rusijos imperijos tiesioginės paveldėtojos) 1920.VII.12 metų tarptautinės sutarties taip pat visados būtinas reikalingumas.

Kai ilginiui įsitikinau, kad Lithuania Propria tokiam svarbiam reikalui mūsiškių arba stačiai užmiršta, arba iš nežinojimo lyg ir nevertinama, tai prieš gerokai metų Amerikos “Karyje” ir paskui vėliau progomis kitur specialiai išskėliau į paviršių tą Lithuania Proprią ir jos svarbą lietuvių tautai. Nuo to laiko susidomėjusieji Lietuvos valstybės etnografinių sienų reikalais, skaitome, pamažu jau atgyja, Lithuania’os Propria’os nebeužmiršdami, nors, gaila, kiti jos dar pilno vaizdo nesugriebdami ir jos tikro supratimo neturėdami. Bet palūkėkime ir dar, ir reikalai visiškai pasitaisys.

Gi, antra, iš Vliko tarybos 1966.III.7 metų nutarimo Lietuvos valstybės etnografinių ir “kitokių” valstybinių sienų reikalu buvo patirta, kad ir į 1920.VII.12 metų sutarties sienas bežvelgiama tik “tarp kitko”, lyg ir neįaučiant tos sutarties net didelės ir nenykstančios reikšmės. Todėl tada “Nepriklausoma Lietuva” 15, 16, 17, 18 ir 19 nr. straipsnyje “Piliėtis dėl Lietuvos valstybės sienų”, kaip ir Lithuania’os Propria’os atvejui, išskėlė ir tos sutarties svarbą, ir nuo tol, kaip periodikoje jau imama smarkyn žymėti, tos sutarties prasidėjęs yra nebeužmiršimas.

1566 metų Lithuania Propria ir 1920.VII.12 metų tarptautinė sutartis yra patys svarbieji ir juridiniai dokumentai Lietuvos valstybei ir jos čia pradžioje minėtoms etnografinėms valstybinėms sienoms. Žinoma, niekad iš akių negali būti išleisti ir lietuvių tautos etnografinio ploto įvairūs ir net stiprūs duomenys ir baltų bei lie-

Mums vis miela brangi Lietuva

KAZYS PLUKAS

Mane nuolat jaudina prisiminimai apie Tėvynės Lietuvos likimą ir brolių lietuvių baisius išgyvenimus ir kančias. Čia noriu paminėti vienos didelės lietuvių giminės, Plukų, likimą.

Mano tėvas Vincas Plukas 1914 m. buvo pašauktas į rusų kariuomenę ir paskirtas į Kauno tvirtovės artileriją. Po apmokymo, jis tarnavo štabe ir dirbo iki vokiečiai užėmė Kauną. Kartu su artilerija pasitraukė į Rusiją.

1918 m., steigiant Lietuvių batalioną Sibire, dirbo štabe. Vieną naktį tas batalionas buvo apsuptas komunistų ir septyni bataliono steigėjai, jų tarpe ir mano tėvas, buvo suimti, arti traukinio sušaudyti ir kartais sukapti, o batalionas buvo išvežtas kitur. Tai toks buvo likimas mano tėvo ir kitų.

Tėvo brolis Karolis Plukas, su jo šeima, buvo 1948 m. išvežtas į Sibirą ir ten 1955 m. mirė. Jo sūnus Vladas Plukas, buvęs Kėdainių artilerijos pulko vado adjutantas, 1941 m. birželio mėn. buvo deportuotas į Sibirą iš Pabradės poligono. Vladas ir kiti artilerijos karininkai buvo enkavedistų suimti ir 1942 m. nužudyti Sibire. Jo jaunesnis brolis Bronius buvo komunistų nužudytas 1948 m. pavasarį prie Bernatonių kalno, Panevė-

tuvių vietovardžiai (pirmučiausia būtinai vandenvardžiai ir paskui tuoj sričių, vietovių bei gyvenviečių pavadinimai), net asmenvardžiai bei pavardės, ar net būtinai ir nepriklausomybės bei politinių (su kaimynais) kovų etapai ir geografinių gairių, kaip ir sen. Lietuvos valstybės įvairių administracinių padalų ribos (pvz. priešmindauginės Lietuvos valstybės; mindauginės Lietuvos valstybės sričių, jos palatinatų ir kt.), lietuviybės atramos punktai ir valstybinės geografijos ekonominiai sumetimai, geležinkeliai, svarbieji vandenys, didieji miškai, gerosios žemės ir net visais laikais buvę ir pasilikę svarbūs kalnuotumai.

1966. X. 15.

Atsiminimų autorius Londone, 1965 m.

žio apsk. Jo sesers Elenos vyras Maldutis buvo nužudytas Sibire. O jo žmona, Maldutienė su vaikais, dar tebelaikoma Sibire.

Nors truputį noriu priminti ir apie save. Aš, Kazys Plukas, esu gimęs 1909 m. birželio 6 d. Linkuvos valsčiaus Guostagalio kaime. Po tėvo mirties, kuris nebegrižo iš Sibiro, aš nuo 1919 m. tapau tėvo ūkio įpėdiniu. Lietuvos nepriklausomybės žydėjimo laikotarpyje prasigyvenom, pirkomės ūkius ir taip visi keturi broliai tapome ūkininkais.

Turiu pastebėti, kad aš tebūdamas 18 metų amžiaus įstojau į Linkuvos 16-tą šaulių būrį, kuris vėliau išaugo į 16-tą šaulių kuopą. 21 metų buvau pašauktas atlikti karinę prievolę. Tarnavau 1-me Gusarų D.L.K. Etmono Jonušo Radvilos pulke. Atlikęs karinę prievolę grįžau į savo ūkį ir ten ūkininkavau iki Kremliaus banditai užplūdo tėvynę Lietuvą antrąjį kartą. Norėdamas išvengti mirties turėjau pasitraukti iš ūkio ir gimtojo sodžiaus ir keltis net iš tėvynės Lietuvos. O kiek ten daug meilės ir triūso buvo įdėta mūsų mylimoje nepriklausomoje Lietuvoje!

Rusų bolševikams terorizuojant apylinkės gyventojus kur galėjom priešinomės. 1941 m. birželio mėn. ties Linkuva buvau komunistų sužeistas, bet draugų nugabentas į Pakruojaus ligoninę ir daktarui Paulauskui padarius operaciją, pasveikau.

1944 m. liepos 28 d., su broliu Antanu ir kaimynais, apleidom gimtąjį Guostagalio sodžiu, nes rusų tankai jau buvo Linkuvoje. Pasitraukę į Žemaitiją stojom į kuriamą 1-mą Žemaičių pulką. Vėliau buvo sudarytas ir antrasis pulkas. Štabo viršininku buvo kapitonas Jatulis. Visi kariai 1-jo pulko buvo atvykę iš Augštaitijos su savo ginklais ir maistu.

Pliukšių dvaro žemės ūkio mokyklos parke kpt. Jatulis patikrino mūsų apsiginklavimą ir nustebė pamatęs įvairiausių ginklų, net mūsų senelių parneštų iš turkų ir japonų karų. Mes su broliu Antanu ir su pusbroliu Aleksu Pluku savo vežime turėjome 1944 m. vokiečių kulkosvaidį su dviem vamzdžiais. Dar turėjome ir rusų kulkosvaidį su disku, keletą rusiškų ir vokiškų šautuvų, kelius tūkstančius šovinių ir keletą rankinių granatų. Kiti augštaičiai turėjo minosvaidžių ir minų. O nuo Jonišio kiti atgabeno pulkui tris prieštankinius pabūklus ir nemažai sviedinių. Taip sudarytas ir apsiginklavęs 1-mas pulkas išvyko Telšių link.

Po poros savaičių vėl kiek atsitraukėm ir užėmėm frontą prie Ventos upės ties Papile. Rusai buvo jau įsitvirtinę kitoje pusėje Ventos ir pristatę bunkerius su prieštankiniais pabūklais. Teko griauti tuos bunkerius. Papilės miestelis degė pora dienų. Užėmėm frontą su nedidelėmis aukomis. Prie Ventos aš buvau lengvai sužeistas ir bebūdamas fronte pagijau.

Po trijų savaičių atvyko vokiečių dalinys, o mus apvilko vokiečių karo policijos uniforma. Buvo pakeisti ir ginklai. Mums buvo duoti vokiški šautuvai ir rusiški kulkosvaidžiai; priedo dar gavome prieštankines lazdas, su kuriomis buvo galima padegti tankus. Mano brolis Antanas gavo rusų prieštankinį šautuvą kurio vienas negalėjo panešti. Priskyrė jam du padėjėjus, kurie matydami stipresnį priešą, iš kautynių prie Sedos, pasitraukė. Užėję rusų didelės jėgos, didelis kiekis tankų ir pėstijos, mūsų jėgas stūmė ir ties Seda mus nugalėjo, nors mūsų vyrai narsiai kovėsi ir su prieštankinėmis lazdomis degino rusų tankus. Pralaimėjus kautynes ties Seda teko apeleisti savo mielą tėvynę Lietuvą.

Bagiantis karui, 1945 m. balandžio 28 dieną anksti rytą, pasitraukiant iš Piluvos, rusų sviediniai sužeidė mane, pusbrolių Aleksą Pluką ir dar penkis mūsų karius. Visi buvome sužeisti labai sunkiai. Blogiausia buvo, kad nebuvo kas paima mus sužeistus. Vokiečiai jau buvo pasitraukę kiek anksčiau, o mes traukėmės paskutiniai. Kaikurie mūsų kariai per neatsargumą jau buvo patekę į rusų rankas. Kuopos branduolys dar nužygiavo kur tai prie jūros persikėlimui, bet tik keliems pavako išsikelti, o kiti pateko rusams. Kuopos vadas kapitonas Kazėnas nusišovė vietoje. Dėka kpt.

Kazėno rūpesčio, mes sužeistieji, dar anksčiau, buvome paimti vokiečių į surinkimo punktą, kur ir vėl buvau sužeistas iš rusų lėktuvų numestos bombos ant barako, kuri užmušė 12 sužeistųjų. Aš irgi jau buvau paliktas su kitais lavonais, kaip miręs.

Nakties gaivinantis vėjelis padėjo man atsigausti ir aš dar pajėgiau iššliaužti iš tų griuvusių palikdamas tuos 12 lavonų kurie jau nebeatsigavo.

Dienelei auštant ir vėl bombardavimas iš lėktuvų ir vėl teko slėptis įvartus į duobę, nors ir čia buvau smėliu apverstas ir pusiau prislėgtas. Praeinantis pro šalį daktaras atpažino mane iš lavonų prisikėlusį ir sulaukęs vieną karį, paprašė išnešti mane prie lengvos mašinos, kad jo šoferis nuvežtų mane į ligoninę prie priplaukos. Bet, deja, nesuradęs šoferio, kareivis nešė mane prie kelio kuriuo dar pravažiudavo mašinos. Ten užkėlė mane į sunkvežimį ir nuvežęs prie priplaukos į ligoninę tas karys iškėlė mane ant pievutės, kur pamačiau gulintį ir savo pusbrolių Aleksą Pluką. Prišliaužęs prie jo, kalbinau, bet jis tik prašė vandens, vandens. O aš negalėjau atsistoti, nes mano dešinė koja buvo trijose vietose sulaužyta, sužeista galva, krūtinė ir kairioji ranka. O Aleksas turėjo net 17 žaizdų. Tą aš sužinojau tik tuomet kai jis jau iš Sibiro parašė man laišką į Angliją. Jis buvęs vokiečių nuvežtas į Danijos salą Bornholmą. O karui pasibaigus, ten įsibrovę rusai ir suradę ligoninėje Aleksą išgabeno į Sibirą. Ten jis išbuvo 10 metų izoliuotas kalėjime. Kai jį paleido iš kalėjimo, jis įsikūrė Sibire, Krasnojarsko apylinkėje. Vedė lietuvaitę, kilimo nuo Linkuvos, su kuria susilaukė dviejų dukrelių. Dabar jie jau gyvena Panevėžy.

Apie 12 valandą dienos mane paguldė ligoninėje, o penktą valandą po pietų ir vėl sviedinys išardė ligoninės kertę ir lango stiklai pabiro ant mano lovos. Prie manęs priėjo vienas ligonis karys ir klausia, kas aš esu. Kai pasakiau, kad lietuvis, jis pradėjo kalbėti lietuviškai. Esąs iš Tilžės ir buvęs nepriklausomoje Lietuvoje, dirbęs Švedų Degtukų monopolyje Kaune. Padaviau jam šaulio liudimą, kurį jis skaitė labai uoliai. Tuo metu, kažkas pradarė palatos duris ir ko tai paklausė. Tilžiškis suriko vokiškai, kad čia esąs savanoris. Klausėjas, puskarininkis, priėjo prie manęs ir paklausė knygutės, kurią man padavus, jis ką tai nusirašė ir išėjo. Po poros valandų mane išnešė, kad išvežtų, kaip savanorį. Kiti visi liko rusams.

Barako sienos, kur mane patalpino, buvo lentinės ir jas rusų kulkosvaidžių kulkos nuolat kapojo. Aš spaudžiausi prie aslos. Norėjosi įsispausti gilyn, kad kulkos nepribaigtų ir taip jau menką mano gyvybę.

Netrukus pradėjo mus nešti į priekinį laivą. Dar aš nebuvo įneštas kai pamačiau jog sviedinys pataikė į to laivo kertę ir išmušė skylę. Galvojau, kad jau baigta, rusai lipa ant kulnų. Taip norėjosi dar išlikti gyvam. Juk karas baigiasi, o Lietuva ir vėl bus laisva. Norisi sugrįžti į savo tėviškę ir ten, radus savo motinėle, paguosti ją po tokio baisaus pergyvenimo. Vėliau, sukurti gražią šeimą ir laimingai vėl ūkininkauti. Bet, čia mirtis lipa ant kulnų ir gana.

Įkėlė į laivą ir mane. Paguldė tarp karininkų. Netrukus, vienas iš karininkų prašo uždegti jam cigaretę, nes jo abi rankos sužeistos, o mano tik viena. Suradęs jo cigaretę, uždegiau ir jam į burną įdėjau klausdamas, kurgi mus dabar veža. O jis atsakė, kad į Daniją. Nudžiugau, neb tiek jaučiau ir žaizdų skausmą. Rodos, jau išsigelbėjom nuo mirties. Prie Helos uosto mus perkėlė į didelį laivą-ligoninę, kur tuojaus ir man, pusiau apmarintam, padarė operaciją. Kai pradėjo skeveldras traukti iš sulaužytų kaulų rėkiau ir blaškiausi baisiai. Gerai, kad ten jie mane buvo stipriai pririšę. Gailestingoji sesuo stipriai spaudė mano galvą prie operacinio stalo. Po operacijos mūsų laivas atplaukė į Daniją. Visą kelionę mano kūnas šokinėjo ant patalinės po tokio baisaus išdraskymo. Tuomet prisiminiau enkavedistų nukankintus lietuvius. Juk jie gyvus pjaustė, kad tik daugiau kančios jie patirtų. Mane, gi pjaustė todėl, kad mano gyvybė būtų išgelbėta.

Jau gegužės mėnesio pradžioje išvydau Danijos gražią gamtą. Rodėsi, kad visi skausmai palengvėjo, nušvito akys ir aprimo kūno draskymasis. Paguldė mane Korsør saloje, vokiečių karių ligoninėje. Ten vėl buvo padarytos man dar trys operacijos. Vokiečiai mane mėgo kaip ūkininką ir surado čia besigydančią kitą lietuvių kilmės karį, paguldė šalia manęs, kad mums dviem būtų ramiau.

Vieną rytą, kai aš jau buvau apgijęs, ūkvedys kapitonas atnešė ir prie mano lovos padėjo vokiečių karo uniformos rūbus ir pranešė, kad pirmadienį rytą turėsime išvykti į Vokietiją. O sekmadienio vakare atėjo gydytojas ir paklausė ar man nebūtų geriau pasidaryti civiliu ir pasilikti Danijoje, nes dokumentai rodo, kad esu ūkininkas ir tik frontas privertė mane pasitraukti iš namų. Atsakiau, kad man būtų tik džiaugsmas pasilikti Danijoje. Po to jis paplojo man per petį ir liepė pirmadienį nesikelti anksti ir neiti prie vykstančių Vokietijon. Po trijų dienų atvyko Danijos Raudonojo Kryžiaus atstovai ir išėmė mane iš ligoninės ir tuo pačiu iš nelaisvės. Tai įvyko tik dėka gerojo Vokietijos kariško daktaro Dreff.

Danijoje buvo labai gerai. Danai mus mylėjo ir atjautė mūsų tautą, ištikta nelaimės. Rusai

buvo įsiveržę į Danijos Bornholmo salą ir ten pridarė danams daug nemalonumų kol jie juos iš ten vėl iškrapštė. Tačiau, rusai reikalavo išduoti jiems Danijoje likusius karius baltiečius. Danai paprašė D. Britanijos ir Prancūzijos vyriausybių, kad jie pasiimtų visus pabėgėlius iš Danijos.

Taip ir susilaukėm komisiją iš Anglijos ir Prancūzijos. Į Prancūziją nebuvo norinčių vykti, o į Angliją vyko daug, vien lietuvių apie 300 asmenų. Prieš išvykstant iš Danijos man dar padarė operaciją danų ligoninėje ir išėmė dar vieną skeveldrą iš kojos kaulo. O mažų dar liko, bet daktarai tvirtino, kad jos nėra pavojingos.

Čia trumpai atpasakojau savo sunkią kelionę su žiauriais išgyvenimais, pradedant nuo tėviškės, Guostagalio, baigiant Londonu.

Noriu pastebėti, kad iš mūsų keturių brolių šeimos, tik aš vienas išlikau gyvas. Trys mano broliai žuvo nuo rusų enkavedistų teroro. Vyriausias brolis Antanas Plukas, gimęs 1907 m., buvo Lietuvos karys ir šaulys. Jis buvo ūkininkas ir laisvai pasitraukdamas iš tėvynės buvo sužeistas

Kazys Plukas gusarų pulke, 1931 m.

1945 m. sausio 21 d. Karaliaučiaus apsupime. Buvo paimtas iš sužeidimo vietos ir lėktuvu išvežtas, bet dingo, matomai, nepasveiko ir mirė.

Du jaunesni mano broliai buvo vedę ir pasiliko savo ūkiuose Lietuvoje. Stanislovas, gimęs 1911 m., buvo šaulys ir gyveno savo ūkyje Pagiriniame Linkavičiuje. Jis 1945 m. lapkričio 11 d. naktį rusų komunistų buvo suimtas jo paties ūkyje ir sušaudytas prie Linkuvos kapinių. Jo kūnas buvo įmestas į žvyruobę. Po dienos, kitos, geri žmonės jo kūną norėjo palaidoti, bet nebesurado ir iki šios dienos nėra žinoma kur yra jo kapas.

Jaunesnysis mano brolis Baltras buvo sušaudytas prie Joniškėlio plytinės, 1946 m. vasario 22 d. 2 val. po pietų. Jų ten komunistai sušaudė 22, dauguma jų buvo mūsų giminės—pusbroliai. Greičiausiai, jie pasitikėjo rusų paskelbta amnestija ir rusams taip pavyko juos sunaikinti.

Mano motiną 1944 m. rusai išvarė iš namų ir ūkio, o vėliau ji buvo uždaryta Linkuvos kalėjime. Po kiek laiko, miško broliai ją ir kitus iš ten išlaisvino. Nuo to meto mano motina slapstėsi kaitaliodama gyvenamas vietas. Kai atsirado galimybė siųsti siuntinius aš siųsdavau jai kitų vardais. Taip ji išsilaikė ir išvengė Sibiro, o sulaukusi 75 m. amžiaus mirė 1960 m. gruodžio 10 d. Ją palaidojo Linkuvos kapinėse kunigas Danis, kuris išbuvęs 10 metų Sibire vėl sugrįžo į Linkuvą.

Mano brolio Stanislovo, kurį komunistai sušaudė 1945 m. Linkuvoje, žmona Saliomėja tuomet buvo neščia. Ją komunistai uždarė Linkuvos kalėjime. Bet, jau 1948 m. pavasarį ji, su 5-iais mažais vaikais, nuo 2 iki 8 m. amžiaus, buvo deportuota į Sibirą, Krasnojarsko apylinkę. Kai po kelių metų aš juos ten suradau, jaunesnysis, 12 metų berniukas, jau buvo miręs, vos tik dvi paras prieš mano laiško gavimą. Kai pradėjo gauti mano siuntinius, tai keturi likusieji vaikai išsilaikė, užaugo, išsimokė šoferiais ir jau atitarnavo rusų kariuomenėje. Vyresnysis tarnavo povandeniniame laive ir buvo Chruščiovo palydovas jo kelionėje į JAV-bes. Ir dabar jie tebėra Sibire, nes jiems neleidžia grįžti į tėvynę Lietuvą.

Kaip jau minėjau, 1948 m. pavasarį mus atvežė iš Danijos į Angliją darbams. Apgyvendino amerikiečių karo meto barakuose ir iš ten skirstė prie įvairių darbų: kurį į anglių kasyklas, kurį į plytines. Man teko dirbti daržininku prie plytinės, netoli Swansea miesto. Po kelių metų gavau pakvietimą atvykti ir apsigyventi Amerikoje. Bet gi, sužinojau, kad lietuviams ir Amerikoje tenka sunkiai dirbti ir vargti. O po mirties ir ten nebus malonu gulėti tame, "išrinktųjų" valdomame krašte. Pasilikau Anglijoje, nors ir čia nebus laimės atsigulti amžinam poilsiui... Gyveni žmogus ir nežinai kas tavęs laukia sekančią die-

ną, kai matai kaip rusų komunistų agentai be atsakomybės baimės nuolat slankioja jų tikslams nepritariančių kitataučių emigrantų tarpe. Štai kad ir čia, vieną gražų šeštadienio vakarą, nuėjau į Kidwellio miestelio kiną. Gryžau vienas, 11 valandą vakaro. Visai netoli mano buto pastebėjau nuošaliai stovinčią auto mašiną iš kurios išlipo du vyrai ir dairėsi apie namą kur aš gyvenau. Man artėjant jie pasuko arlyn manęs ir pradėjo kalbinti ir pasiūlė važiuoti su jais pasišnekučiuoti, arbatos išgerti. Man atsisakius jie griebė mane ir tempė prie mašinos. Bet, kai staigiai panaudojau visas savo jėgas, pavyko ištrūkti ir pabėgau nuo jų šaukdamas. Po to, greit kreipiausi į policiją, kuri susekė, kad tai buvę du vyrai iš Swansea uoste stovėjusių rusų laivų į kuriuos jie rinkę pabėgusius iš rusų užimtų kraštų.

Taip buvo išviliotas vienas lenkas iš hostelio, kuris tuo metu buvo aludėje ir jį išsivedė į tuos laivus. Toje aludėje buvusiam lenkų pulkininkui kilo įtarimas dėl to lenko ir jis tuoj patelefonojo policijai. Policija, paėmusi valtis vijosi ir tik prie laivo, po ginčo su grobikais, tą lenką atėmė ir išlaisvino.

O vėliau, už kokių metų, lenkų kunigas buvo telefonu iššauktas prie sunkiai sergančio ligo. Šeiminkė to buto, kur gyveno kunigas, pastebėjusi, kad kunigas išeidamas buvęs nepaprastai susijaudinęs. Iš ten jis nebegrįžo. Nei policija, nei tardymai nepadėjo kunigą surasti, nei gyvą, nei jo lavoną. Kadangi jis buvo labai veiklus ir aiškino komunistų daromas negeroves, todėl, spėjama, kad jis buvo rusų agentų sulikviduotas be pėdsakų.

Ir aš bijojau, kad agentai vėl nepasikėsintų prieš mano gyvybę. Todėl perėjau gyventi į pereinamąją stovyklą, radau ten daug lietuvių ir ten pasilikau. Aš manau, kad užtenka faktų, kuriuos patiekiu, kad žinotume kokia yra sunki dalia netekus savo mylimos tėvynės Lietuvos. Ten mes, didelė Plukų giminė, visi gimėm, augom, gyvenom, ta šalimi džiaugėmės ir ją labai mylėjom.

Ir taip, dabar, tokių kaip mūsų giminė, plėšrieji rusai komunistai tūkstančius išrovė iš gražaus, ramaus gyvenimo tėvynės ir žiauriai išblaškė po visą platųjį pasaulį.

O kurgi visokių jungtinių tautų ir pasaulį valdančiųjų galiūnų teisingumas?

Gen. št. plk. lt. Aleksandrui ANDRIUŠAIČIUI mirus, jo žmonai Olgai, dukterims Aleksandrai Likanderienei ir Janinai Mačiulienei su šeimomis ir giminėmis, reiškiamo giliausią užuojautą.

. LVS "Ramovės" Centro Valdyba

LIETUVOS KARIUOMENĖJE

J. VAIČELIŪNAS

(Tęsinys)

Iš pirmos dienos mus pradėjo mokyti užsiėmimų aikštėje. Buvo pravedamas pavienis mokymas. Vyresniojo kurso kariūnai paimdavo mus po 4 kariūnus kandidatus ir atskirai mokydavo, kaip reikia stovėti po komandos ramiai, laisvai. Kaip eiti, sustoti, apsisukti, gulti, kelti, klauptis ir t.t. Tuos veiksmus vykdėme praktiškai, bet jie mums nelabai sekėsi. Pirmomis apmokymo dienomis dauguma mūsų pasijuto, lyg mes nieko nemokame ir nesuprantame. Bet su kiekviena apmokymo diena reikalai vis gerėjo.

Iš ryto kariūnai keldavosi 6valandą. Po trimito signalo lauke, kuopos budėtojas eidavo per kuopos patalpą šaukdamas: "Kuopa kelk! Kas į ambulatoriją?" Per 10 minučių reikėdavo atsikelti, pakloti lovą ir nusiprausti. Lovos turėjo būti paklotos gražiai, įtemptai, kaip mums buvo parodyta dar iš vakaro.

Ir pirmąją dieną, atsikėlus, po 10-ties minučių mus visus išrikiavo, išvedė į kiemą ir į užsiėmimų aikštę. Čia sporto vadovas kpt. Požėla įsakė vyresnio kurso kariūnams paimti po 6 kariūnus kandidatus ir praveisti rytinę mankštą. Aš nustebau, kad mes pirmą kartą bėgome tik kokius 200 metrų. Galvojau, kad karo mokykloje kariūnai iš karto turi nubėgti kokius 2-3 km. Kitą rytą bėgome kokius 300 metrų. Ir taip kasdien bėgdavome vis didesnę atstumą. Po poros mėnesių vieną rytą jau atlikome 6 km bėgimą per laukus. Tokiam bėgimui buvome paruošti metodiškai.

Sportuodami lauke dar atlikdavome įvairius laisvus judėjimus bei lengvosios atletikos pratimus. Įrankių gimnastika prasidėjo vėliau, kai rytiniam sportui vykdavome į sporto salę, kur buvo gimnastikos įrankiai: turnikas, lygiagretės, arklys, ožys, žiedai, kopėtelės, suolas ir kiti įrankiai. Vasarą sportavome dėvėdami marškiniais, sporto kelnaitėmis ir sporto batukais. Žiemos metu, kai sportuodavome salėje, dėvėjome kelnėmis ir batus.

Jei iš ryto atsirasdavo nesveikuojančių kariūnų, jie vykdavo į ambulatoriją. Lengviau sergančius sanitarijos viršila Petkus atleisdavo nuo sporto bei rikiuotės. Sunkiau sergančius tikrindavo gydytojas plk. Janulionis.

Po rytinio sporto, tarp 7-8 val., vykdavo rytinis patikrinimas ir po jo pusryčiai. Iš ryto būdavo tikrinama šautuvai, šarvuotė, mundiruotė ir kariūnų susitvarkymas: ar gerai nuvalyti ba-

tai, ar visos sagos mundiriuje bei milinėje ir t.t. Tuos visus susitvarkymus kariūnai privalėjo atlikti iš vakaro, dar prieš eidami miegoti. Pusryčiams kariūnai gaudavo po šviežią prancūzišką bulkutę, po 15 gr. sviesto ir baltintos kavos bei juodos duonos.

Nuo 8 val. ryto iki 12 val. vykdavo teoretinės pamokos klasėse. Kariūnų kandidatų apmokymo laikotarpyje būdavo dėstomi kariniai statutai, šautuvo medžiaginė dalis, bei šautuvo balistika. Vyresniuose kursuose būdavo dėstomi svarbesni karo mokslo dalykai.

Nuo 12 iki 1 val. valgydavome priešpiečius. Priešpiečiams dažniausia būdavo patiekiami mėsos gabalėlis, arba kotletas su koše, padažu ir duona. Nuo 1 iki 4 val. vykdavo rikiuotė užsiėmimų aikštėje, arba, jau esant jaunesniame ar vyresniame kurse, lauko pratimai. Iš aikštės ar lauko pratimų dažniausia grįždavome su daina. Tarp 4 ir 6 val. valgydavome pietus, po jų — poilsis bei susitvarkymas. Pietums duodavo sriubą, mėsą, košę su padažu ir duonos, o penktadieniais — blynus.

Tarp 6 ir 8 val. visi kariūnai privalėdavo būti klasėse ir ruošti pamokas. Kartais ruošdavome pamokas, bet kartais laiką praleisdavome ir pasikalbėjimams, nes klasėje jokio viršininko nebūdavo, neskaitant savo kurso vyresniojo.

Aštuntą valandą eidavome vakarienes. Vakarienes davinyš būdavo toks kaip ir pusryčių. Devintą val. vykdavo vakarinis patikrinimas. Viršila išrikiuodavo kariūnus kareivinių patalpų take ir įsakydavo kuopos budėtojui pranešti mokyklos budėtojui, kad kariūnai išrikiuoti vakariniam patikrinimui. Kartais į patikrinimą atvykdavo ir pats mokyklos budėtojas, ar kuris nors iš kuopos jaunesniųjų karininkų. Tačiau, dažniausia mokyklos budėtojas įsakydavo vykdyti patikrinimą. Viršila pagal sąrašą šaukdavo kariūnus pavardėmis. Pašauktasis atsiliepdavo: — aš! Jei kurių kariūnų rikiuotėje nebūdavo, būrininkas pranešdavo viršilai, kur jie yra: tarnyboje, ligoinėje, mieste ir pan. Po patikrinimo visi giedodavome Maironio parašytą giesmę Marija, Marija ir Tautos Himną. Vėliau, berods, ta malda buvo pakeista.

Rudenį ar pavasarį, po vakarinio patikrinimo, kariūnai būdavo išvedami pusvalandžiui pasivaikščioti rikiuotėje su daina. Dažniausia dainuodavome: Sutems tamsi naktuzėlė, Pabalnokit man žirgelį, Juodbėriai, galvas augštyn ir dar kitas dainas.

Iki 10 val. būdavo susitvarkymo laikotarpis. Kariūnai valydavo šautuvus, batus, aprangą, drabužius, o kartais su Odol nusišveisdavo ir varinę kepurės kokardą. Po dešimtos valandos jau būdavo gėsinos šviesos, išskyrus mėlynąsias nakties šviesas, ir visi kariūnai privalėdavo miegoti. Jei kas valymo kambaryje užtrukdavo ilgiau, tai turėdavo atsigulti tyliai, kad nepažadintų jau miegančių kariūnų. Atsiguldami kariūnai turėdavo savo viršutinius drabužius gražiai sulankstyti ir padėti ant spintelės. Viena, dviejų dalių, spintelė būdavo skiriama dviems kariūnams. Spintelėse taip pat turėjo būti tvarka. Net šepečių dėžutė turėjo būti išklijuota baltu popieriu.

Kariūnai gulėdavo vieno augšto ligoninės pavyzdžio lovose. Tik kariūnai aspirantai gulėdavo dviejų augštų lovose, kad būtų galima juos sutalpinti jiems skirtose patalpose.

DRAUSMĖ

Prieš stodamas į Karo mokyklą, galvojau, kad toje mokykloje drausmė geležinė. Manydavau, kad kariūnai ir pavalgyti privalėdavo per 5 minutes. Bet, kai pats patekau į kariūnų eiles, pamačiau, kad čia taip nėra. Tiesa, pradžioje mums, dar neįpratusiems prie karinės tvarkos, kaikurie dalykai atrodydavo per griežti. Bet kartu mes ir gerėdavomės vyresnio kurso kariūnais, kurie jau turėjo karišką išvaizdą ir tinkamai, kariškai laikėsi ypač savo viršininkų akivaizdoje.

Manau, kad Lietuvos Karo mokykloje geriausia tvarka ir drausmė buvo 1930-34 metais, kada tos mokyklos viršininku buvo gen. J. Jackus. Jis ir visa Karo mokyklos vadovybė kariūnų mokyme nekrovė dešimtimis valandų, kaip pasitaikydavo anksčiau, bet stengėsi iš mokyklos išleisti drausmingus ir vertingus karininkus.

Gen. Jackaus vadovaujamoje Karo mokykloje pasikeitė tvarka, drausmė, punktualumas. Punktualumo pasikeitimą mokykloje apibūdina toks įvykis. 1930 m. rudenį buvo suruoštas kariūnų sporto vakaras. Dalis vyresniojo kurso kariūnų turėjo atlikti įrankių gimnastikos programą, o paskui — šokiai. Mes, kariūnai kandidatai, dar neturėjome išėginių rūbų, todėl salėn buvome įleisti tik programos metu, o vėliau joje negalėjome pasilikti. Programos pradžia — 7 val. vakaro. Plk. Jackus, mokyklos viršininkas, į sporto salę atvyko porą minučių po septynių. Salėje buvo nedaug publikos, kurios daugumą sudarėme mes — kariūnai kandidatai. Viršininkas palaukė pora minučių ir kreipėsi į adjutantą, kodėl nepradedama programa. Adjutantas atsakė, kad salėje dar nedaug yra publikos. Pulkininkas, tačiau, įsakė pradėti programą. Kad jos niekas netrukdytų, liepė programos metu salėn nieko neįleisti. Pro-

grama užtruko apie 30 min. Tuo metu didžiuliamė salės prieškambariye prisirinko kelios dešimtys kariūnų su savo simpatijomis ir net keletas tos pačios mokyklos karininkų su žmonomis. Jie visi salėn įėjo tik programai pasibaigus. Vėliau jau niekas nebepavėlindavo, nes mokyklos viršininkas dėl tokio nepunktualumo davė griežtą įspėjimą tiek kariūnams, tiek ir karininkams.

Gen. št. pulkininkas, o vėliau generolas, Jonas Jackus kariūnams drausmę skiepydavo ne baudomis, bet savo laikysena, savo švitriu žvilgsniu. Nekalbant apie įvairias iškilmes, kada kariūnai oficialiai sutikdavo savo viršininką, gen. Jackus su kariūnais pasisveikindavo dažnu atveju, net ir tokiu atveju, kai kariūnų grupelė praktikuodavosi lauke prie kokio karinio ginklo, o pro šalį praeidavo mokyklos viršininkas. Jis, į kariūnams paduotą komandą jį pagerbti, dažniausiai kariūnus pasveikindavo: "Sveiki, kariūnai!"... "Sveiks, tamsta!" — suskambėdavo kariūnų atsakymas. O, tokie momentai auklėdavo kariūnuose drausmę ir pagarbą savo viršininkui.

1930 m. spalio mėn. 31 d. įvyko Karo mokyklos XII laidos karininkų išleistuvės. Buvę vyresniojo kurso kariūnai, kurių dalis buvo mūsų betarpiniai viršininkai, dabar tapo karininkais. Atrodė, kad karininkų laipsnis juos kiek sušvelnino. Mums kariūnams kandidatams iki pietų reikėjo sveikinti visus vyresniojo kurso kariūnus. Tik po pietų ši pareiga jau nebebuvo vykdoma. Kaikurie vyresniojo kurso kariūnai mums būdavo lyg kokie baubai. Mes dar nebuvo pripratę prie karinės tvarkos, dėl to kaikurie iš jų turėdavo progos mus prigriebti. Kartą vienas draugas pasakojo: "Prieš piet pamačiau priešai ateinantį tą vyresniojo kurso baubą. Apsisukau ir grįžau, nes jis vistiek būtų prie manęs prikišęs."

Kai 1934 m. gen. Jackus paliko Karo mokyklą, drausmė mokykloje krito. Ypač nedrausmingi buvo karininkai, kurie tą mokyklą baigė 1938 m. pavasarį. Jų nedrausmingumu visiskųsdavo visų ginklų rūšys, įskaitant ir karo aviaciją. Štai pora pavyzdžių:

1938 m. birželio mėnesį kartą Karo aviacijos karininkų ramovės valgykloje pietavo vienas jaunesnis leitenantas, kurs karo mokyklą buvo baigęs prieš mėnesį. Jis pietavo vienas, nes kiti karininkai jau buvo papietavę ir išsivaikščioję. Tuo metu į valgyklą įėjo gen. Gustaitis, karo aviacijos viršininkas. Tas leitenantas žvilgterėjo į generolą ir toliau sau srėbė sriubą. Nors karo aviacijoje drausmė būdavo skaitoma žemesnė, negu kitose ginklų rūšyse, bet toks to leitenanto elgesys ir aviacijos viršininkui buvo jau per daug. Jis padarė leitenantui pastabą, kad, įėjus karo aviacijos viršininkui į valgyklą, jis privalo atsistoti ir pasisveikinti.

Antras pavyzdys: mūsų karo aviacijos 8-ji žvalgybos eskadrilė 1938 m. vasarą persikėlė į Panevėžį, į Pajuosčio aerodromą. Aviacijos karininkai naudojami ta pačia karininkų ramovė kartu su 4 p.p. karininkais. Kartą į tą ramovę ėjo mūsų eskadrilės vadas ir vienas jaunesnis leitenantas, kurs Karo mokyklą buvo baigęs prieš penkis mėnesius. Kai jiedu priėjo prie ramovės durų, tai leitenantas atidarė duris ir pats įėjo pirmas, palikdamas už savęs savo eskadrilės vadą, savo tiesioginį viršininką. Mes keli karininkai, kurie ėjome užpakalyje, stebėjomės tokiu leitenanto nemandagumu, o taip pat ir eskadrilės vado negriežtumu, nes jis tam leitenantui nepadarė jokios pastabos. Nėra būtino reikalo, kad leitenantas atidarytų duris ir įleistų savo vadą. Galėjo duris atsidaryti ir pats vadas. Bet pasielgti taip, kaip tas leitenantas, buvo nemandagumo ir nedrausmingumo ženklas. Tai išdava blogo auklėjimo karo mokykloje.

Kartą paklausiau ltn. K. Sadauską, kurs nuo 1936 m. Karo mokykloje buvo būrio vadu, kodėl Karo mokykloje krito drausmė. Jis atsakė: “Kokia viršūnė, tokia ir apačia. Jei drausmė nereikalinga Karo mokyklos viršininkui, tai ji nereikalinga ir žemesnio laipsnio karininkams bei kariūnams. Kartais esti iškilnės. Karo mokyklos batalionas išrikiuojamas užsiėmimų aikštėje. Atėina mokyklos viršininkas. Bataliono vadas duoda batalionui komandą ir eina sutikti viršininką su raportu. Bet viršininkas iš tolo rodo ženklą ir sako — nereikia, nereikia! Bataliono vadas susimaišo, nežino ką daryti, nes mato, kad mokyklos viršininkas griaua karinius nuostatus, o tuo pačiu ir karinę drausmę. Tada ir visi karininkai laikosi dėsnio, kad kariūnams įdiegti didesnės drausmės nereikia.”

Aš pasakiau: “Nekiekvienas kunigas tinka būti rektorium, ne kiekvienas karininkas tinka būti karo mokyklos viršininku.”

Karo mokykloje drausmė buvo atstatyta, kai mokyklai pradėjo vadovauti gen. št. plk., o vėliau gen. J. Juodišius. Bet jam neilgai teko būti Karo mokyklos viršininku, nes greitai bolševikai pavergė Lietuvą. Gen. Juodišius bolševikų buvo deportuotas į Sibirą. Jis žuvo Vorkutos vergų stovykloje.

MOKYMAS

Karo mokykloje buvo dėstomi kariniai dalykai. Vieni jų buvo praeinami teoretiškai, o kiti — teoretiškai ir praktiškai. Kariūnų kandidatų apmokymas užtrukdavo porą mėnesių. Tai perpus trumpesnis laikas, negu užtrunka jaunų kareivių apmokymas pulkuose. Kariūnai greičiau supranta ir pasiima karine drausme, mokslu ir kitais

kariniais reikalavimais. Vėliau, matyt, ir kariūnų kandidatų apmokymas buvo ilgesnis, nes nuo 1936 m. Karo mokykloje buvo įvestas trijų metų kursas.

Pilnas kariūnų mokymas vykdavo jaunesniajame ir vyresniajame kurse. Kaikurie dalykai būdavo dėstomi kursuose, o kaikurie — abiejuose kursuose, tik skirtingomis programomis. Mokomieji dalykai ir lektoriai:

Bendroji taktika — gen. J. Jackus.
 Pėstininkų taktika — gen. št. plk. S. Zaskevičius.
 Tikyba — kun. kap. V. Abraitis
 Karo istorija — gen. št. plk. S. Zaskevičius.
 Karo teisė — mjr. V. Mieželis.
 Karo psichologija — plk. ltn. P. Tarasenko.
 Kariuomenės organizacija — gen. št. plk. V. Griga-Intendantūra — plk. K. Navakas. [navičius].
 Topografija — mjr. inž. A. Kriškčiūnas.
 Pionierių dalykai — mjr. inž. Petkūnas.
 Cheminės medžiagos — plk. inž. Birutavičius-Birutis.
 Artilerija — plk. V. Jonavičius.
 Kavalerija — mjr. I. Kraunaitis.
 Aviacija — gen. št. mjr. J. Narakas.
 Minosvaidis — plk. ltn. Austas.
 S. kulkosvaidis — kpt. Bilevičius-Bilėnas.
 Ryšiai — ltn. V. Motieka.
 Vokiečių kalba — plk. ltn. Austas.
 Sportas, gimnastika — kpt. Požėla.
 Dainavimas — muz. Kl. Griauzdė.
 Šokiai — art. V. Sipavičius-Fedotas.

Jaunesniojo kurso kariūnai egzaminus laikydavo tik prie dėstomojo dalyko lektoriaus. Prieš egzaminus mokyklos inspektorius primindavo jaunesniojo kurso kariūnams, kad jie per egzaminus nerodytų gimnazistiškų poelgių — nelaužytų pirštų, jei klausimą negali atsakyti. Kariūnas, ištraukęs egzaminų bilietą, pagal rankose turimą programą privalėdavo pats pasakoti egzaminuojamą dalyką. Jei egzaminuotojas ko nors paklausdavo, tai kariūnas turėdavo iš karto atsakyti. Jei nepajėgdavo į klausimą atsakyti po 3-5 sekundžių, turėdavo pasakyti: “Nežinau, nebeprisimenu, tamsta pulkininke, majore”, ir pan.

Vyresniame kurse visi dėstomieji dalykai buvo vertinami koeficientais nuo 6 iki 10. Koeficientus 10 turėjo: bendroji ir pėstininkų taktika, statutai, rikiuotė. Karo istorijos ir dar poros dalykų koeficientai buvo 9. Kiti dalykai turėjo mažesnius koeficientus. Karo mokykloje pažymiai buvo dešimties sistemos. Labai svarbu gauti gerą pažymį iš dalykų, kurie turi didelį koeficientą. Jei kas gauna 10 iš dalyko, pažymėto koeficientu 10, tai susidaro jau 100 taškų. Jei iš to dalyko gautų tik 6, tai susidarytų tik 60 taškų. Taškų sistema labai patogi nustatyti kariūnų išsimokslinimą ir tuo pačiu nustatyti jų vyresniškumą, baigiant Karo mokyklą. Baigusieji mokyklą su vy-

DVASINIAI BEI KULTŪRINIAI KARIŲ GINKLAI

Savo laiku KARIO puslapiuose buvo pradėtas ir gan ilgai tęsėtas skyrius "Atmintinos nuotraukos". Ilgainiui tas skyrius virto net ištisais iliustruotais straipsniais apie karių gyvenimą, Karo mokyklą, kariuomenės pulkus, apie partizanų veiklą ir savanorių organizavimąsi, kovas ir kančias.

Tais straipsniais buvo pavaizduoti mūsų karių — jų tiesioginiame pašaukime — darbai, ryžtas, drąsa ir herojiškumas.

Šiuo kartu vėl norėtusi kreiptis į mūsų žurnalo bendradarbius ir skaitytojus, kad susirūpinusių pavaizduoti dvasinius bei kultūrinius karių ginklus, kuriais jie visais laikais būdavo gausiai apdovanoti. Daugelis nešioję kario uniformą, savo širdyje nešiojo taip pat ir žurnalisto, muziko, aktorius, rašytojo, poeto, bei dailininko kibirkštis.

Daugelis jų, žinoma, atėjo, žybtelėjo ir lyg dangaus meteorai, dingo. Tačiau nemažas jų būrys išėjo viešumon, tapo dalininkais kultūrinio inašo į lietuvių raštiją, muziką ir dailę.

Tad tebūnie vėl KARIO užsimojimas karių žurnalistą, aktorių muziką, skulptorių, rašytoją, poetą atkurti, suregistruoti žurnalo puslapiuose, kuris tebėra vienas tarp pirmaujančių lietuviškųjų žurnalų kultūrinuose tremties baruose.

Pasaulyje, kiekvienoje lietuviškoje kolonijoje, yra tų dvasiniais, bei kultūriniais ginklais šarvuotų buvusių karių, veteranų, ir dabartinių karių. Žurnalas būtų labai dėkingas, jei kolegose parašytų apie tokius karius ir tokiu būdu KARYJĖ, visų pastangomis, gimtų mažoji karių menininkų enciklopedija.

Tokio darbo imantis, žinoma, nereikėtų pasi-

tenkinti vien datomis, mokyklomis, bei kūrinių pasirodymų, bei kultūrinių apraiškų suregistravimu. Reikėtų imtis, iš dalies ir kritiko pareigų, kurios nėra lengvos, nes joms jau pačioje pradžioje, reikia atitinkamai pasiruošti. Išmokti to negalima, bet išvelgiančios akies nuoširdumu, objektyviu priėjimu ir taktiškumu, aprašymas bus arčiau teisybės, ne sacharininis—saldus, bet gautas, ne išgalvotas, bet tikras.

Tuo toks straipsnis išsiskirs nuo korespondencinio, apžvalginio bei aprašomojo vienokio ar kitokio meniniuose baruose nutikimo, pakodylinimo, ar net asmens pasmerkimo. Taip bus išsijungta iš aplinkos ir arčiau įeita į kūrėjo slaptus labirintus. Kuo sumaniau ten bus įsigyventa, kuo giliau į kūrėjo slapčiausius kampelius bus nuklysta, tuo žvalesnėmis akimis į viską bus pažiūrėta ir daugiau išvelgta. Švaistymosi frazėmis, kad ir labai mandriomis, nei dera, nei reikia. Kuo jų mažiau, tuo rašinys bus pilnesnis, išsamesnis ir kultūringesnis.

Toks priėjimas prie reikalo taps autoriaus straipsniu, tai bus jo kūrinys, o ne frazėmis ir kitų išmonėmis nulipdytas balvonas, miglele apgaubtas, apie žmogų, tuos ar kitus darbus sukūrusį ir gerojone ar blogojone pusėn pakreiptas.

Išmaninga bus, jei straipsnio nelems išgyventas amžius, išeitas mokslas, lankytos skambijų vardų mokyklos, gautos premijos; jei dailininkas — pasakotų paveikslų skaičius, jo dirbtuvėje stirtomis sukrautos drobės, bei krūvos rankraščių. Tai bus tik aplinka ir tik toje aplinkoje gyvenęs ir dirbęs kūrėjas, kurį įtrauksime KARIO užsimoton mažojon karių menininkų enciklopedijon.

Jonas Rūtenis

resniškumu į sekantį laipsnį būdavo pakeliami metais anksčiau, kaip nurodyta karinio avansavimo taisyklėse. Vėliau tie nuostatai, berods, buvo kiek pakeisti.

Vyresniajame kurse dėstomus dalykus egzaminuodavo komisija: dalyko lektorius ir du asistentai. Kariūnai į egzaminus ateidavo išeigine uniforma. Labai teisinga, kad didesniais koeficientais įvertintus dalykus egzaminuodavo komisija. Komisija nepadarys tokių didelių klaidų, kurių gali padaryti atskiras lektorius, ypač jauno amžiaus lektorius. Gaila, kad Karo mokyklos vadovybė tos egzaminų sistemos neišlaikė iki galo. Mūsų laidoje statutus, kurie turėjo koeficientą 10, egzaminavo ne komisija, bet atskiri leitenan-

tai. Kaikurie iš jų padarė stambių klaidų, ypač leitenantas N.

Kad leitenantas N. padarydavo klaidų, rodo ir toks pavyzdys. 1932 m. rudenį išleidžiamojo kurso kariūnai atliko istorinį žygį. Jie per 2 val. ir 40 minučių atliko 24 km žygį ir dar lietuvių lyjant. Grįžę iš žygio, kariūnai turėjo nugalėti dirbtines kliūtis. Dėl tokio atliktos žygio kariūnai buvo verti pagarbos ir padėkos, bet leitenantas N. padėjo kitaip. Po atliktos žygio, jis rikiavo kariūnus. Po komandos "lygiuok!" vienas kariūnas nespėjo pasukti galvos. Ltn. N. jam "užkrovė" valandą su šautuvu. Tokiu leitenanto elgesiu pasipiktino visi kariūnai ir dar ilgai tą įvykį komentavo.

(Bus daugiau)

Mes atlikome savo pareigą

— Karas Vietname atrodo skirtingas nuo kitų karų, nes ten nėra fronto linijų, — bandau užmegsti pokalbį su svečiu, tik ką baigusiu karo tarnybą Vietname.

— Baloney, arba dešrigalis, lietuviškai tariant, — dėbtelėjo žaibo žvilgsniu į mane svetys ir pasitaisęs fotelyje, iš karto atrodęs nelabai šnekus, veik neatsikvėpęs išdrožė:

— Kas gali pasakyti, kad Kambodijos pasienyje nėra fronto linijų; jos yra ir plačiai išsimėčiusiose Vietnamo džiunglėse ir apgyventose vietovėse. Pėstininkui šis karas yra lygiai toks pat kaip ir kiti buvusieji karai — čia karys taip pat žūva, kenčia žaizdas ir ant jo pečių dedama sunkiausia kovos našta. Jis nuolat purvinas ir nuolat šuniškai išvargęs — Amerikos karys, kai jo krašte įprasta kasdien nusimaudyti ir keisti drabužį, automobiliu vieną skersgatvį nuvažiuoti nusipirkti laikraštį ar cigarečių. Čia drabužis dėvimas iki nukrinta gabalais — ne nuo senumo, bet nuo susidėvėjimo kasant, šliaužiant, laipiojant ir veržiantis per džiunglių tankumynus. Dušas — taip, būna, kai ateina monsoono (lietingasis) laikotarpis. Tada savaitėmis esi maudomas. Vonią atstoja dumblinos ir pilnos parazitų džiunglių upės, kurios pasitaiko pakelyje žygiuojant. Kai nėra tilto tenka pasirinkti dugnas, ypatingai jei vietkongas svilina padus, arba, priešingai, reikia surasti, tik pėstininkui prieinamose vietose, pasislėpusį vietkongą. Kaitra atstoja patogius rankšluosčius, kuri labai sausai išdžiovina kūną ir visiškai sausai sudžiovintų jei neprakaituotumėi. Pagal taisykles, kovotojas turi gauti kartą paroje šiltą maistą; tačiau tuo netenka rūpintis, — konservų dėžutėse maistas ir geriamas vanduo, nuo kaitros ištįsą dieną išsilauko karštas.

Turėjau progos buvoti Saigone, Vietnamo sostinėje. Tiesa, gyvenimas ten patogus, žmoniškas, tačiau ir čia nežinau, kuriuo metu ir kur teroristai paspės pinkles.

Bepigu aviacijos pilotams ir bombarduotojams. Jie du ar tris kartus į dieną skrenda su kautynių uždaviniais, tačiau, pavykus sugrižti, nors ir iki paskutinės siūlės šlapiam savu prakaitu, vis dar yra galimybės pajusti bent kuriam laikui ramybės. Pėstininkui kiekviena minutė, 24 valandų paroje, yra kova be atvangos, be atvangos poilsui, valgiui, miegui. Diena, naktis, vakaras, rytas nepastebimai bėga savo keliu, be jokios įtakos pėstininkui besigrumiančiam

su vietkongu, gamtos sąlygom ir nuovargiu. Ir taip tęsiasi savaitėmis, mėnesiais. Kovotojo moralę palaiko tik žinia, kad po metų tarnybos Vietname jis bus parvežtas namo. Aviatoriai dienas skaičiuoja barakuose pakabintuose kalendoriuose, jūrininkai laivų kabinose. Visi gerai žino namo grįžimo dieną.

Pėstininkui ta diena taip pat graži svajonė, tik jam tenka praleisti tuos metus toli nuo civilizacijos. Jis dingsta džiunglių tankmėse kaip ir vietkongietis. Vienintelė galimybė — tai laimingomis aplinkybėmis būti sužeistam, ar susirgti maliarija, ar kita kuria dar nežinoma liga, tada pakliūni į ligoninę, kur randi poilsį. Lengvi susirgimai tai privilegijai nepriskiriami. Maža temperatūra, vidurių negalavimai, įsibrėžimai, susimusimai, ar diegliai ir panašūs negalavimai priskiriami kasdieninio gyvenimo reiškiniams. Į mažus sužeidimus niekas nekreipia dėmesio — koks gi būtų karys, jei dėl minos skeveldros šlaunyje, ar rankoje važiuotų ligoninėn. Vietoje susitvarsto, pašluboja pora dienų ir vėl, kaip nebūta. Nors trumpam tampa ir nekovingas, bet negaluojuantis nepalieka kovos draugų ir neapsunkina pagalbines tarnybos, kurios darbas anose sąlygose yra ypatingai sunkus. Čia kiekvienas kovotojas labai svarbus bet kokiose pareigose — lengvai sužeistieji įpareigojami sekti nuodingas gyvates ar vandens jaučius, kurie gali tolygiai žudyti kaip ir vietkongas. Ir taip atvykęs Vietnaman pėstininkas dingsta žemės paviršiuje, niekam nežinomas, išskyrus jo Dievui ir jo Motinai ir ... jo priešui džiunglėse.

Mano svetys trumpam susimąstė, tolimu žvilgsniu kažkur nuklydo. Mačiau jo gilų išgyvenimą ir netrukčiau savais klausimais, bandydamas be žodžių jį suprasti. Po valandėlės su visai kita nuotaika jis tęsė toliau:

— O vis dėlto aš su pasididžiavimu prisimenu praleistus metus anam žemės pragare, tarp 120 vyrų. Didžiuojuosi turėjęs galimybę būti anos 120-ties vyrų pėstininkų kuopos nariu, tos kuopos, kuri kitų laikoma išskirtina visoje 4 pėst. divizijoje. Ir štai kodėl: — dešimties mėnesių laikotarpyje mes netekome penkių nukautų ir apie tuzino sužeistų. Pamanysit, kad iš stipriai saugomų barakų prie Saigono mes niekur kojos neiškėlėm. Priešingai. Po dviejų savaitių apsipratimo su vietiniu klimatu, valgiu ir tūkstančiais įvairiausių nurodymų, dešimtį mėnesių praleidom

nuolatiniuose veiksmuose, kaip laukiniai žvėrys, slinkdami, tykodami, puldami, gindamiesi, bėgdami išilgai Kambodijos sienų. Po anų bendrai praleistų dešimties mėnesių kiekvienas iš mūsų didžiavomės vienas kitu, visa mūsų kuopa, nes mes išlikom gyvi, mes atlikom savo pareigas, pagal visas išgales, vienas kitam, ir visiems, be laipsnių, amžiaus ar rasės skirtumų. Iš pažiūros mūsų vyrai atrodė kaip koki "bomai". Atrodė blogiau negu Amerikos kolegijų bendrabačių virėjai, kurie mielai aukotų savo kraują žmonėms, norintiems nušluoti nuo žemės paviršiaus amerikietį pėstininką. Mes buvome išdidūs paėmę Chu Kram kalną, armijos žemėlapiuose stambiai pažymėtą augštumą 583. Ten visi mūsų kuopos vyrai buvome geriausios pasaulyje išvaizdos, įskaitant ir mūsų kuopos vadą, kurį pažįstam tik mes vieni. Lengvai jį būtų galima pažinti poilsio metu, nes jis niekad nesiils: — "Mano vyrai yra pavargę iki kaulų smegenų ir be manęs jais niekas daugiau nesirūpins" — paaiškino jis kartą mus lankiusiam korespondentui. Jis mums atstoja mūsų smegenis, o neretai ir mūsų pačių širdį. Kai jaučiamės esą visų užmiršti, prisimename mūsų kapitono mėlynų akių gilų žvilgsnį iš po sunkių kaulėto veido antakių ir jo nuolatinį rūpestį mumis, jo stambų siluetą visuomet atsirandantį kritiškiausioje vietoje ir sunkiausiu metu, jo malonų balsą, kuris visokiose aplinkybėse mums primindavo namuose pasilikusius artimuosius... Mes visi 120 kuopos vyrų juo didžiavomės ir šiandien aš jaučiu ilgėsį tam vyrui. Mūsų kapitono dešinioji ranka ir mūsų visų maistas, šaudmenys, apranga ir visokie žemiški patogumai tai — ilgakojis mūsų kuopos viršila. Jis net ir kuopos vadą dažnai pamigdo ir visuomet, prie pirmos progos, parūpina jam sausą rankšluostį ir kavos puodelį.

Negaliu tylomis praeiti pro mūsų iškiluosius vyrus, nežinančius nuovargio ir baimės: tai du artilerijos rį šininkai. Jie visapusiškai pasišventę augštų kvalifikacijų artileristai. Ne kartą nuo jų priklausė visų mūsų 120 vyrų gyvybės. Nuostabiu tikslumu jie apsupdavo mūsų ratu išsidėsčiusias pozicijas savos artilerijos ugnimi, ir kai atrodydavo, kad mūsų jau laukia neišvengiamas sunaikinimas, jie, lyg du šachmatų meistariai, kilnodavo savos artilerijos ugnį ten kur tik pasireikšdavo vietkongiečių mums pražūtingi puolimai. Tai nepaprastos atsakomybės darbas, kai priešas ugnis priplaka visus prie žemės. Tada net galvos negali pajudinti. Jiedu vieni, atrodo, yra nepa-

Lenkijos kariuomenė

Lenkų laikysena nuo 1920 ir 1940 metų vargu ar yra pasikeitusi Lietuvos atžvilgiu. Nėra duomenų kurie leistų kaip kitaip žvelgti į artimą ateitį. Kaip 1919-20 m., taip ir ateityje, atsidūrus mums ir mūsų kaimynams panašioje ano meto situacijoje, vargu ar pakaktų diplomatinės kalbos nustatyti bendrą valstybių sieną. Kokiam stovyje yra lenkų karinės jėgos šiuo metu žurnalas Wehrkunde pateikia sekantį:

1943 m. gegužės 8 d. Maskva paskelbė formuojanti lenkų armiją. Tai buvo ideja lenkų patriotų, gyvenusių tuo metu Sovietų Sąjungoje, numatančių Lenkijos atsikuriančiai valstybei karines jėgas. Tačiau, tikrasis sovietų tikslas buvo pastatyti politinę prasmę karines jėgas prieš vakariečių suorganizuotą Anderso armiją (1941 m. sovietų sutartimi su lenkų egziline vyriausybe, buvo leista lenkams suorganizuoti 75,000 vyrų armiją, vadovaujamą gen. W. Anderso. Ši grupė 1942 m. perėjo vakariečių pusėn ir vėliau buvo panaudota kautynėse prieš vokiečius ir jų sąjungininkus).

Pabaigoje 1943 m. Lenkų Liaudies Armija susidėjo iš dviejų divizijų — viso 32,400 vyrų. 1944 m. birželio mėn. prisijungus Rusijoj suformuotiems daliniams, jau Lenkijoje buvo sudaryta Liaudies Armija, vadovaujama gen. plk. M. Rola-Zamerskio, kuri iki karo pabaigos siekė 400,000 vyrų.

Pasibaigus karui, dalis armijos buvo demobilizuota, tačiau rytinėje Lenkijos dalyje likusiems, buvo įsteigtos karininkų parengimo stovyklos vadovaujant sovietų instruktoriams. Po vienu metų apmokymo jie buvo išskirstyti į organizuojamą Liaudies Armiją užimti atsakingas vietas. Su jais drauge pasklido ir rusų karininkai su šeimomis, kuriems buvo įsakyta išmokyti lenkų kalbą, ir pasisavinti jų papročius.

1948 m. buvo galutinai įvesti sovietų apmokymo metodai ir visa karinė santvarka. Įtakingesni karinin-

žeidžiami, kai seka aplinką ir koreguoja ugnį. Tų dviejų jaunuolių (vienas 23 metų, kitas vos 20-ties) mes neužmiršim tol iki mūsų atmintyje išliks mūsų išgyventos kovos Vietname. O jos išliks ilgai ne vien tik mūsų atmintyje, bet ir mūsų krašto istorijoje, nes mes, pagal kiekvieno iš mūsų ten buvusių išgales, atlikome savo pareigą vienas kitam ir visam mūsų kraštui... **B. B.**

kai buvo pašalinti ir pakeisti rusais. Politinis apmokymas buvo suintensyvinatas.

1949 m. Krašto gynybos ministeriu buvo paskirtas surusėjęs lenkas, sovietų maršalas Konstantinas Rokossovskis, kuris dar suintensyvino lenkų armijos sovietizaciją. 1950 m. vasario mėn. marš. Rokossovskis paskelbė, kad lenkų ginkluotos jėgos pertvarkomos pagal sovietų armijos santvarką. Lenkų armijoje atsirado virš 5000 sovietų karininkų, kurie užėmė visus vadovaujamus postus. Augštesnieji lenkai karininkai buvo apkaltinti ir teisti, arba nušalinti, paleidžiant juos iš tarnybos. Karinė spauda ir pramonė buvo išimtinai rusų rankose.

Šitokia padėtis sudarė įtampą ir 1956 m. Poznanėje darbininkams sustreikavus, lenkai kareiviai atsisakė šaudyti į streikuojančius. Tais pačiais metais spalio mėn. lenkai kareiviai sukilo prieš sovietų vadovybę ir buvo pasirengę gintis prieš ateinančius tvarką atstatyti rusus. Padėtį pataisė V. Gomulka, kuris formaliai nušalino nuo posto marš. Rokossovskį ir paskyrė jo vieton gen. Spychalskį, drauge grąžindamas į Sovietų Sąjungą 30 rusų augšto rango karininkų su lenkų liaudies padėka už jų tarnybą Lenkijai. Jų vietosna paskyrė reabilituotus lenkus karininkus. Rusiškos uniformos buvo pakeistos lenkiškomis, buvo įvestos lenkiškos dalinių vėliavos.

Reikia paminėti, kad armijos sovietizacijos metu, buvo susovietintas ir ginklavimas: — sprausminiai lėktuvai, povandeniniai laivai, naikintoriai, kurie po karo buvo išimti iš apyvartos, atsidūrė Lenkijoje.

Pajutus laisvesnius varžtus karininkai pareikalavo komunistų partijos 22-ji kongresą ištirti ir paaiškinti 1940 m. Katyno žudynes. To pasekmėje 500 lenkų karininkų buvo atleisti iš tarnybos.

1963 m. gynybos ministeris gen. Spychalskis buvo pakeltas į Lenkijos maršalus ir dar pridėtas jo žinion vidaus reikalų saugumas. Karo metu pogrindyje vadovavę karininkai suėjo į vadovaujamus postus ir pradėjo varyti stiprią akciją galutinai atsipalaiduoti nuo sovietų įtakos. Šio judėjimo pasekmėje 1965 m. įvyko eilė pakeitimų kariuomenės vadovybėje: buvo sustiprintas vidaus sekimas, pašalintas liaudies milicijos vadas gen. Moczar (visa tai buvo padaryta paties V. Gomulkos). Sovietų įtaka kariuomenėje tebėra vyraujan-

ti — karo gynybos aparate tebėra daug rusų, pav. gen. Urbanowitch — krašto gynybos ministerio pavaduotojas, kurio žinioje yra politinė administracija, ir karo laivynas. Jų vadai — rusai; visų raketų dalinių vadai — rusai. Varšuvos karinės apygardos vadas — rusas.

Dabartinėje armijoje skaitoma apie ketvirtis milijono lenkų. Organizaciniai kariuomenę sudaro 14 divizijų — 4 šarvuotos, 9 mechanizuotos — pėstininkų, viena parašutininčių. Laivynas mažas, tik su viena marinų divizija. Oro jėgose yra apie 1150 lėktuvų (sovietų gamybos), su 800 naikintuvų ir žemės taikiniams skirtų lėktuvų, 60 bombonešių. Šios jėgos užtenka oro gynybai ir taktinių veiksmų paramai.

Apie 98% karininkų esančių šiuo metu tarnyboj yra Liaudies Armijos mokyklos. 72% iš jų yra komunistų partijos nariai. Be armijos, krašto gynybai priklauso ir liaudies milicija, geležinkelių ir pramonės policija, kurioje daugumoje yra armijos atsarginiai. Jie dalyvauja kariniame apmokyje ir manevruose — šioje grupėje veik visi priklauso komunistų partijai; pusė jų yra slaptos politinės policijos agentai.

Vidurinėse mokyklose yra įvestas privalomas karinis parengimas. Studijuojantis jaunimas ypatingai prižiūrimas, kad išėtų nustatytą karinį parengimą augštesnėse mokyklose — praleidęs vieną pamoką normalaus studijų laikotarpio metu turi atlikti 3 dienų studijas vasaros atostogų metu. Praleidęs dvi pamokas negauna užskaitos. Neišlaikęs karinio parengimo egzaminą studentas turi apiešiti universitetą ir tuojaus imamas kariuomenėn 2 metams.

Kariuomenė tautoj didelio prestižo neturi — karininkų intelektualinis lygis žemas, tačiau partijai išauginti gerą komunistą kareivį nepavyko.

B. B.

NEW YORKO RAMOVĖNAI RUOŠIA ŠEIMYNIŠKĄ GEGUZINĘ - IŠVYKĄ, KURI ĮVYKS LIEPOS 15 D., ŠEŠTADIENĮ. VIETA — NAUJA LIETUVIŠKA SODYBA GIRAITĖ, PRIE WARRENVILLE, NETOLI HARTFORDO, CONN.

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.,
Racine, Wisc.

TREM TIES TRIMITAS

ATSIMENANT V. PUTVINSKĮ

PULKININKAS JONAS VEGĖLIS, buv. Šiaulių aps. Karo komendantas ir Lietuvos Šiaulių S-gos Šiaulių rinktinės vadas, šiuo metu gyv. Hudson, N. Y., pirmasis atsiliėpė į Vlado Putvinskio-Pūtviu monografijos red. komisijos prašymą, atsiųsdamas savo atsiminimus apie Vl. Pūtvi.

Plk. J. Vėgėlis su Vl. Pūtviu susipažino prieš 50 metų (1913 m. pavasary, dar caro valdymo metu), nusiųstas į Kelmės valsčių Kauno Žemės Tvarkomosios Komisijos matininku išskirstyti į vienkiemius kelis kaimus ir padalinti buvusias bendras ganyklas tarp Vl. Pūtvio Graužikų dvaro ir gretimo kaimo ūkininkų. Vėliau plk. Vėgėlis sutiko Vl. Pūtvi jau Nen priklausomoje Lietuvoje po 1920 metų.

Prieš 50 metų (1913 m. pavasarį), dirbdamas Kauno Žemės Tvarkomosios Komisijos matininku, buvau pasiųstas į Kelmės valsčių išskirstyti į vienkiemius Preikurių, Degučių, Kiburių ir Getkančių kaimus ir padalinti buvusias bendras ganyklas — servitutus tarp Vl. Putvinskio Graužikų dvaro ir gretimo kaimo ūkininkų ir tarp Gružauskienės Padubysio dvaro ir trijų gretimų kaimų ūkininkų.

Į Graužikų dvarą atvykau vidurvasarį, kaip buvo nurodyta Raseinių žemės tvarkytojo J. Tūbelio. Graužikų ūkis darė gerą įspūdį. Laukai buvo gražiai sutvarkyti. Sodyba nedidelė, bet tvarkingi triobesiai, nedidelis jaukus parkas ir bendra švara darė malonų įspūdį. O nuo šiaurės pusės sodybą dengęs kalnas su įvairių rūšių medžių nedidele giraitė, buvo puiki gegužynėms ir pasivaikščiėjimams vieta su gražiais vaizdais į apylinkių horizontus.

Ūkio savininką V. Putvinskį radau Graužikuose, nors jis su savo šeima pastoviai gyveno kitame ūkyje, Šilo-Pavėžupy. Tik susipažinus, pirmame mūsų pasikalbėjime aptariant ganyklų matavimo reikalus, jis parodė savo greitą orientavimąsi ir laisvą reikalo sprendimą, kas taip jį skyrė nuo kitų, man jau žinomų, dvarininkų lenkų.

Gyvenau V. Putvinskio name. Po dienos matavimo darbų, vakarais, pasivaikščiojant parke, teko išsikalbėti su juo ir kitomis temomis. O kai vienas kitą arčiau pažinome, buvome atviresni ir lietuviškuose reikaluose. Paaikškėjo, kad jis eina skirtingu nuo dvarininkų lenkų, net kaikiurių savo giminių, keliu. Tuo tarpu, jis labai gerai sugyveno su ūkininkais žemaičiais.

Jis pasipasakojo, kad bestudentaudamas buvo tiek paveiktas socializmo ir politikos, kad net savo Graužikuose buvęs įsteigęs kooperatyvinį ūkį. Jis ir visi jo darbininkai—ordinarininkai buvo sutarę dirbti ūkyje išvien, naudojant visus darbininkų ir dvaro gyvulius ir įrankius, o metų gale visą pelną pasidalinant lygiomis. Bet, po gerų norų pradžios, vėliau darbininkų tarpe prasi-dėjęs tinginavimas, nerangumas, vengimas darbo, išvykimai kitur skubių darbų metu, vagystės ir kivirčiai sąžiningai dirbančiųjų su darbo vengiančiais. Kooperatyvinis ūkis pakrikęs ir V. Putvinskis buvęs įtikintas, kad toks turto valdymas yra netinkamas.

Po trijų metų, jam įsitikinus, kad geros idėjos ne visos tinka gyvenime, dirbusieji visą pelną išsidalinę lygiomis ir Graužikų ūkį jis vėl pasiėmęs valdyti vienas. Sąžiningieji darbininkai ir toliau geruoju pasilikę pas jį dirbti, o sukčiai išsikėlę kitur. Keli iš tokių nusipirkę net po nedidelį ūkelį kitose vietose.

Jam vienam jau valdant ir darbininkams mokant dvigubai didesnius atlyginimus kaip kitur, po trijų metų ūkį vėl atstatęs ir net parodė įrengtą šveicarišką sūrių gamyklą, kas tais laikais buvo retenybė.

Kartą su V. Putvinskiu nuėjome į šiaurės graužijį kalną. Čia, tarpe beržų ir ažuolų, jis parodė iš akmenų sudėtą senovės lietuvių aukurą. Ir dabar man įdomu prisiminti su koku giliu jausmu jis pasakojo ir vaizdavo ten senovės lietuvių maldas ir apeigas. Kalbant apie senąjį lie-

tuvių tikėjimą ir vėliau priimtą katalikų tikėjimą, atrodė, kad jis palankesnis lietuvių natūraliai senovei, o dėl katalikybės jam kilo daug klausimų ir abejonių.

Labai maloni ponja Putvinskienė kartą mus nustebino savo draugiškumu paukščiams. Vakaro tamsoje, užgesinus šviesas, atidarė saliono langus ir iš parko girdėjosi kaip skraido šikšnosparniai ir šaukia pelėdos. Sėdėdama kėdėje, ji pradėjo burna leisti kokius tai garsus. Į kambarį įskrido vienas, vėliau ir daugiau šikšnosparnių. Uždariusi langą ir išiebusi šviesą ji mums parodė palubėmis skraidančius šikšnosparnius, kuriuos vėliau, žinoma, vėl išleido.

Bendrųjų ganyklų apmatavimo ir skaičiavimo darbus atlikus, atėjo diena šalių sutarties sudarymui. Vakarinė ganyklų dalis, arčiau kaimo, buvo tinkama ariamai dirvai ir sėjai, o rytų-pietų dalis, arčiau dvaro, buvo pelkė iš kurios bėgo upelis. Man nupasakojus reikalą suinteresuotiems ir užklausus kaip jie nori ganyklų plotą pasidalinti, ūkininkai atsakė, kad jie pasitiki geram savo kaimynui Putvinskiui ir kaip jis padarys, taip bus gerai.

Ir ką gi, Putvinskis sutiko paimti sau pelkę, o ūkininkai tegul arią ir sėja geroje žemėje. Taip visi patenkinti ir pasirašė. Vėliau, Putvinskis tą pelkę užtvėnkė ir pradėjo joje auginti karpes. Jis sakė: "Iš karpų nedaug bus naudos, bet nors žemės mokesčius padengs. O kaimynams su jų šeimomis reikia sėti ir iš to gyventi." Nevienas jo kaimynų ūkininkų pasipasakojo kaip Putvinskis dalindavosi su jais savo žiniomis, patyrimais, o dažnai net ir savo turtu.

Man, trumpai begyvenant Graužikuose, buvo labai įdomu klausyti V. Putvinskio kalbų apie Lietuvos išlaisvinimą, jo svajones ir praktiškus gyvenimo patyrimus, nes ir man labai rūpėjo keliai į tautos laisvę, tiesą ir lygybę.

Teko man gerai pažinti ir jo gražiai išauklėtus ir išlavintus vaikus.

Prasidėjus I Pasauliniam karui, mano ryšiai su juo nutrūko. Jį vėl sutikdavau tik po 1920 metų, jau kaipo Lietuvos karys ir šaulys — Šaulių Sąjungos vadą.

Red. pastaba: Straipsnis iš spaudai ruošiamos Vlado Pūtvio monografijos.

1967 m. gegužės mėn. 28 d. Stasio Butkaus, Detroito šauliai suruošė kultūrinę popietę. Šioje nuotraukoje yra Mažosios Lietuvos patriarcho Martyno Jankaus ir pirmojo Lietuvos kareivio Stasio Butkaus portretai, dovanoti šaulių kuopai šaulio Jono Butkaus ir tapyti menininko Vytauto Ogilvio.

Nuotrauka K. Sragausko

LŠST Statuto komisijos pasiūlymai

LŠST Statuto komisija, kurią sudaro šauliai: S-gos garbės narys R. Skipitis, kun. J. Borevičius, SJ ir B. Pupalaišis, 1967 m. vasario mėn. 27 d. Čikagoje, 5613 So. Emerald Ave. buvo susirinkusi posėdžiui ir peržiūrėjusi LŠST CV 1966.VIII.17 raštu pateiktą daliniams statuto papildymų ir pakeitimų siūlymą ir kaikiurių dalinių tuo reikalu pasisakymus bei derindama tuos davinčius su veikiančiu statutu, rado teiktiną Visuotiniam Atstovų Suvažiavimui tokį LŠST statuto papildymų ir pakeitimų projektą:

Vienetus vadinti daliniais; žodžius "valdyti" pakeisti "vadovauti"; vietoje "valdomieji organai", pakeisti "vykdomieji organai".

Papildyti ir pakeisti statuto straipsniai galėtų būti tokie:

1. Lietuvos šaulių Sąjunga Tremtyje yra lietuvių tautinė, kultūrinė organizacija. Ji tvarkosi demokratiniais pagrindais. Vyriausias Sąjungos organas yra Visuotinis Atstovų Suvažiavimas.

9. LŠST nariais gali būti visi lietuvių kilmės asmenys, abiejų lyčių, ne jaunesni 15 metų amžiaus.

LŠST nariais gali būti ir ne lietuvių kilmės asmenys, jei jie rūpinasi lietuvių tautos reikalais ir dirba jos naudai.

15. Asmenys, anksčiau nepriklausę LŠS, jei jie nėra dalinio steigėjai, turi išbūti kandidatais dalinio valdybos nustatytą laiką.

17. Siūloma pakeisti, kad protokolas siunčiamas Centro Valdybai.

24. Apie pašalintus šaulius dalinio valdyba raštu praneša Centro Valdybai paskelbti aplinkraštyje.

Asmenys, nepatenkinti dalinio valdybos nutarimu, dviejų savaitių bėgyje nuo nutarimo paskelbimo dienos, gali skųstis garbės teismui, statute numatyta tvarka.

28. LŠST vyresniaisiais laikomi: Sąjungos garbės nariai, Centro Valdybos nariai, Vyčio Kryžiaus kavalleriai, šauliai savanoriai-kūrėjai, garbės šauliai, dalinių valdybų nariai ir š.ž. ordinu apdovanotieji.

40. Šauliai išgyja uniformą, ženklą, išsirašo Sąjungos laikraštį ir moka nustatytą mokesčių. Šauliai ir šaulės dalinio ar Centro Valdybos nutarimu, gali būti nuo mokesčio atleisti.

43. Visi šauliai ir šaulės už nuopelnus Lietuvai, LŠST, lietuvių garbei ir gerovei gali būti apdovanoti šaulių žvaigždės medaliu, o už ypatingus nuopelnus — šaulių žvaigždės ordinu. Pasižymėję šaudymų pratimuose, gali būti apdovanojami "Geram šau-

liui" ženklu ar kitomis dovanomis. Pasižymėję sporto srityje — sportininkai pagal vietas papročius skirtomis dovanomis.

67. LŠST CV Darbo Prezidiumo drausmės baudos skelbiamos Centro Valdybos aplinkraštyje.

110. Kiekvienas dalinys stengiasi išaugti į didesnio dalinio padėtį. Vietose, kuriose yra keli daliniai, gali sudaryti rinktinę.

119. LŠST vadovauja jos dalinių atstovų suvažiavime išrinktoji Centro Valdyba. Ji išsirenka iš savo narių tarpo Sąjungos pirmininką, vicepirmininką, sekretorių, išdininką ir sudaro Darbo Prezidiumą.

122. LŠST visuotiniai suvažiavimai šaukiami kas trys metai, tačiau ypatingam reikalui esant ir dažniau.

Negalint sušaukti visuotinių atstovų suvažiavimą, suvažiavimui skirti uždaviniai vykdomi korespondenciniu būdu.

128. Vykdomieji organai renkami slaptu ar pusiau slaptu balsavimu, kiekvienu atveju kaip susirinkimas nutaria.

140. Suvažiavimuose ar konferencijose savo dalinius ex officio atstovauja tų dalinių pirmininkai ir du valdybos nariai. Pirmininkas negalėdamas pats atvykti, raštu įgalioja save atstovauti kurį nors valdybos narį. Negalint valdybos nariams atvykti, jų vieton įgaliojami kiti du šauliai. Be to, dar dalinį atstovauja paprasta balsų dauguma išrinkti atstovai.

Prie šio straipsnio siūloma padėti tokią antrą dalį: "Ypatingoms sąlygoms esant, kai pagal statuto 127 str. 5 p. išrinktas atstovas atvykti į suvažiavimą negali, jis turi teisę įgaluoti kitą šaulį jo pareigą atlikti, kartu pasisakant, jei jo kandidatūra būtų pasiūlyta į vykdomuosius organus, ar sutinka būti renkamu."

Komisija priėjo išvadą, kad atstovas galėtų atstovauti kitą asmenį ir pareikšti jo nuomonę, tačiau toks atstovas vistiek gali turėti tik vieną balsą, nes demokratinėje santvarkoje tik akivaizdinis asmuo turi balsą.

142. Kiekvienas atstovas pristato suvažiavimui ar konferencijai savo dalinio valdybos pirmininko patvirtintą mandatą. Centrinų vykdomųjų organų pareigūnai turi tų organų pilną balso teisę ir jokių įgaliojimų nereikalingi, tačiau turi užsiregistruoti suvažiavimo atitinkamoje komisijoje.

145. Kilus ginčui tarp centrinių organų ar kuriam kitam svarbiam reikalui iškilus, kai greitai sušaukti vi-

suotinį atstovų suvažiavimą ar konferenciją neįmanoma, Centro Valdyba gali reikalą pranešti daliniams, kurie dalinio susirinkime ar valdybos posėdyje apsvarsto ir savo nuomonę praneša Centro Valdybai. Centro Valdyba pati arba specialiai tam reikalui sudaryta komisija, pasiremdama referendumo daviniais, padaro galutinę privalomą išvadą.

159. LŠST vyriausias vykdomasis organas yra Centro Valdyba. Svarbiam reikalui esant, Centro Valdyba gali kooptuoti ir kitus šaulius pilnateisiais nariais, tačiau kooptuotieji negali būti išrinkti Sąjungos pirmininku, vicepirmininku ir išdininku.

160. Centro Valdyba organizuoja jaunimo, tautinės kultūros, spaudos ir informacijos, spaudos talkos, sporto, jūros šaulių, aviacijos šaulių ir, pagal reikalą, kitus skyrius. Centro Valdybai nutarus, Sąjungos pirmininkas gali pakviesti atskiriems skyriams vadovauti ar specialioms pareigoms atlikti ir kitus šaulius.

162. Sąjungos pirmininkas gali savo darbais pasidalinti su vicepirmininku, pats arba per vicepirmininką ar kitą įgaliotą Centro Valdybos narį atstovauja Lietuvos šaulių Sąjungą Tremtyje, vykdo visuotinių atstovų suvažiavimų, konferencijų, centro valdybos ir darbo prezidiumo nutarimus, administraciniams reikalams leidžia Centro Valdybos aplinkraščius.

Be to, Sąjungos pirmininkas, Centro Valdybos nutarimu, gali pareiklauti kiekvieno Sąjungos pareigūno pasiaiškinimo dėl statuto nesilaikymo ar jo nuostatų laužymo ir tokius pasiaiškinimus pateikia Centro Valdybos artimiausiam posėdyje apsvarstyti. Rimtam reikalui esant, Centro Valdyba gali tokį pareigūną, iki galutinio reikalo išsprendimo suspenduoti.

164. Centro Valdyba šiam statutui vykdyti leidžia instrukcijas ir skelbia vykdomumui Centro Valdybos skyrių ir komisijų taisykles.

171. LŠST Kontrolės Komisija revizuoja bent kartą per tris metus tokiu laiku, kad tikrinimo išvadas galėtų pateikti visuotiniam atstovų suvažiavimui. Centro Valdyba ar darbo prezidiumas, reikalui esant, gali pareiklauti padaryti atskirą reviziją ir duomenis tuojaus pranešti Centro Valdybai.

172. Garbės Teismo nariai išsirenka iš savo tarpo pirmininką, kuris yra primus inter pares. Posėdį pirmininkui išsirenkti šaukia vyriausias amžiumi narys. Pirmininko išrinkimo protokolas, visų trijų narių pasirašytas, paliekamas teisme, o jo nuorašas siunčiamas: Sąjungos Garbės Teismo (perkelta į virš. 3 psl.)

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

SUVAŽIAVIMUI ARTEJANT

Nepajusime, kaip prabėgs lauktoji vasara ir priartės Sąjungos suvažiavimo spalį 8 diena. Jau dabar apie tai galvokime ir ruoškimės.

Suvažiavimas ir vėl vyks Čikagoje. Ruošiasi jau suvažiavimo šaukėjai — Centro valdyba ir jo šeiminkai — Čikagos sesės ir broliai šauliai. Mes turime jų neapvilti: kuo skaitlingiau dalyvauti, kuo daugiau įvairių darbui planų, savų sumanymų atsivežti. Susirinkę, kaip vienos šeimos nariai, pasidžiaugsime savo laimėjimais, išnagrinėsime trūkumus. Čia galėsime išsakyti savo norus, pageidavimus ir būsimaį Centro valdybai bus lengviau per tolumą pajusti šaulių darbo pulsą ir tinkamai jiems vadovauti.

Jūs, Mielosios Sesės, aktyvios savo vienetų narės, esate labai svarbios brolių pagelbininkės betkokiame šauliškaime darbe. Nuo jūsų gero ir nuoširdaus darbo priklauso ir jų veikla. Kartu su broliais šauliais esate laukiamos ir pageidaujamos kuo skaitlingiau suvažiavime dalyvauti. Susitikusios su kitų vienetų sesėmis ir broliais, susipažinusios su kitų darbais ir jūs atrasite naujų idėjų darbe. Jūs grįšite ryžtingesnės, šauliško-

je dvasioje stipresnės, jūsų dalyvavimas bus labai naudingas ateities veiklai.

Be to, suvažiavimas turi labai svarbų tikslą — išrinkti trejiems metams naują Centro valdybą, mūsų vyriausiąją LŠST vadovybę. Ją turėsime tokią, kokią išsirinksim. Jei atskiri vienetai į savo metinius susirinkimus renkasi skaitlingai, kad kuo geresnę vadovybę išsirinkus, tai tuo labiau turi rūpėti augščiausioji vadovybė, kuri vėl tris metus šauliškąją veiklą vairuos. Visi norime, kad mūsų šauliškoji veikla būtų gera, gyva, dinamiška, kad ji eitų su gyvenimu, tai ir mūsų renkamoji valdyba turi būti pranaši, geriausia iš geriausių.

Mes stovime prieš didelį ateinančių Jubilėjinių Metų darbą. Mūsų Sąjunga dar labiau turės suaktyvinti savo veiklą, kad kuo tinkamiau ir prasmingiau galėtų atžymėti taip svarbius mūsų tautai 1968-sius Jubilėjinius Metus.

Iki pasimatymo suvažiavime, didžiųjų darbų išvakarėse!

Jūsų

K. Kodatienė

MES SU VILTIMIS

Jau taip tragiška tėvynės buitį diktuoja, kad mums, šauliams išeivijoje, karinę ruošą tenka pamiršti, kibtį į kultūrinę veiklą, o ypač su moksleivija.

Detroito, Stasio Butkaus šauliai, savo veiklos gaires labai rūpestingai smaigsto ir sulaukia iš visuomenės gražių įvertinimų. Štai, 1967 m. gegužės 28 d. turėjome kultūrinę popietę ir jos pasigrožėjimo centre buvo mūsų moksleivija: Birutė Kvietytė, Aida Smalinskaitė, Regina Putriūtė, Karolė Veselkaitė, Rūtelė Kaunelytė ir vienas ažuoliukas — Kasty-

tis Karvelis. Jie visi laimėjo pinigines premijas už rašinį "Kova dėl Klaipėdos Krašto". Rezultatai neįtikėtinais gražūs. Rašiniai istoriniais faktais pagrįsti, įpinta ir poezijos, švariai parašyta, naudotasi labai plačia literatūra. Tai didelis mūsų lituanistinių mokyklų mokytojų — St. Kaunelienės, R. Petruševičienės, K. Jurgučio ir kitų — neįkainuojamas darbas paruošiant moksleivius lietuviškam gyvenimui.

Rašiniams įvertinti komisiją sudarė: Vl. Mingėla — pirmininkas, ir nariai: M. Sims-Černekytė, M. Šnapš-

tys ir L. Heiningas. Laimėtojams premijas įteikė LŠST centro valdybos atstovė šaulė K. Kodatienė.

Vl. Mingėla paskelbė naują konkursą. Švęsime Lietuvos nepriklausomybės 50-ties metų šventę. Reikia šių istorinę sukaktį įamžinti. Išryškinkime žiaurųjį okupantą, nuolat varstykime žymesniųjų amerikiečių duris, prašykime laisvės pavergtiesiems. Konkurso rašinių tema labai plati ir gali būti įvairi. Skiriamos trys premijos: pirmoji — 300, antroji — 200 ir trečioji 100 dolerių. Mecenatai jau yra, tik Spaudos - kultūros sekcijai reikia išdirbti taisykles ir jas paskelbti. Mūsų šauliai naudingam reikalui niekuomet negaili pinigų ir

šiuo atveju, tik penkių būreliui susirinkus, premijos išdygo. Premijuotus ir svaresnius rašinius manome išleisti atskiru leidiniu ir tai bus mažytis paminklas minint šią istorinę šventę.

Garbė tėveliams, kurie taip rūpestingai savo vaikučius ruošia gyvenimui. Mes reiškiamo gilią pagarbą tėvams, mokytojams ir moksleiviams, kad į mūsų kvietimą konkursiniam rašiniui tiek gražių ir jautrių širdžių pinta. Garbė Jums!

Marija Sims-Cerneckytė

KUO KALTINAMA LIETUVĖ IŠEIVIJOJE

New Yorke buvo suruoštas visuomeninis lietuvių išėivės teismas, kurį suorganizavo L. Katalikių Moterų S-ga. Teisėjoms, kaltintojoms ir gynėjoms buvo pakviestos: dr. O. Labanauskaitė, V. Leskaitienė, N. Umbrazaitė, p. Gedvilienė, L. Šileikytė, E. Cekienė ir stud. S. Gedvilaitė.

Buvo pateikti šie kaltinimai:

“Vyresnei ir jaunai lietuvei išėivei skirtą kaltinimo aktą perskaitė teismo sekretorė A. Marijošienė. Jame išryškėjo, jog moterų reiškimasis organizacinėje lietuvių veikloje tėra labai nežymus. Pirmasis teismui pateiktas skundas — moters visuomeniškumo susilpnėjimas. Išėivijoje atsidūrusi lietuvių moteris nesukūrė masinės moterų organizacijos, apėmusios įvairių ideologijų nares. Nesukūrusi savos organizacijos, ji tėra tik retas ir didžiausiai pasyvus svečias ir Lietuvių bendruomenėje. Jos nėra Lietuvos laisvinimo veiksmų vadovybėje ir tik saujelė reiškiasi periodinėje spaudoje.

Antroji priekaištų grupė patiekta iš tautiškumo srities. Tai “. . . tautinės savigarbos stoka, pasireiškianti

per daug aklu ir greitu prisitaikymu prie čia rastų naujenybių . . .” Ir pats svariausias kaltinimas: “. . . neįsamo-ninimas vaikų, kad jiems labai naudinga būti dvikalbiais, iš kurių viena turi būti lietuvių kalba.” Nepakankamai lietuvių motina naudojasi ir pagalbinėmis visuomeninėmis priemonėmis: šeštad. mokyklomis, liet. vaikų darželiais, skaityba, jaunimo stovyklomis ir jaunimo organizacijomis.

“Kaltinamasis aktas, visgi, pripažino, jog visa eilė tų pačių kaltinimų tinka ir vyrams.”

(Iš “Draugo”, G. Ivaškienės straipsnio, 67.V.2 d.)

Dar buvę patiekta atskiri kaltinimai vyresnei ir jaunai lietuvei, kurių įdomesni šie: vyresnioji kaltinta, jog jos užaugę vaikai atšala nuo lietuviybės — neremia Lietuvos išlaisvinimo darbo, jog jie netampa lietuviškos veiklos kandidatais, o jaunoji esanti apsileidusi vaikų auklėjime, permažai juos kontroliuojanti, neremia lietuviškosios spaudos, pati nesidominti visuomenine veikla ir dar trukdanti vyrui veikti.

Ginant buvo iškelta daug lietuvių dorybių ir nuopelnų. Ypač daug graž-

Detroito Stasio Butkaus šaulių kuopos surengta kultūrinė popietė, 1967 m. gegužės mėn. 28 d., buvo šilta lietuvių širdžiai. Šioje nuotraukoje Detroito moksleiviai, rašinių konkurso laimėtojai, gavę pinigines premijas. Iš k.: Birutė Kvietytė, Kastytis Karvelis, Regina Putriūtė, L.T.S.T. centro v-bos atstovė šaulė K. Kodatienė, Rūta Kaunelytė, Karolė Veselkaitė ir Aida Smalinskaitė.

Iš "Draugo" premijuoto Prano Naujokaičio romano "ŽYDINČIOS DIENOS"

"Pranas su Vincu grįžta namo kartu. Paupio kauburėliais kaukšėdami. Bet toki tylūs, susimąstę. Anksčiau jie laukė tos dienos. Ir daug kalbėjo. Šiandien pasiryžo. Ir žodžiams nėra vietos. Tokio nepatirto jausmo kupina širdis. Iššina ir namų, iš gimtojo kaimo. Ar grįš?... Bet ne baimė negrįžti neduoda ramybės. Kaž kas nauja, iki šiol nejausta, neapmąstyta. Kažkokia neaptariama gyvenimo pilnybė, pasiimtos pareigos didybė ir garbė artėja į juos, apgaubia ir supa, lyg mamytės lopšinė. Taip, jie gema šiandien antrą kartą — naujam dideliame gyvenimui, visos tėvynės likimui. Senoji karžygių Lietuva skamba juodviejų žingsniuose.

— Ką taip mąstai, Pranai? — pirmas tylą nutraukia Vincas.

— Nemaštai, bet savaime ateina... Girdžiu

viduje balsą: tu esi pašauktas numirti, kad kiti gyventų, kad tėvynė būtų laisva, kad visi žmonės joje būtų laisvi... Kienu tas balsas, nežinau... Gal tai skaitytų knygų žodžiai... Kai užsirašiau — nerimstu: kad tik greičiau ten, kur žvanga ginklai, kur verda kova...

— Ir aš panašiai... Tik man vis rodos, kad girdžiu žemės balsą. Lyg kas dundėtų po kojomis. Iš tolimų amžių ateina tas balsas. Skaičiau knygoje, kad toks balsas yra. Sako, esanti tautos dvasia. Mačiau kartą tokį vaidinimą Valentos kluone, dar prieš karą. Tai gal ji dabar šaukia mus..."

Tai išgyvenimas mūsų pirmųjų tautos savanorių, kurių krauju buvo atkurta Nepriklausomoji Lietuva, jos žydinčios dienos ir aprašomos tame romane.

bylystės pareiškė ir įtikinančiai kalbėjusi E. Čekienė (sk. "Dirvoje" "Moters Pasaulį"), net, anot G. Ivaškienės, pasiūlysi lietuvių išveiči priskirti karžygės vardą. Bet, visgi, lietuvių buvusi "nuteista", vyresnioji mažiau, jaunoji daugiau. Kaip matosi iš pateiktų kaltinimų, buvo iškelta daug labai opių ir įdomių mūsų gyvenimo reiškinių, kuriuos labai naudinga dažniau ir nuodugniau svarstyti, jais susirūpinti.

MINTYS, SUSIJUSIOS SU KULTŪROS KONGRESU

Š.m. lapkričio 24-26 dienomis, L.B. Centro valdybos ir Kultūros tarybos rūpesčiu, yra šaukiamas Trečiasis Lietuvių Kultūros Kongresas. Kultūrinis tautos ar jos dalies gyvenimas reiškiasi pasiekimais mokslo, švietimo, dailiojo žodžio meno, dailėje ir tapyboje, spaudoje, muzikoje, teatro mene ir kitose kūrybos srityse. Kultūros tarybos pirmininkas dr. J. Puzinas savo pranešime "Draugo" kultūriniam priede (67.IV.29) šitaip nusakoma Kultūros kongreso tikslą ir užsimojimus: "Pagrindinis kongreso tikslas — apčiuopti mūsų kultūrinio gyvenimo pulsą, kritiškai žvilgtelti į jo sekmes ir neseckmes, kur silpstanta ar tūpčiojama vietoje, stengtis šalinti negeroves ir kur reikia, pasitempti. Tikimės, kad šiame kultūros kongrese bus labiau išryškinti kultūrinio darbo planai... Svarbiausias troškimas, kad mūsų kultūrinis gyvenimas būtų gyvas ir jo lygis tolydžio kiltų."

Kadangi dabar šaulių veikimo gairės daugumoje yra nukreiptos į kultūrinio gyvenimo sritis, tai ir eiliniam šauliui negali būti neįdomus šio

pobūdžio kongresas. Kam tai prienama, dalyvaukime ko skaitlingiausiai. Šis kongresas apims šakotas mūsų kultūrinės veiklos sritis ir būtų neįmanoma išklaudyti visų pranešimų — paskaitų, tad kiekvienas pasirinkime tai kas mums artimiausia mūsų dvasiai, dalyvaudami atidarymo ir baigmės posėdžiuose. Tuo būdu susidarysime bendrą kongreso vaizdą ir išdavas, ir sau pasisemsime naujų idėjų bei minčių savo tolesnei veiklai.

Š S C V-bos nutarimu pasirūpinta, kad Čikagos Jaunimo Centro Namuose, greta didžiųjų mūsų tautos vyrų — tautos patriarcho dr. J. Basanavičiaus, mūsų buvusių valstybės prezidentų — būtų pakabintas šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlodo Pūtvio portretas.

Amerikos populiariaji knygų klubai (Book of the Month, Literary Guild, Doubleday), kurių knygų tiražas siekia šimtus tūkstančių, savo statistikoje rodo, kad daugiau kaip 75% jų skaitytojų sudaro moterys, investuodamos milijonus dolerių į knygų spausdinimo pramonę.

"Dirva", kovo 20 d. — "M.P." Moteris ir knyga

Moteryų šaulių vadė, sesė Kunigunda Kodatienė vėl sugrįžo į savo vasarvietę, kurios adresas yra: "Nida" Summer Resort, Linden, Michigan.

Grįždama, ji aplankė mūsų garbės narę, sesę Mantautienę ir pasidžiaugė, jog nežiūrint tiek sunkių sveika-

tos išgyvenimų, mūsų iškilioji Sesė išlaikė dvasinę giedrą ir stiprybę, nė kiek nepalūžo. Tai gražus pavyzdys jaunesniosioms.

Iš 61 tautos, laimėjusios laisvę po II Pasaulinio karo, 23 turi gyventojų mažiau, kaip Lietuva, o 14-kos tų valstybių teritorijos yra mažesnės už Lietuvos.

Iš "Life Line Freedom Talk"

Gegužės mėn. KARYJE, str. apie prez. K. Grinių, po šia nuotrauka buvo klaidingai pažymėta: priekyje — Liūtas Grinius, turi būti *Daiva Audėnaitė*.

— Pvt. Henry Zemeckis tarnauja JAV kariuomenėj, Battery E4, Fort Sill, Okla.

— Pvt. R. Stropus, kilęs iš Marquette Park, Čikagos, dabar yra Pietų Vietname, 78 divizijoje.

— Romas Baika paskambino į namus iš P. Vietnamo savo tėveliams; komunistai buvo užpuolę jo stovyklą, kurioje daugiau kaip 100 amerikiečių karių žuvo, bet jis, stebėtinu būdu, išliko gyvas.

— Vet. Juozas Valickas, lietuviškos spaudos rėmėjas, gydos Veteranų ligoninėje Lyons, N. J. Linkime jam sveikatos.

— Leonas Malleris, 17 m. amžiaus, baigęs Morgan Park augšt. mokyklą, gavo paskyrimą įstoti į U.S. Military Academy, West Point.

— Gen. Stasys Pundzevičius, suprasdamas VLIKo veiklos svarbą, paskyrė 100 dol. auką savo neseniai mirusios žmonos atminčiai pagerbti.

— Robertas Audickas, kilęs iš Dorchester, Mass., yra pakeltas į aviacijos pulkininkus. Jis ilgą laiką kovojo Vietname ir buvo apdovanotas medaliu.

— P. Vietname jau žuvo virš 8000 Amerikos karių; jų tarpe ir 7 lietuviai.

— Lietuvos Kareivių draugija jau kurį laiką veikianti Cicero mieste, seniau rodydavo kiek veiklos, bet, matoma, jos nariai baigia iššnykti, o naujų nestoja. Jos pirmininkas yra K. Simkus. Būtų gera, kad kas susidomėtų šia draugija ir ją perorganizuotų, ar prie Ramovės prijungtų, nes mums kiekvienas Lietuvos kareivis yra brangus.

— Čikagos DLK Birutės draugija, kuriai ilgus metus pirmininkauja M. Babickienė, balandžio 23 d. Čiurlionio galerijai įteikė Birutės paveikslą. Jį nupiešė žinomas mūsų dailininkas veteranas A. Varnas.

— Kazys Lukša, gyv. 165 E. Main St., Plymouth, buvęs II Pasaulinio karo veteranas, atsiskyrė su šiuo pasauliu kovo 15 d.

— Matas Zujus, ilgametis "Garso" laikraščio redaktorius, baigęs Lietuvos Karo mokyklos 4-ją laidą ir ilgą laiką dirbęs "Kario" redakcijoje, dabar redaguoja "Garsą" ir švenčia jo 50 metų sukaktį.

— Adv. Joseph Kasparas, buv. JAV armijos karys, dabar kandidatuoja į Luzerne apskrities vyriausiojo gynėjo—advokato vietą.

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame pasaulyje

— Pietų Vietname žuvo ltn. Gediminas Eidukaitis, tarnavęs helikopteriu daliny. Liko tėvai Clevelande ir jo seserys. Jam tereikėjo vos dviejų savaitių baigti tarnybą ir būtų parvykęs namo. Jo tėvelis buvo Lietuvos savanoris.

— Aviacijos lakūnas Ensign J. Coghill žuvo Vietname gegužės 13 d. Jis savo motinėlei, Elenai Vaitkus, rašė: "Laimingos Motinos dienos, bet, gaila, negalėsiu Tavęs išbučiuoti, kai daugelis mano draugų—kovotojų čia kaunasi už laisvę. Aš džiaugiuosi turėdamas tokią savo mamytę."

— Lietuvoje bolševikiniai okupantai sušaudė buvusį partizaną Vladą Karpavičių, Alytuje.

— Kazys Deveikis, buvęs 4 pėst. LK Mindaugo p. viršila, Notingame, Anglijoje buvo lietuvių paminėtas ir buvo atidengtas jo antkapinis paminklas.

— Kazimieras Mažeika, II Pasaulinio karo veteranas, mirė gegužės 24 d. Čikagoje.

— Stasys Karpis-Karpiūnas, Lietuvos kar. viršila, staiga mirė Čikagoje; buvo Lietuvos Dukterų rūpesčiu paimtas iš miesto lavoninės ir gražiai palaidotas, dalyvaujant ramovėnams, šv. Kazimiero kapinėse.

— Jonas Garbavojus buvo grįžęs iš P. Vietnamo karo lauko pas savo tėvelius Čikagoje ir vėl išvyko atgal į Vietnamą.

— Kpt. Pr. Matulionis, prieš keletą metų atsikėlęs iš Winnipego į Čikagą, buvo juodukų paauglių sunkiai sužalotas, subadytas peiliais.

— Pfc. Robertas Thomas-Tamošaitis dabar tarnauja JAV kariuomenėje V. Vokietijoje. Jo tėvai gyvena 6918 S. Maplewood Ave., Čikagoje.

— Bronius Vytis aprašo "Darbininke" savo išgyvenimus patirtus per 7 metus Prancūzijos Svetimšalių legione.

— Jūratė Kazickaitė lankėsi Pietų Vietname ir vedė pasikalbėjimus su kariais. Savo išpūdžius paskelbė "Darbininko" puslapiuose.

— Pfc. W. J. Urbanas, kilęs iš Springfield, Ill., šiuo metu tarnauja 1st Inf. Div. Pietų Vietname.

— Pfc. Pranas Želvis tarnauja JAV armijoje V. Vokietijoje, 23 Egn.

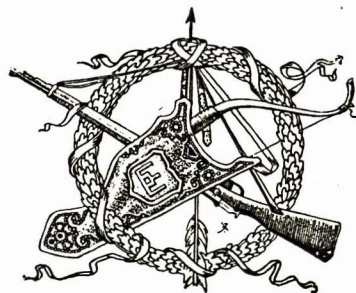
— Česlovas Kybartas buvo parvykęs trumpų atostogų pas tėvelius į Čikagą. Birželio mėn. jis išvyko artilerijos divizijon į P. Vietnamą.

— Tadas Edelis tarnauja JAV armijoje raketų divizijoje. Buvo atvykęs pas savo tėvelius į Čikagą dviem savaitėms atostogų.

— Ltn. Alfonsas Baleišis, atitarnavęs visus metus P. Vietnamo fronte, kur jam teko ilgai kovoti prie Kambodijos sienos su komunistiniais partizanais, dabar grįžo sveikas į Čikagą.

— Horacijus Gudelevičius yra pašauktas atlikti karinę prievolę į Argentinos kariuomenę.

— Lietuviai kviečiami palaikyti ryšius su kariais P. Vietname. Prašomos ir lietuvaiteis siųsti kariams laiškus šiuo adresu: Director of USO, Tan San Nhut, APO San Francisco 96307.

— Amerikiečiai bando keletą individualinių ginklų, kuriuos bus galima netolimoje ateityje panaudoti (priklausomai nuo veiksmų pobūdžio). Vienas iš jų — „priešo detektorius“, jau naudojamas Vietname. Tai žmogaus prakaito detektorius, kuris, tačiau laikomas labai netobulu, nes priklauso nuo daugelio atmosferinių aplinkybių ir vietovės. Kitas, kiek tobulesnis tos pat paskirties, tai elektroninis prietaisas, kuris registruoja širdies plakimą ir kvėpavimą iki 110 metrų atstumo. Skirtingais signalais, jis gyvulius išskiria nuo žmonių. Aparatas, tuo tarpu, savo dydžiu yra nepatogus — turės būti sumažintas, panešamas kautyne. Panašiu principu naudojantis, toks aparatas bus pritaikytas surasti apkasus ir požemines eigas — tunelius.

Kitas naujoviškas ginklas, tai adaty svaidytojas, panašus į automatinį šautuvą, kuris leistų pluoštą adatų, apnuodytų greito ir trumpo veikimo nuodais (2-3 val.). Pluoštas adatų iššautų (panašiai kaip šratai iš medžioklinio šautuvo), didėjant atstumui, plačiau skleistųsi (kad adata nesisuktų aplink skersinę ašį reikalingas didelis pradžios greitis) ir būtų didesnės galimybės kliudyti daugiau taikinių. Kliudytas individas, kelioms valandoms nustojęs kovingumo, būtų lengvai paimamas į nelaisvę Galėtų būti panaudotas ir skystis, kuris atitinkamu spaudimu smulkiais lašeliais išmestas iš vamzdžio, būtų taškomas ant priešo. Per odą patekę į kraują nuodai kovotoją laikinai išvestų iš rikiuotės. Kovotojai naudojantys tokios rūšies ginklus patys turėtų būti skiepijami, kad būtų atsparūs nuodams.

— Prieš 30 metų Lakehurst, N.J. sudegęs cepelinai „Hindenburg“, kartu su 35 asmenimis, nusinešė į kapus numatytus planus panaudoti plačiu mastu cepelinus kariniams transportams.

1937 m. „Hindenburg“ su 22 asmenimis įgulos ir 75 keleiviais, perskridęs Atlantą, ankstyvą gegužės mėn.

rytą, virš Lakehurst, N.J. aerodromo nuleido virves, kad apie 100 vyrų aerodromo tarnybos galėtų pritvirtinti prie žemės tą didžiulį oro laivą. Stiprus vėjas blaškė oro milžiną ir tik po geros valandos pastangų pavyko kelios virvės prikabinti prie žemėje įrengtų kablių.

Staiga, ugnies liepsna apgaubė cepeliną. Su dideliu užėsiu aštuoni milijonai kūbinių pėdų dujų pavirto į milžinišką ugnies kamuolį.

Šiandieną pravažiuojančiam Lakehurst, N.J., aerodromą aną šturpų įvykį primena pakraštį riogšas milžiniškas cepelino angaras, iš kurio, gražiomis vasaros dienomis išnyra sidabrinis cigaras su dviem motorais, oro laivas skirtas pakrančių apsaugos tarnybai.

— Sovietų 1967 m. karinis biudžetas siekia 16 bilijonų dolerių (1,2 bilijono daugiau negu 1966 m.). Tas sudaro 13,2% viso krašto biudžeto. Prie karinio biudžeto nepriskaitoma įvairios išradimų, technologijos patbulinimų ir erdvių išlaidos. 1967 m. karinis biudžetas Sovietų Sąjungoje yra didžiausias nuo praėjusio Pasaulinio karo.

— Sovietai dideliu intensyvumu stato naikintojus (laivus) ginkluotus dviem dvigubais raketsvaidžiais, keturiais 67 mm. pabūklais ir įrengimais kovai prieš povandeninius laivus. Tai 5000 tonų laivas, varomas Diesel varikliais, 35 mazgų greičio. Pastebima sovietų ypatingos pastangos išvystyti povandeninių laivų ir naikintojų laivyną ginkluotą raketomis.

— Amerikiečiai kelia klausimą dėl peržiūrėjimo sutarties sudarytos 1963 m. Paryžiuje, apribojančios branduolinių bombų sprogdinimą virš žemės paviršiaus. Šios sutarties nepasirašiusieji kiniečiai jau susprogdino 3 bombas ir ruošiasi bandymus toliau tęsti; prancūzai susprogdino tik vieną Pacifike, tačiau, planuoja dar daugiau sprogdinti. Tuo tarpu, laikantis anos sutarties nuostatų, draudžiančių sprogdinti žemės paviršiuje,

požemyje britai susprogdino — 2, sovietai — 9 ir amerikiečiai — 96. Branduolinės energijos bombų sprogdinimas žemės paviršiuje didina gama radiaciją atmosferoje, kuri ilgai turi neigiamos įtakos organizmui.

— Žemę supantis ioninis sluogsnis (90-150 mylių virš žemės paviršiaus elektros įlydžiu apkrautų dalelių sluogsnis, kuris „atmuša“ trumpas radio bangas, kaip veidrodis šviesą), numatomas panaudoti radaro signalų perdavimui. Naujos radaro sistemos paleistos bangos link ionizuoto sluogsnio, atsimuštų, grįžtų link žemės ir čia atsimušę, vėl pakartotų pirminį veiksmą. Bandymai davė gerų rezultatų iki 10,000 mylių augščio. Dabartinė BMEWS (Ballistic Missile Early Warning System) gali signalus priimti tik tiesia linija; naujoji radaro sistema spinduliudama pluoštą radio bangų viena kuria kryptimi, sakysim, iš Aliaskos Kinijos link, tą pačia akimirka, vos tik prieš ICBM pakilus nuo žemės, perduos bangos pluošto trukdymus į siuntimo stotį, kur pagal trukdymo pobūdį nustatys kokios rūšies raketa yra pakilus ir tiksliai nustatys jos skridimo kryptį. Tuo būdu, nereikės laukti iki raketa nuskris arti pusės kelio, kad būtų pastebėta sekimo stotijų Aliaskoje ar Grenlandijoje. Vietoje dabartinių 15 minučių laiko nuo pastebėtos erdvėje raketos iki paleidimo priešraketinių raketų, bus turima daugiau kaip 30 minučių laiko, naudojant naują sistemą. Bus didesnė galimybė patikrinti per klaidą paleistas raketas ir išplėsti platesnį sekimo tinklą.

Š.m. kovo mėn. 28 d. į erdvę buvo išmesti trys satelitai specialiam ioninio sluogsnio stebėjimui ir žemės paviršiaus radiacijos sekimui. Vienas iš satelitų perduos signalus pasirodžius bet kokiam branduolinės energijos atspalaidavimui žemės paviršiuje. Dabar amerikiečiai galės sekti visus bandymus daromus su A-bombomis ir raketomis.

— Kaip žinome, šiuo metu amerikiečių kariai yra apmokomi tik mobilizavus juos karinei tarnybai. Yra daug nuomonių skatinančių šią sistemą radikaliai keisti, dėl eilės priežasčių: 1) dabartinė rekrūtų ėmimo sistema nepatenkina karinių reikalavimų; 2) socialinio perauklėjimo programa jaunųjų linkusių į nusikaltimus yra absurdas — 85,000 tokių jaunųjų tenka kas metai perauklėti; 3) šaltojo karo taktiką komunistai pasaulyje tęs tol iki komunizmas egzistuos; 4) visuotinis karinis parengimas krašte sudarytų pagrindą karinėms jėgoms ištikyti karui; 5) visuotinis karinis parengimas gerintų krašto fizinį sveikatingumą ir keltų moralinę drausmę (abu šie

faktoriai, šiuo metu, yra gana žemo lygio); 6) tolygiai svarbus yra technologinis parengimas ir bendro išsimokslinimo lygis krašte, kai dvidešimtas šimtmetis padarė tokį didelį suolį civilizacijoje. Į kariuomenę atėtų jau parengti kadrai mechanikų, elektronikos specialistų ir kitų sričių teoretškai paruoštų žmonių, kuriuos įstačius į reikiamas vietas tektų tik trumpai apmokyti taktiniai. Techniškas personalas šių dienų karinėse jėgose užima pirmaujančią vietą, nes ir geriausias ginklas, be tinkamos priežiūros ir silpnai aptarnaujamas, grubiose kautynių sąlygose virsta tik balastu. Veiksmai kautynėse darosi kasdien komplikotesni ir pavienio kovotojo sumanumas, bendras išsilavinimas, sugebėjimas kritiškuose momentuose greit apsispręsti, nepalūžti moraliai — tai ne vienų metų darbas. Karinio parengimo programa turi prasidėti mokyklos suole, kur jaunuolis šalia bendro lavinimo, privalo būti tolygiai — gerai parengtas būti kraštui naudingas pilietis: fiziniai — kad nebūtų našta visuomenei, moraliniai — kad neitų į gatves suklaidintas įvairių provokatorių su protestais prieš savo brolius, artimuosius ir prieš patį save, arba pasidarytų neatsakingu bytniku, kuris neturi jokio atsakomybės jausmo. "Patriotizmas, pareigos kraštui jausmas nėra pasikeitęs. Tai yra garbingas ir demokratiškai nepriklausomybei labiausiai reikalingos jaunuolio savybės, kad galėtų gyventi laisvas ir niekam nepriklausomas." — (Gen. Dwight D. Eisenhower)

— NATO laivyno vadas viceadmirolas R. G. Culvert, praeitų metų rugšėjo mėn., savo kalboje Norfolke, Virginijoje, išsireiškė: "Prieš kelis metus sovietų karo laivas Viduržemio jūroje buvo retenybė..." Sovietų laivyno vadas Juodojoje jūroje vizito metu Aleksandrijoje, praeitų metų gegužės mėn., yra pasakęs, kad sovietai nusprendė laikyti savo karo laivyną Viduržemio jūroje, kad atsvertų ten esantį amerikiečių 6-tąjį laivyną.

Šiandieną sovietų karo laivai Viduržemio jūroje yra jau kasdieninis reiškinys. Jie nuolatini plaukioja arabų uostuose, lydi tiekimo laivus siunčiamus Sirijon ir Alžyrijon.

Nei kiekybinu nei kokybinu atžvilgiu sovietai 6-tam laivynui nepriylgsta: sovietai Viduržemio jūroje turi 2 kreiserius, 1 naikintoją, 4 povandeninius laivus, keletą mažų laivų išviršiniai niekuo neišsiskiriančių, tačiau su tobulais sekimo elektroniniais įrengimais. Jie intensyviai seka amerikiečių laivyno pratimus ir ju dėjimą. Su didesniu intensyvumu jie

sekė amerikiečių veiksmus jieškant A-bombos jūroje prie Ispanijos krantų.

Sovietai neturi savų bazių laivynui Viduržemio jūroje; turėtos Adrijos jūroje, Albanijos uostuose, išslydo iš sovietų rankų, kai Albanija perėjo komunistinės Kinijos įtakon. Dardanėlių sąsiauris, pagrindinis kelias iš Juodosios jūros į Viduržemio jūrą, lengvai gali būti užblokuotas minomis, bombarduojant, arba povandeninių laivų. Šiuo metu sovietai Viduržemio jūroje turi du atramos taškus — Graikų salą Kithirą ir Lybijos pakrantę. Amerikiečių nuomone — vietos lengvai pažeidžiamos konflikto atveju, tuo labiau, kad sovietai neturi netarpinės šių vietų apsaugos. Visa priedanga bazuojama keliais povandeniniais laivais.

Visais laikais Rusija bazavosi sausumos karinėmis jėgomis, nes neturėjo užjūrio siekių — laivynas ribojosi tik pakrančių apsauga — PT laivai, minininkai, artimo veikimo naikintojai, kreiseriai ir povandeniniai laivai. Taip ir II Pas. karo metu sovietų karinis laivynas neatsiplėšė nuo žemyno — apsiribota arabų kraštais, Sirija, Yemeno respublika. Sovietų vėlavos pasirodymas Viduržemio jūroje turėtų daugiau politinės reikšmės — atsverti amerikiečių 6-jo laivyno grupę ir sudaryti įspūdį jėgų pusiausvyros Viduržemio jūros srityje, valstybėms į kurias sovietai jau įkėlė savo koją ir ten kur numato dar įkelti. "Pakrančių gynybos" doktriną sovietams yra galima pritaikyti Viduržemio jūros srityje dėl trumpų atstumų ir turimo laivyno savybių.

— "Delenda est Carthago" — Kartagina turi būti sunaikinta. Brig. gen. Donald Armstrong 209 puslapių dokumentuotas veikalas, kurį išleido Thomas Y. Crowell Co. New Yorke. Tai Kartaginos kilimo ir žlugimo laikotarpis, kurį užbaigė romėnai trečiajam Pūnų kare (149-146 m. pr. Kr.). Kartaginiečiai dėjo visas pastangas išsilaikyti, išskyrus eiti su ginklu į kautynių lauką. Po 40 metų šaltojo karo, kartaginiečiai, išsisėmę materialiai ir neatsilaikę moraliai, romėnų buvo nušluoti nuo žemės paviršiaus visiems laikams. Labai vaizdžiai yra sugrupuota medžiaga rodanti kartaginiečių laikyseną nuolat jieškant kompromisų su priešu, kuris niekad nenusileisdavo nei per plauką, vis gązdindamas karais. Autorius nevengia palyginimų su nūdieninio pasaulio politika.

— "The Secret Surrender" — 268 puslapių knyga, parašyta A. Dulles, išleido Harper & Row, New Yorke, 1966. Aprašomas slaptosios tarnybos bandymas susitarti su vokiečių ir ita-

lų vadovybe Italijos fronte, kad apie milijonas ašies karių kapituluotų. Visas vyksmas trunka pora mėnesių. Gegužės mėn. 2 d. 1945 m. 1400 val. 22 karininkai atstovauja vokiečių ir italų jėgas Italijos fronte, kapituliuo. Bendra kapituliacija įvyko to paties mėnesio 5 dieną. Tai buvo vienas iš pasekmingiausių slaptosios diplomatijos įvykių vakariečių istorijoje. Šio viso plano autorius ir vykdytojas buvo Allen Dulles. 1942 m. Šveicarijoje jis įsirengė tiesioginę pasiklausymo liniją į Vokietiją. Jam buvo net žinomas rengiamas 1944 m. birželio mėn. pasikėsinimas prieš Hitlerį. 1945 m. kovo mėn. Dulles tarėsi su Šveicarijon iškvieštu SS generolu Karl Wolff, kuris tuo metu vadovavo SS daliniams Italijos fronte. Gen. K. Wolff, kaip ir daugelis karininkų, buvo nustoję pasitikėjimo Hitleriu, ir pasitarime su A. Dulles pažadėjo Italijos fronte kapituliuoti. Reikalas neapsidėjo be sovietų įsikišimo, — jie kaltino A. Dulles bandymu išjungti rusus nuo taikos sutarties. Trumanas net buvo atšaukęs šio plano vykdymą. Vokiečių vadovybės tarpe, Italijos fronte, vyko nuolatiniai pakeitimai ir kilo tarpusavio vaidai dėl pritarimo ir priešinimosi šiam kapituliacijos planui. Planas pavyko. Kariams ir politikams šis aprašymas turėtų būti įdomus. B. B.

KANADOS KARIUOMENĖ II PAS. KARE IR DABAR

II Pas. karui dar tebesitęsiant, teko girdėti, kad Kanados vyriausybėje buvo dideli nuomonių skirtumai dėl Anglijos reikalavimo duoti daugiau karių imperijos gynybai. Pačioje pirmosiose karo dienose Anglijos gynybai buvo pasiūsta keli šimtai vien jaunesniųjų karininkų, kurių retas kuris liko gyvas. II Pas. karą prisimindami, dar ir šiandien kai kurie parlamento nariai Krašto apsaugos ministeriui stato klausimus, kiek tame kare iš Kanados (tada turėjusios apie 11 milijonų gyventojų), buvo paimta karo tarnybai. Į tokį parlamento nario R. Gordino klausimą neseniai atsakė Krašto aps. ministeris, jog II Pasaul. karui vykstant, karo tarnybą nešė 1,086,343 kariai. To karo Krašto apsaugos min. išlaidos siekė \$11,344,437,766.

Dabar, kada Kanadoje jau yra 20 milijonų gyventojų, žemyno kariuomenėje tarnauja 20,000 (su pagalbiniiais 22,000), laivyne 18,000, rezerve 2,400, oro pajėgose 43,000.

K. M. J. Šarūnas

Kūrėjai - savanoriai ir istorikai

Šių metų birželio mėnesio 16 d. Pavakarys, Keliauju Jaunimo Centran, kur rengiama baisiojo 1941 metų birželio minėjimas ir žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės karių bei Sibiro tremtinių—kankinių minėjimas—pagerbimas. 18-19 val. žaibai padangę skrodžia, dunda tran-kosi griaustinis, lietus kaip iš kibiro pila. Na ir orelis pasitaikė!...

— Kas tokią valandą gali čia atvykti, — jau vietoje būdamas mažtaut. Gi, žiūriu, šlapi, bet nenusmurgę, šauniai vėliavą nešini žygiuoja: V. Girdauskas, J. Grybauskas, A. Valys, V. Avižius ir kt. Visas būrys jų. O ten, nuo autobuso, atžygiuoja dar daugiau. Tai savanoriai-kūrėjai. Jie yra žygiavę iš visų pusių artilerijai žaibuojant ir griaudžiant, kulku krušai aplinkui dūzgiant, tai kas jiems lietus?... Jie ateina pagerbti kovose dėl Lietuvos laisvės kritusius ginklo draugus, paminėti 1941 metų baisųjį, kraują mūsų tautos istorijon įrašytąjį, birželį. Pravieniškės, Rainiai, Petrašiūnai ir kt. mūsų Tėvynės vietos tyliai, bet tikrai, tuos sadistiškus rusų-bolševikų okupantų įvykdytus ten žudymus liudija. Tų įvykių paminėti, birželio 16-os vakare, be savanorių, Jaunimo Centran susirinko dar nemaža ir kitų lietuvių patriotų, net su 20 organizacijų vėliavų.

Augštai ties scena, kur stovėjo išsiriakavusios vėliavos, išpūdingai kaboją kančios simbolis — kryžius. Tėvas B. Morkaitis, S.J. atnašavo šv. Mišias ir pasakė momentui atatin-kantį pamokslą. Jis pabrėžė tautinio susipratimo ir pasišventimo už tautos idealus reikalingumą ir vertę. Scenoje, tarp kitų vėliavų, viduryje, savo kilniu šūkiu "Dieve Padėk — Tėvynę Ginam", aukso jaustų, plėvė-savo savanorių-kūrėjų vėliava, kurią laikė ir saugojo amžiaus bei išgyven-imų naštos slegiami, bet dar nesu-glebę vyrai.

Gen. Raštikis sako: "Smagu buvo su savanoriai fronte kariauti. Savanoriai į kautynes dainuodami ėjo. Jie kovojo ne dėl karjeros, ne dėl Vyčio kryžių, ne dėl asmeninių interesų, ne dėl medžiaginių gėrybių. Jie kovojo už Lietuvą, už savo tautos laisvę. Deja, atsiranda vienas-kitas tautietis, kuris nesugeba ar nenori to suprasti." (Citata iš atminties) Tikrai turime tokių tautiečių ir dar intelektualų, kaip štai: dr. V. Kavolis 1958 m. žurnale SANTARA nr. 2, parašė būk 1918 metų savanorius reikėjo dar mobilizuoti ir, kad jie kariavę už žadėtąjį jiems duoti žemės sklypą. Tą nesamone, kaip tikrą tiesą, A. Merkeliš

perspausdino knygoje "Antanas Smetona" 678-79 psl. Pagaliau, J. Jakštas, ilgu straipsniu (DRAUGAS 1966 m. X. 29 d.), pritarė V. Kavoliui, kad savanoriai kariavę už tai, kad jiems buvo žadėta žemės. Ar begali būti dar didesnė nesąmonė? Kas galėjo garantuoti besiaukojančiam savanoriui, jog jis grįš iš karo? O antra, apie žemės davimą buvo pradėta kalbėti tik savanoriam jau iš frontų grįžtant. Apie tai bus rašyta deta-liiau, pasiremiant istoriniais šaltiniais.

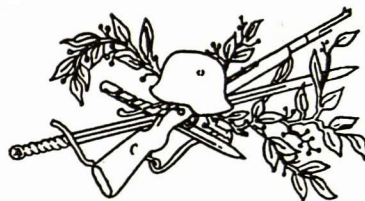
Šiandieną stebint savanorius-kūrė-jus iš šalies, brauki žmogus ašarą ir spontaniškai veržiasi tau iš krūtinės šauksmas: "Meluojate, ponai Daktarai ir "Istorijos Mėgėjai", kad anuo-met, Tėvynėi besikeliant iš letargijos miego, trukusio virš 120 metų, sava-norius reikėjo paskatinti medžiaginių gėrybių pažadais ir dar juos mobili-zuoti!... Jei taip būtų buvę — nė vieno jų čia šiandieną nematytumėm. Samdiny, ar varomas, šiaip taip atli-ko savo ir... gana! Čia gi, matome ideją, kurios vardu kariauta ir auko-tasi. Juk savanoriai ėjo savo drabu-žiais, savo žirgais jojo, menkai maitinami, beveik savais ginklais gink-luoti ir algos negaudami; o ar girdė-ta kur kokie nepasitenkinimų dėl to reiškiniai?!...

Taigi, užuot nesąmones skelbę, nei-gė ir šmeižę garbingus mūsų karius savanorius, kurie vėliava įstatymu Kūrėjais pavadinti buvo už tai, kad savo krauju ir gyvybių aukomis su-kūrė Lietuvos valstybę, — atiduoki-me jiems priderančią pagarbą ir, jei esame patriotai, statykime savanorių žygius mūsų jaunajai kartai pavyz-džiu, kad ir jie žinotų kaip reikia mylėti Tėvynę ir pasektų savanoriais.

Mūsų tautai dar tikrai teks ka-riauti dėl savojo krašto laisvės ir ne-priklausomybės, dar reikės savanorių tokių, kokius turėjome 1918-1920 me-tais. Nespjaudykime į vandenį, gali tekti jį gerti.

REDDE QUOD DEBES!

Kalpas Uoginius

PIRMOJI MOKOMOJI KUOPA

Šių metų "Kario" 1 numeryje buvo patalpintas J. Strumskio straipsnis: "Mūsų pirmoji rikiuotė". Autorius rašo apie tai, kai jis, tarnaudamas Kauno karo komendantūros Mokomo-joje komandoje, mokėsi žengti pir-muosius karinius žingsnius. Labai malonu, kad buvusieji Nepriklausomybės kovų dalyviai rašo savo atsi-minimus. Bet rašant atsiminimus, jeigu nori pažymėti įvykio datas, tai pirmoje eilėje reikia jas tiksliai žino-ti. O jeigu tiksli data nežinoma, tai verčiau jos neminėti. Nes klaidingos datos žymiai nuvertina ir patį straips-nį.

Straipsnio pradžioje autorius rašo: "1919 m. sausio 8 d. pradėjusi apmo-kymą Kauno Karo komendantūros Mokomosios komandos puskarininkių pirmoji laida, 126 mokiniai ir 12 pus-karininkių, ėjome pirmos taisyklingos karių rikiuotės mokslą Vytauto kalne." Tai man ir neaišku kaip J. Strumskis galėjo žygiuoti Kauno ka-ro k-ros Mokomosios kuopos gretose, kad iš viso tuo laiku tokios kuopos ar komandos dar nebuvo. Ir pati komen-dantūra tuo metu buvo tik ką nese-niai įsisteigusi.

Karinėje spaudoje jau buvo plačiai rašyta, kad pati pirmoji puskarinin-kių (paoficierių) mokykla buvo įsteig-ta 2 pėstininkų pulke. Joje apmoky-mas prasidėjo 1919 m. sausio 17 d. ir baigėsi tų metų kovo 30 d. Mokymo kursas tęsėsi apie 2½ mėnesio. Tai yra istorinis faktas ir jo niekas ne-gali užginčyti. Bet J. Strumskis rašo, kad jis sausio 8 d. jau žygiavo Kau-no karo k-ros Mokomosios komandos gretose. Tai išeitų, kad Kauno karo k-ros Mokomoji komanda buvo apie 9 dienas anksčiau įsteigta, negu pir-moji puskarininkių mokykla 2 pėst. pulke. Bet tikrovė yra tokia, kad pirmoji puskarininkių mokykla buvo įsteigta 2 pėst. pulke, o Kauno karo k-ros Mokomoji komanda iš eilės yra gal tik sekanti.

Užbaigai dar susipažinkime kada buvo pradėta steigti Kauno karo ko-mendantūra. (Nauduojuosi: "Savanori-s", kpt. P. Jurgelevičius — "Kauno karo komendantūra" ir įvairiais 1930 m. "Kario" numeriais.) 1919 m. sausio 5 d. kar. Mikuckis buvo paskirtas pirmuoju Kauno karo komendantu ir jo žinion 2 pėst. pulkas davė keletą kareivių. Tai sausio penktoji ir yra Kauno karo komendantūros įsisteigi-mo diena, ir ji kiekvienais metais bu-vo minima ir švenčiama. Sausio 9 d. įjungus Vilniaus k-ros karius buvo suformuota pirmoji Kauno karo k-ros kuopa. Taip pat tą dieną buvo pradė-tas formuoti pirmas gusarų eskadro-nas. Komendantūros įsakymu 1919 m.

PLK. LTN. VLADĄ GRUDZINSKĄ
ATSIŠVEIKINUS

A.A. plk. V. Grudzinsko nekrologas ir jo gyvenimo kelias buvo nubrėžtas gegužės mėn. KARYJE.

Su garbingu Lietuvos kariu ir visuomenininku—pareigūnu atsiveikindami, patiekiami kiek žinių paryškinančių jo sunkų, tačiau lietuviškai tiesų gyvenimo pabaigos kelią.

1940 m. birželio mėn. 15 d. sovietams okupavus Lietuvą, V. Grudzinskas nuo "Lietuvos Baltijos Lloydo" direktoriaus pareigų buvo atleistas ir laikinai prisiglaudė "Maisto" bendrovės gamybos skyriuje. Tarnavo ten iki prasidėjo vokiečių-sovietų karas. Įsisteigus Kauno karo komendantūrai, jis organizavo tiekimo sritį ir buvo tiekimo skyriaus viršininkas sukilimo metu. Laikinosios vyriausybės ministeris pirmininkas Ambrozevi-

sausio mėn. 9 d. 1 nr. 9 prgf., 1-jo gusarų eskadrono vado pareigas laikinai eiti paskirtas rusų armijos karininkas Kasiulis. Sausio 14 d. pradėta steigti 2-ji ir 3-ji komendantūros kuopos. Sausio 23 steigiamą ūkio kuopa. Ir tik sausio 25 d. buvo pradėta formuoti Mokomoji komanda, kurios vadu paskirtas kar. J. Bobelis, anksčiau tarnavęs Vilniaus komendantūroje.

Tai ar galėjo J. Strumskis 1919 m. sausio 8 d. žygiuoti Kauno karo komendantūros Mokomosios komandos gretose?

V. Vytenietis

A.A. plk. ltn. E. Tallat-Kelpša
(Nekrologas tilpo gegužės Karyje)

čius paskyrė jį pramonės viceministeriu ir maitinimo valdytoju. Tačiau, netrukus buvo gautas iš vokiečių raštas, kad V. Grudzinskas yra nepageidaujamas kaip vokiečių priešas, kad užimtų atsakingą vietą. Teko pasitraukti. Prisiglaudė jis "Pienocentro" raštinėje, tačiau, buvo suimtas ir vokiečių saugumo dvi dienas tardomas, bet paleistas.

1944 m. vasario mėn., organizuojant Vietinę rinktinę, gen. P. Plechavičius pasikvietė jį Vietinės Rinktinės tiekimo viršininku. Plk. V. Grudzinskas dirbo štabe, kur teko nuo pat pradžios viską iš naujo pradėti, organizuojant tiekimą. Nesusipratimai su vokiečiais, veik kas dieną vis nauji reikalavimai, nesilaikymas sutarties ir nepildymas pasižadėjimų, labai kliudė Rinktinės aprūpinimo darbą.

1944 m. gegužės 15 d. vokiečių SS policija apsupo Vietinės Rinktinės būstinę ir suėmė visus štabo pareigūnus. Suimtuosius išvežė į Latviją ir patalpino į Salaspilio koncentracijos stovyklą. Stovykloje Vl. Grudzinską atskyrė nuo kitų suimtųjų ir drauge su plk. O. Urbonu, plk. ltn. A. Andriušaičiu ir ltn. Ptašinsku, išvežė į Rygos kalėjimą, kur buvo labai žiaurios sąlygos. Rygos kalėjime teko išbūti 3 mėn. Iš ten pervežė į Stutthofio koncentracijos stovyklą. Stovykloje išbuvo 6-7 mėnesius. Rusų armijai užėmus Stutthofio sritį, Vl. Grudzinskui nepavyko pabėgti į Vakarų. Jis

buvo rusų suimtas, keletą savaičių laikomas arešte ir tardomas, po to buvo mobilizuotas ir pasiūstas į sovietų armiją eiliniu kareiviu.

Jis pateko į sovietų kariuomenės dalį, kuri rinko ir valė karo liekanas Vokietijoje ir Lenkijoje. Renkant karo liekanas ir jas kraunant į vagonus priėjo prie Wittenbergo. Teko sunkiai dirbti, kalėjime ir kacete nusilpusia sveikata, nakvoti miške, arba tiesiog laukuose. Nuo Elbės upės prasidėjo kelias atgal pėsčiomis. Teko žygiuoti apie 2500 km. vis dirbant ir kraunant į traukinius karo liekanas ir visa tai ką sovietai laikė karo grobiu. Po ilgos ir vargingos kelionės V. Grudzinskas atsидūrė Breste, kur, būdamas vyresnio amžiaus, buvo demobilizuotas.

Parvykęs į Kauną šeimos nebesurado, tad persikėlė į Marijampolę kur rado savo motiną gyvą, bet badaujančią. Ten susirado ir darbą Apskrieties Vartotojų kooperatyve. Dirbo buhalteriu. 1960 m. išėjo į pensiją.

Po ilgų metų prašymų ir žygių, jis pagaliau, gavo leidimą išvažiuoti į JAV pas žmoną ir dukreles. 1965 m. balandžio 10 d. šioje laisvės šalyje jis susitiko savo šeimą. Tačiau V. Grudzinskas buvo ligų ir vargo nukamuotas. Pagyvenęs vos dvejus metus, jis atsiskyrė su šiuo pasauliu 1967 m. balandžio 8 d.

Prisiminkime poeto Maironio žodžius: "Likime Lietuvos sūnų, nebe-

**A.A. GEN. ŠT. PLK. LTN.
ALEKSANDRAS ANDRIUŠAITIS**

Š.m. gegužės 25 d., Syracuse, N.Y., staigiai širdies smūgiu mirė L. V. S. Ramovės Čikagos skyriaus narys gen. št. plk. ltn. Aleksandras Andriušaitis. Velionis buvo gimęs 1900.IV.8, Petrapilyje, Rusijoje. Ten 1918 m. baigė šv. Kotrynos gimnaziją. 1921 m. atvyko į Lietuvą. 1923 m. baigė V Karo mokyklos laidą ir tarnybai buvo paskirtas į 2 pėst. D.L.K. Algirdo pulką. Čia jaunas karininkas, savo pareigingumu ir tarnybos pareigų suvokimu, išskirtinai gerai užsirekomendavo. Laisvu nuo tarnybos metu lankė universiteto ekonominį skyrių Kaune.

1928 m. jis baigė Augštuosius karininkų kursus. 1930 m. baigė Karo Akademiją (Vysoka škola Valečna), Čekoslovakijoje. Grįžęs į Lietuvą ir rikiuotės dalyse atlikęs reikalingą stažą, 1931-1934 m. tarnavo kariuomenės štabe, kur ilgesnį laiką buvo

ieškok šviesių dienų. Vargai ir ašaros jų pilnas."

Baigsiu a.a. velionio žmonos p. E. Grudzinskienės, laiške man parašytais žodžiais: "Jo širdis plakė dėl Lietuvos, Jam vis atrodė, kad permažai dirbama lietuviybės išlaikymui ir Lietuvos išlaisvinimui. Tvirtai tikėjo, kad ateis Lietuvai laisvės diena. Sveikata neleido Jam prisidėti prie to švento darbo; aš daug kartų mačiau kaip Jis dėlei to kentėjo."

Kazys Ališauskas

Vyriausiojo štabo viršininko adjutantu. 1934-1939 tarnavo šiauliuose III pėst. div. štabe I skyriaus viršininko pareigose. 1939 m. pabaigoje paskirtas 4 pėst. L.K. Mindaugo pulko vadovu padėjėju ir to pulko štabo viršininku. Ten velionį užklupo pirmoji Sovietų Rusijos okupacija.

1941 m. pradžioje pavyksta išeiti iš kariuomenės (tuomet rusų tvarkomos) ir su šeima repatriuoti į Vokietiją, tuo išvengiant daugelio savo kolegų likimo — Sibiro koncentracijos stovyklų.

1941 m. įsiliepsnojus karui tarp Rusijos ir Vokietijos, velionis sugrįžta į Tėvynę. 1944 m., kuriant Vietinę rinktinę, jis stoja į jos eiles ir vadovybės paskiriamas rinktinės štabo II skyriaus viršininku.

Tų metų gegužės 15 d. vokiečiai staiga suima Vietinės rinktinės štabo visus tarnyboje buvusius karininkus, drauge ir velionį ir išveža į Salaspilio koncentracijos stovyklą, Latvijoje. Netrukus, iš ten, su keliais karininkais, jis perkeliamas į Rygos centrinį kalėjimą, o vėliau — į žiaurumais išgarsėjusią Stuthofo koncentracijos stovyklą.

1945 m. Sovietų Rusijos armijoms veržiantis į vakarus, Stuthofo stovykla evakuojama. Gdynėje kovo mėn. velioniui pavyksta pasišalinti iš nacių sargybų globos. Ilgesnį laiką jis slapstosi rusų, vėliau lenkų, valdomoje teritorijoje, kėnčia NKVD persekiojimus ir terorą, kol, galop, pavyksta pasprukti į Vak. Vokietiją, surasti savo šeimą, žmoną ir dukreles, ir įsijungti į lietuvių tremtinių bendruomenės gyvenimą. 1947 m. jis vadovavo vienai darbo kuopai prie amerikiečių armijos.

1949 m. su šeima emigravo į JAV. Nuo 1951 m. prie Syracuse universiteto, Air Force kursuose, dėstė rusų kalbą. Prie to universiteto jis įgijo Master Degree in Library Science ir nuo 1960 m. tame pat universitete dėstė slavistiką. Dirbant šį darbą jį ir aplankė nelaukta, netikėta, mirtis.

Kalbant apie velionį kaip apie karininką, tenka pabrėžti, kad karininko karjerą jis labai brangino ir mėgo, profesiniam darbui buvo rimtai ir vispusiškai pasirošęs; tarnyboje buvo skrupulingai pareigingas. Jis buvo augšto laipsnio dvasinės drausmės, puikios orientacijos ir plataus išsilavinimo karininkas. Privačiame gyvenime visiems vienodai draugiškas ir nuoširdus. Rūpestingai atsidavęs savo šeimai.

Gegužės 27 d. a.a. Aleksandro palaikai buvo atvežti į Čikagą ir pašarvoti Eudeikio koplyčioje. Gegužės 28 d. 19 val. Čikagos skyriaus ramovėnų valdybos rūpesčiu buvo suruošta atsisveikinimo trumpa akademija,

kurios metu prie karsto stovėjo ramovėnų garbės sargyba, karstas buvo apdengtas tautine vėliava. Gegužės 29 d. S.P. Marijos Gimimo bažnyčioje buvo atnašautos gedulingos pamaldos ir velionis buvo nulydėtas į šv. Kazimiero kapines. Kapinių koplyčioje, po trumpų religinių apeigų, nuo karsto nuimta tautinė vėliava, buvo įteikta velionio žmonai p. Olgai Andriušaitienei kaip jos vyro ištikimybės ir pasiaukojimo Tautai ir Tėvynei simbolis.

Gėlių vieton ramovėnų iniciatyva buvo suaukota \$100.00 Nežinomo Lietuvos Kario įnašui Lietuvių Fonde.

A.a. A. Andriušaitis palaidotas šv. Kaziimero kapinių 30 bloke.

M. Rėklaitis

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovės" Clevelando skyriaus valdybos vykdyto aukų rinkimo vajuas metu, Lietuvos laisvės kovų invalidams paremti aukojo:

10 dol. — Balbatas Jonas; 7 dol. — Vaičaitis Jonas; Po 5 dol. — Eimutis K., Jokūbaitis Vyt., Jonaitis Ant. V., Jonaitis Ant., Juškėnas G., Knistautas Vl., Kudūkis R., Matas I., Mikoliūnas Ant., Paulionis B., Pautienis K., Senkus Vyt., Šenbergas V., Volodka R.; Po 4 dol. — Benas A., Petkevičius Edv.; Po 3 dol. — Alkaitis A., Apanius Vincas, Astrauskas St., Braziulis Vl., Butrimas S., Eidimtas Fel., Kaklauskas J., Kudūkis P., Matusilevičius J., Navickas F., Radzevičius St., Stempužis Pr. El., Stuošis Vyt., Tallat-Kelpša K., Tamulionis Pet., Vinclovas M., Neimanas V.; Po 2 dol. — Balys A., Balys M., Barniškis J., Brazauskas L., Bruožis K., Eudrys K., Daugėla J., Duleba T., Gražulis Akv., Inčiūra J., Jankus J. A., Karklius A., Kazėnas L. B., Leknickas L., Mačys S., P. B., Puškorienė U., Rack V., Stempužis A., Švarcas J., Tarutis Z. Zyliai F.M., Žebertavičius G.; Po 1 dol. — Bačiulis Vl., Bačiulytė G., Bačiulienė M., Bujokas A., Buknys A., Benderis Charly, Cijunskas Alf., Čigas P., Dobrovolskis J., Dovydaitis A., Gailiūšis A., Gaižutis K., Gausys S., Halaburda St., Jurgutavičius P., Karsokas Alb., Mainelis P., Marcinkevičius P., Mekeša J., Miglinas J., Mikonis J., Obelenis Z., Petrauskas A., Račkauskas Vyt., Schiller R. W., Sejonas, Stasas H., Šaltenis Alv., Tonick Leo., Vaiginis P., Valaitis A., Velykis J., Velykis M., Vencius P., Zaromskis K.

Viso aukų surinkta 286 dol., aukas rinko ramovėnai. Visiems aukotojams ir rinkėjams nuoširdus ačiū. Aukos yra pasiūstos Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijai. **Valdyba**

LŠST STATUTAS (atkelta iš 183 psl.)

— Centro Valdybai, dalinio — dalinio valdybai.

177. Dalinio garbės teisme bylą gali kelti kiekvienas šaulys, dalinio valdyba ar jos pirmininkas. Šauliai garbės teismui skundą paduoda per dalinio vadovybę.

Dalinio valdybos nariams byla gali būti keliama Sąjungos garbės teisme. Sąjungos centrinių organų pareigūnai dalinių garbės teismams neteismingi, nors jie kaip šauliai ir priklausytų atitinkamam daliniui. Prieš juos skundai pasiunčiami Centro Valdybai arba Sąjungos garbės teismui, tačiau, pastaruoju atveju, skundo nuorašas privalo būti įteiktas Centro Valdybai.

181. Kilus ginčui dėl šio statuto ar išleistų jam vykdyti taisyklių interpretacijos, Centro Valdyba pateikia ginčą Sąjungos garbės teismui pareikšti savo nuomonę. Gavusi nuomonę, Centro Valdyba nutaria galutinę interpretaciją, kuri virsta privaloma.

Statuto VII skyriaus kaikiuriuos straipsnius sukeisti vietomis, papildyti ir pakeisti taip:

202. Šaulių Žvaigždės Ordino Tarybą sudaro Sąjungos pirmininkas, Centro Valdybos Darbo prezidiumo

nutarimu, pakviesdamas į ją penkis šaulių žvaigždės ordinu apdovanotus šaulius, kurie iš savo tarpo išsirenka pirmininką. Šios tarybos narį išrinkus į centro organus, toje kadencijoje jis negali būti šios tarybos nariu.

203. Šaulių žvaigždės Ordino Taryba yra nuolatinė. Vienam jos nariui pasitraukus ar mirus, tai vietai Sąjungos pirmininkas nustatyta tvarka pakviečia kitą. Pasikeitimai skelbiami C.V. aplinkraštyje.

204. Apdovanoti š.ž. ordinu ar medaliu gali pristatyti dalinių valdybos, visi C.V. ir D. prezidiumo nariai ir Sąjungos pirmininkas.

Jeigu apdovanoti pasiūlymas kyla ne iš dalinio valdybos, slaptu raštu pasiteiraujama atitinkamo dalinio valdybos pirmininko tuo reikalu nuomonės.

205. Apdovanojimui negali būti pristatomi teismo bausti už kriminalinį ar žmogaus garbę žeminantį nusikaltimą ir pašalintieji iš S-gos.

Apdovanotąjį demokratinės valstybės teismui nubaudus su teisių atėmimu, apdovanotasis nustoja garbės ženklų teikiamų teisių.

206. Visi apdovanojimui pristatomieji raštai slaptai asmeniškai siunčiami Sąjungos pirmininkui. Rašte trumpai aprašomi nuopelnai už kuriuos prašoma apdovanoti, kuriuos

garbės ženklus turi ir kuriais prašoma apdovanoti: ordinu, medaliu ar kuo kitu.

207. Už ypatingus nuopelnus Lietuvai ar LŠST apdovanojimui gali būti pristatomi ir ne šauliai, apdovanojimo verti lietuviai ir net kitataučiai.

208. Sąjungos pirmininkas turi teisę rekomenduoti Ordino Tarybai pristatomuosius apdovanuoti tuojaus arba atidėti kitai progai.

209. Apdovanojimui pristatomuosius raštus Sąjungos pirmininkas siunčia š.ž. O. T. pirmininkui, kuris šaukia tarybą apdovanojimo klausimui svarstyti.

210. Ordino Taryba, išsprendusi apdovanojimą teigiamai, surašo atitinkamą apdovanojimo aktą, kurį posėdyje dalyvavę tarybos nariai pasirašo; jo nuorašas siunčiamas Sąjungos pirmininkui apdovanojimo liudijimui ar pažymėjimui paruošti ir paskelbti aplinkraštyje.

Garbės ženklais apdovanojama LŠ S/T vardu.

211. Apdovanojimo garbės ženklais liudijimą ar pažymėjimą pasirašo Šaulių Žvaigždės Ordino Tarybos pirmininkas ir Sąjungos pirmininkas.

Šauliai:

kun. J. Borevičius, S.J.
Rapolas Skipitis
ir B. Pupalaigis

Gerb. Redaktorium:

Š.m. KARIO 4 nr. p. V. Lagenpušas aprašo kaip jis mokėsi trijuose karininkų kursuose. Visų baigusiujų kursus (ryšių kursus ir trumpalaikius artilerijos kursus) įdėjo foto nuotraukas. Apie ryšių kursų nuotrauką aš nekalbėsiu, nes nevisus kursantus pažinau; noriu kalbėti apie antrąją, apie trumpalaikių artilerijos kursų dalyvius, esančius toje nuotraukoje. Nuotrauka gera, aiški, kiekvienas asmuo galima atpažinti be spėlojimų, tik visa bėda, kad stovinių eilėje yra per daug klaidų. Trečias iš kairės, ltn. Biknius straipsnio autoriaus neatpažintas. Penktas iš kairės ltn. Tervydis, pavadintas ltn. Žadvydu, kai tuo tarpu ltn. Žadvydas ne tik minėtuose art. kursuose nebuvo, bet ir iš viso nebuvo artilerijoje, jis tarnavo technikos dalyse. Ltn. Krikštaponis pavadintas ltn. Tervyžiu (septintas iš kairės), ltn. Vaičius pavadintas ltn. Pociu, o ir mano pavardėje viena raidė iškeista. Vietoje Kuzavinis parašyta Kuzavinis. Aš nekaltinu straipsnio autoriaus kad suklydo; kiekvienas iš mūsų, kada nors ir kur nors esame suklydę, bet pastebėję klaidą stengiamės ją

atitaisyti. Todėl ir aš jaučiu pareigą šias klaidas parodyti.

Iš tikrųjų 1929 m. trumpalaikius artilerijos kursus baigusiujų ir lektorių nuotraukoje, skaitant iš kairės, yra sekantys kursantai: I-je eilėje sėdi: ltn. Ivašauskas, ltn. Berentas, vyr. ltn. Maksimavičius, vyr. ltn. Lagenpušas, kpt. Dainius, plk. Bytautas, plk. Štencelis, plk. Reingardas, kpt. Jasiulaitis, vyr. ltn. Kazlauskas. II-je eilėje stovi: ltn. Liūtas, ltn. Kazlauskas, ltn. Biknius, ltn. Kiaulėnas, ltn. Tervydis, ltn. Kilna, ltn. Krikštaponis, ltn. Byla, vyr. ltn. Kuzavinis, ltn. Kaupelis, ltn. Raugalė, vyr. ltn. Miltakis, ltn. Vaičius, ltn. Griciūnas ir ltn. Jurkūnas.

Su pagarba

Vladas Kuzavinis

Šioje didžiojoje demokratinėje valstybėje išrinktieji pareigūnai keičiasi, bet Rokefelleriai, Reuteriai, Rostovai, Bundys ir McCloy's vis iškilmingai pasilieka valdžioje, vis trokšdami pasaulinės valdžios.

Dr. Alison Anders, A. O.

1966 m. lapkričio 11 d. Jewish Post & Opinion rašo:

Kalėdinio pašto ženklų daugiau nebebus — to ženklų pomirtinis paminėjimas įvyko 1967 m., jei tikėti vyr. pašto virš. O'Brien žodžiams, kuriuos jis tarė žydų delegacijai. Sustabdyti 1966 m. kalėdinio ženklų platinimą jau buvo vėlu.

Jau nuo 1962 m. pradžios Amerikos žydų Kongresas ir kitos grupės bando sustabdyti šiuos kontraversinius vyriausybės leidžiamus leidinius.

Šiuo metu prie žydų kongreso prisidėjo dar penkios kitos žydų organizacijos: Amerikos žydų komitetas, B'nai B'rith, Amerikos hebrajų kongregacijų sąjunga, Jungtinės sinagogos ir Amerikos rabinų taryba. C.F.

— — —
"J.A. Valstybės siekia Vietname politinio sprendimo. Mes nesiekime mūsų priešų besąlyginio pasidavimo. Mes nevedame jokio 'šventojo karo' prieš komunizmą."

Arthur Goldberg,

J.A.V. ambasadorius prie J.T.
A. O.

KARIO LEIDINIAI

H. Sienkivičius, KRYŽIUOČIAI, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jančūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Vieno tomo kaina \$3.50 (I t. išparduotas).

V. Biržiška, PRAEITIES PABIRROS, 352 psl., daug paveikšlų, įrišta. Kaina \$6.50 (Prenumeratoriams — \$5.50).

O. Urbonas, ŽALGIRO MŪŠIS, 94 psl. teksto, 16 specialių iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemas. Viršelis su aplanku. Kaina \$3.00 (Prenumeratoriams \$2.50). Šis veikalas yra atžymėtas ypatinga Ramovės premija.

Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausdinta iš 1960 m. Kario. Kaina \$1.25 (Prenumeratoriams \$1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE, 64 psl., iliustruotas. Atspausdinta iš 1961 m. Kario. Kaina \$1.25 (Prenumeratoriams — \$1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMAŲ, 80 psl. Kaina \$1.25.

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS, 32 psl. Kaina \$1.00;

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE I dalis, 117 psl. Atspausdinta iš 1958 ir 1961 m. Kario, gausiai iliustruota, 250 egz. Laimėjęs metinę Ramovės premiją. Kaina \$1.75 (Prenumeratoriams — \$1.50).

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE II dalis — kaina \$1.75.

J. Variakojis, 4 P. L.K. MINDAUGO PULKAS. Kaina \$3.50.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS, 64 psl. Kaina \$1.25.

P. ŽILYS

SUOMIŲ-SOVIETŲ KARAS

1939 - 1940

jau spausdinamas. Naujoji knyga netrukus bus siuntinėjama užsisakiusiems. Kadangi spausdinama mažas kiekis egzempliorių, todėl prašome nedelsiant pasiųsti ankstyvu užsakymu, atsiunčiant užsakymo lapelį.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — \$6.00, pusmečiui — \$3.00; atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu: K A R Y S

916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N.Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą. *

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.